

ARGIA

**JAIME MAYOR
OREJA**

«Ezker abertzaleak
eskuinak baino arrazoi
gehiago ditu gustura
egoteko»

**MAURICIO
ROSENCOF**

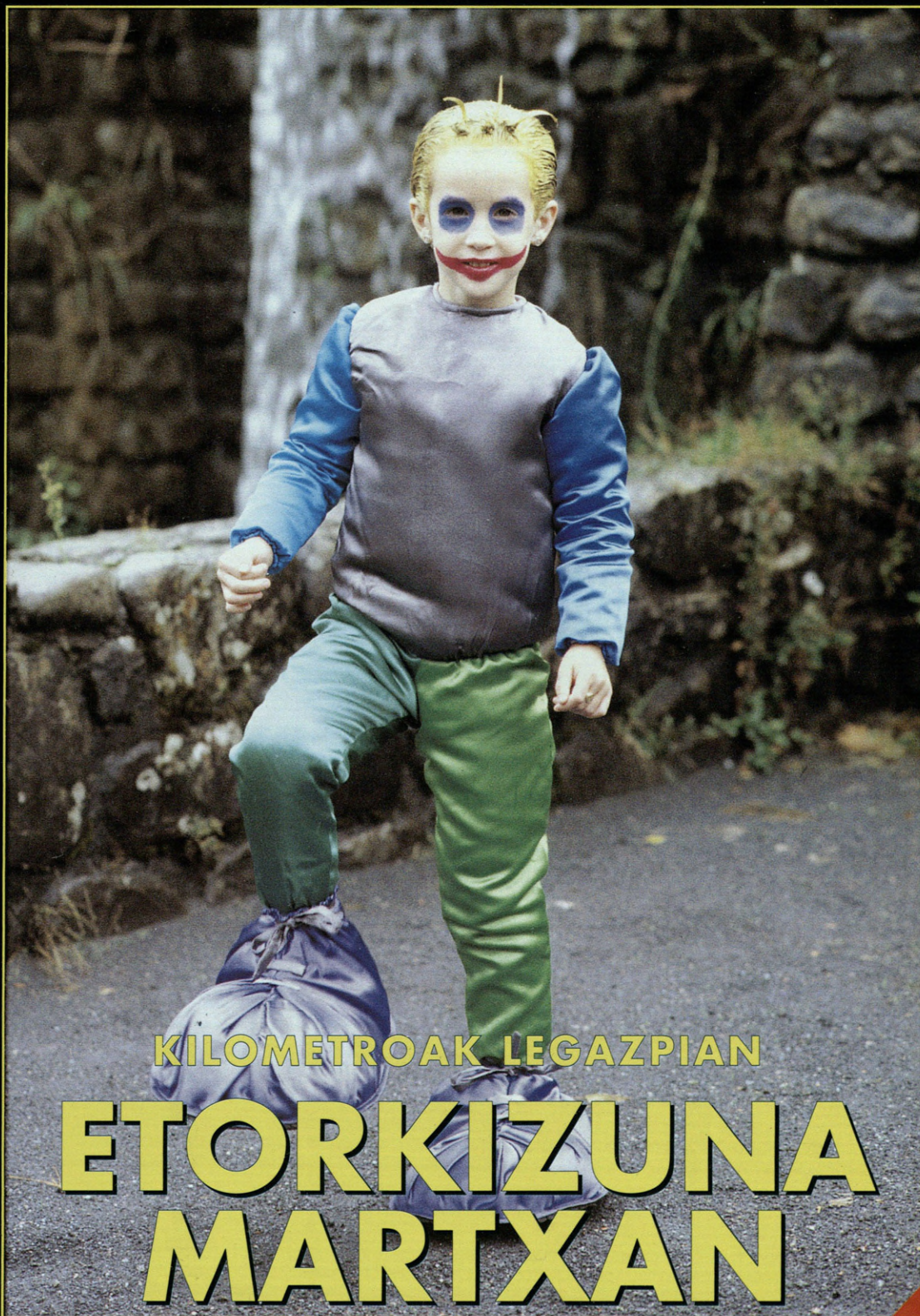
Uruguay tupamaro ohi
baten begietatik

JABO IRURETA

«Klubak filosofia hori
ezan arren Athletic ez
da euskal selekzioa»

EUSKALTZAINDIA

Leioako batzarra
aldaketaren leihoa

KILOMETROAK LEGAZPIAN

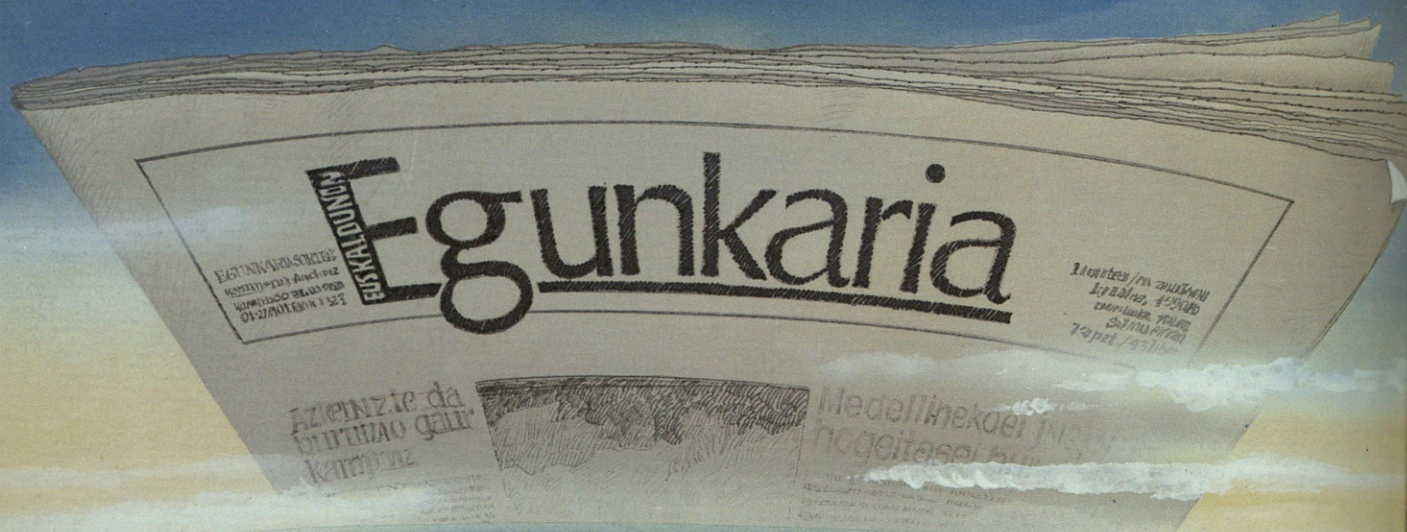
ETORKIZUNA MARTXAN

HEGAZTI MIGRATZAILEAK EUSKAL HERRIAN BARNA

GOIERRIKO
PA ETA GIN
HAINI

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNEN
Egunkaria

6. Politika kronika. ANE ETXENIKE.

8. Jaime Mayor Oreja, PPko lehendakariagaia: «Ezker abertzaleak eskuinak baino arrazoi gehiago du gustura egoteko». AITZIBER YARZA.

12. Nazioarteko kronika. XABIER LETONA

14. Mauricio Rosencof: «Estradizioen auzia hautesleak eskuineratzeko erabili da» XABIER LETONA.

16. Antxon Blanco, OPELen Talleres Olako gerentea: «Renove kanpainaren eragina batez ere psikologikoa izan da» XABIER LETONA.

18. Hegazti migratzaile ugarik zeharkatzen dute gure zerua sasoi honetan. Iraileko haizetan, hegoalderantz bidean. J.R. AIHARTZA.

22. Jabo Irureta: «Klubak filosofia hori izan arren, Athletic ez da euskal selekzioa». JON ODRIÓZOLA.

27. Dosierra. Kilometroak 94. Legazpi, ikastolen izpi. ALBERTO IRAZU, AMAGOIA IBAN, JOXI GOIKOETXEA.

44. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

47. Urriaren 3tik 7ra Euskaltzaindiaren Batzarra Leioan. Aldaketaren leihua. J.J. PETRIKORENA.

50. Nola egin 500.000 lagunentzako antzerkia? Geroari aurre eginez, «3TE» plangintza. IMANOL AGIRRE.

52. Ez hadi etorri, Wim. JUAN LUIS ZABALA.

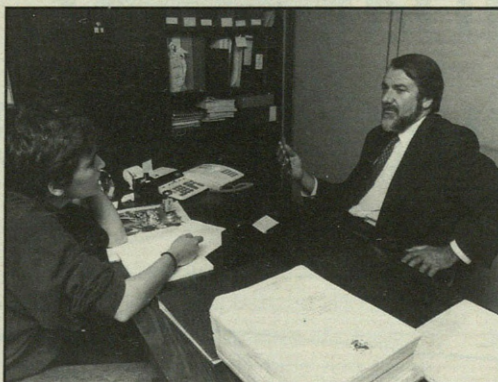
54. Kultura agenda.

56. Argitalpenak.

58. Aukeran.

64. Denborapasa.

66. Jaten ari dira. IÑIGO ARANBARRI.

JAIME MAYOR OREJA: Bere hizkera finaren atzean ideia tinkoak ikus daitezke. PPk EAEko hauteskundeetan igoera izango duela argi dio, eta horrek beste hainbat jarreratan ere gogor irauteko indarra ematen diola dirudi. Bergizarteratzearen inguruan jarrera ez dutela aldatu dioen bitartean, ezker abertzalearekiko bakartze politika ezarri behar dela azaltzen du. / 8

EUSKALTZAINDIA:

Duela 25 urteko Arantzazuko zitaren ondotik, Leioakoak berebiziko garrantzia hartuko du Euskaltzaindiaren eta euskararen etorkizunean. Urriaren 3tik 7ra, hainbat proposamen eta gomendio aztertuko dira bertan, eta horiei heldu diegu, aurrera begira zer aldatuko den jakiteko. / 47

NAFARROA OINEZ
94-SARIKETA

Nafarroako ikastolen festan, Beran, ARGIAk egin zuen sariketaren irabazlea hauxe duzue:

JUAN JOSE ASTIBIA OLANO
Leitza (Nafarroa)

Radio Bidasoak eskainitako 14 hazbeteko telebista etxeratu du leitarrak. Zorionak!

Zenbat txeke zuri izenpetuko dituzu aurten?

Entidad	Código Cuenta Cliente (C.C.C.)	Número de cuenta
Oficina 0059	D.C. 36	0005907312

PTA

Behar besteko informaziorik izan gabe zerbait erosi edo kontratatzen duzun bakoitzean txeke zuria izenpetzen duzu. pezeta

19 (e) ko k

Serie 94 Nº 0.59/243.506-1

KONTSUMITZAILEA
ZURE ESKUBIDEAK
ZUREKIN JAIO DIRA

Bete daitezela eskatu!

INFORMA ZAITEZ
DEITU BERTORA DOHAINIK

900 600 500

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

Astigarragarroi

ORAIN denbora gutxi zabalduko «Astigarraga 94» aldizkariko 26 eta 27. orrialdeetan, gure herrian ordezkaritza duten alderdi politikoek beren eritzia eman zuten udalgintzaz. Eusko Alkartasunak arau subsidiarioen falta larria somatzen zuela agertzen zuen elkarrizketako hirugarren galderari erantzunez. Honi dagokionez, zera adierazi nahi diet Astigarragako herritarrei:

- 1990. urteko apirilean argitaratutako «Auzolan 8» aldizkarian, zeina etxe etxe banatua izan zen, arau subsidiarioei zegokien egutegia agertzen zen (pauso guztiak aho batez onartuak izan ziren):

- Etleipena eta enkargua. 1988ko urriaren 1ean (Alkatearen botuaz onartua).

- Informazioa jasotzea eta Aurreaurerapena. 1989ko uztailaren 24ean.

- Aurreaurerapena idaztea, aurkezpena eta onarpena. 1990eko marxoaren 14ean.

- Arau subsidiarioen proiektuaren aurkezpena. 1991ko urriaren 31n.

- Hastapenezko onarpena eta jendaurreko jakinerazpen izapidea. 1991ko otsailaren 28an. Puntu honetan ez zen aho bateko onespenik lortu, ondorioz, 1991ko urrirako amaitzea espero zen proiektua bertan behera geratu zen. Mikel Zabala jauna izan zen, 1991ko apirilaren 25ean izandako plenuan, ondorengo hiru arrazoi hauek gaineratu zituen:

1.- Ezinezkoa gertatzen da zenbait unitate aurrera eramatea, eta ondorioz beste zenbait partzela hipotekatuko dira.

2.- Premiamenduzko okupaketaren bidea erabiltzea proposatzen da berebiziko partzelekin egiteko. Markesaren lurretan berriz, ez da bide hau jarraituko.

3.- Aurrikusitako etxebizitza kopurua, ez da nahikoa. Santiagomendiren kasuan gainera, ez da azpiegituren finantziarioa segurtatzen. Honen ondorioz, Santiagomendin etxebizitza berri bat egin nahi duen orok, 7.000.000 pezeta eman beharko ditu azpiegitura lanak aurrera eraman ahal izateko (ez dakit oraindik eragiketa hau nola egin zuten).

Egoera honen aurrean, ondorengo hau adierazi behar dut: gaur egun idazten ari diren arau subsidiarioek ez dituztela aipaturiko hiru arazo hauek konpontzen. Mikel Zabala jaunak gaineraturiko hiru arrazoi hauen ondorioz dirau Astigarragak arau subsidiariorik gabe, eta hauen ondorioz baita ere, talde lan berriak suposatzen duen milioi kopurua kontutan izateaz gainera, Donostiako Udalaren Egitasmo orokorrera jo beharra izan dugu, beronek

dakarzkien ondorio txar guztiekin (zenbait baimen ilegaltasunaren marra gainditzeko zorian direla iruditzen zait).

Ohar m moduan esan behar dut, arestian aipatutakoa idatzi eta gero, harriturik geratu nintzela plenuan Mikel Zabala jaunak esandakoekin. Orain hiru urte eta lau hilabete arau subsidiarioen ez onartzeak zekarzkeen ondorio txarrak azaldu nitueneko hitz berberak erabili zituen Mikelek gaur egungo proiektua defenditzeko.

Bestalde, zorionak eman behar dizkiet Martin Arregi eta Maria Jesus Etxeberriari oraingo honetan, letxugak landatzeko lurrik egokienak zein diren erabaki bait dute. Lorpen garestia benetan, arau subsidiarioen aurrekontua zein izan den ikusita, baita honen atzerapena ere. Zorionik beroenak akordioagatik.

MARTIN AGIRRE

ASTIGARRAGA (GIPUZKOA)

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo.

Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña.

Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA:

72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA:

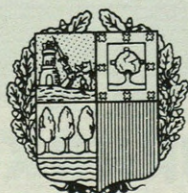
Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa

fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san sebastián

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa

Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

Thatcherren beharrik gabe

MARGARET Thatcherren irudia burutik kendu ezinik. Duela aste batzuk Erresuma Batuan, burdinezko emakumeak ezarritako dekratu bat deus- ezatzeko hartu zen erabaki datorkit burura; Sinn Feineko buruak bere ahotsez telebistan irtetea debekatzen zuena, Sinn Feineko kideek esandakoak off-eko ahots batek azalerazten zituen. Erresuma Batuan Gerry Adams, McGuinness eta besteen ahotsa entzuteko aukera izango dute. Euskal Herrian, berriz, Landa, Zubizarreta edo Aoizen ahotsa entzutea gero eta zailagoa bilakatuko da.

Garai bateko Erresuma Batuko neurria eta egun hemen hartu dena, hartu den era eta neurriaren izaera dela eta, ezberdinak dira, helburua, aldiz, bera. Ez dugu hemen Margaret Thatcherren beharrik izan, legea aldatu beharrik ez dago, legea erabiltzea nahikoa da. Al-

dez aurretik emaitza jakinik, alderdiek orain arte adierazi dutenari so eginez behintzat, ordezkariak duten alderdien gehiengoak HBrekin mahainguruetan parte hartuko ez duela erabakitzen badu, aurrekanpainan mahainguruak HBrik gabe egitea erabakitzeak makilaiaren teknika berri bat erakutsi digu. Ardanzak aurretik HBrekin ez zela arituko esanda, zaila dirudi orain aldatzea, baina EAJk azken egunetan etengabe Irlanda gorai-patu eta elkarriketa aipatu duenez, etsenplu emateko unea izan daiteke. Beste hainbeste gertatzen zaio PSE-EEri, HBrekin hitz egin behar dela dioten Onaindiaren teoriak askotan entzun ditugu, horiek praktikara eramateko aukera oraintxe dute.

Bitartean ETBko zenbait kazetari, ez guztiak noski, askoz ere lasaia ari-tuko dira hauteskunde hauetan. Gerry

Adamsek Euskal Herrira eginiko bisitaldian zorrotasun osoz galdetu zion ETB-2ko kazetari batek Gobernu Ingelesaren aurka aritzen den pertsona izanik langabeziaren dirua bertatik jasotzea nola den posible galdegin zion. Gerry Adamsek, berak, Erresuma Batuko edozein bistanlek bezala zergak ordaintzen zituela ikus arazi zion.

Erresuma Batuan aurrerantzean Adamsen ahotsa entzuteko aukera izango dute; hemen, berriz, Landa edo Aoizena aditzea gero eta zailagoa bilakatuko da.

Polizierekin arazoak izan badira ere, Euskal Herriko 115 herri eta auzotan presoek eskubideen aldeko gose grebak burutu dira. Aste honetan HBko hautetsiak izango dira gose greba burutuko dutenak. Ehundaka pertsonak parte hartu badute ere, baina oihartzun eskasa izan du komunikabideetan. Gauza bakoitzari bere garrantzia eman behar zaiolako, gose grebaren garrantzia ulertu eta presoek inguraren neurriak hartzeko bada garaia.

Kazetari horrek bere buruari ere galde dakioke komunikabide publiko batean ari delarik, bere soldataren zati bat nondik datorren, eta ea HBko botoemaileek eta baita alderdi guztien informazioa jasotzea maite duen edozeinek ez ote duten zergarik ordaintzen. HBri bakarkako elkarrizketak eskainiko zaizkiola esateak oso erantzun pobre dirudi, horregatik, neurri honekiko kexu azaldu ezean, zer pentsatzekorik emango dio galdera horrek, zaila baita argudio objektiborik bilatzea.

HAUTESKUNDE giroa jada nagusi da erabat. Guztiak beraien mezuak bidaltzen hasiak dira. EAJ irudi abertzalea indartu nahian Konstituzioari leial izango ez direla baieztatuz, elkarrizketa bultzatu behar dela esanez, eta horretarako guztiak mugitu beharko direla azalduz. PSE-EE, beriz, bere mezu autonomista indartuz Estatutuaren jarraitzaile sutsu gisa ageri da, bestetik, Jauregi lehendakari izanez gero euskal arazoa konponduko duela esanaz.

Azken zortzi urteetan zertan aritu diren galdetzea ere ez da gaizki etorriko. Estatutua betetzeko eta arazoak konpontzeko sozialista bat lehendakari izatearen zain egon edo elkarrizketaren alde agertzeko hauteskundeak izatea eta Irlandako prozesua martxan jarritzearen zain egotearen behararen zergatia aztertu behar. Estatutua bete nahi bada transferentziak ematen besterik ez dago. Elkarrizketa nahi bada, behar denarekin hitz egitea besterik ez.

Irlandaren aipamena alde guztietatik etengabea bilakatu den honetan. ETBko Administrazio Kontseiluaren erabakia Irlandan gertatzen ari denarekin alderatuz atzera pauso nabaria dela ikus daiteke. Ingalaterran Thatcher joatea beharrezkoa izan zen bake prozesuari hasiera emateko eta lege hori ezabatzeko. Hemen, beste hainbat joatearen zain egon beharko ez garela espero dezagun.

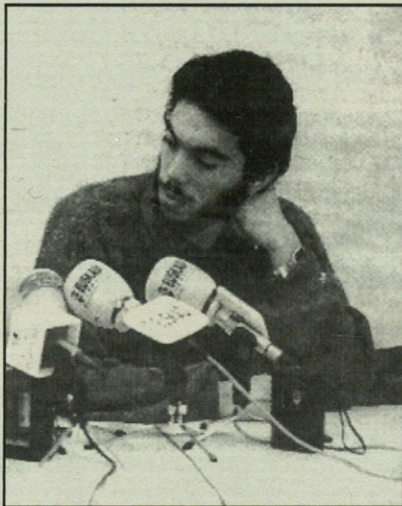
ANE ETXENIKE

G O R D E T Z E K O A K

EAJ ETA OSAKIDETZA KASUAREN INGURUKO TIRABIRAK

Ramon Jauregik «Osakidetza kasua» dela eta eman zuen prentsaurrekoaren ostean Iñaki Azkunak egin zituen adierazpenak EAJn nahiko gaizki hartu omen zituzten. EAJko hainbat kidek ez zuten ulertu Azkunak zergatik erantzun behar izan zien Ramon Jauregik esandakoei, eta ikerketa batzordearen inguruan ere Azkunak bere kabuz jokatu zuela salatu zuten. Baina zurrumurru hauek gelditu nahian, EBBk Azkunaren jarrera babestu zuen Joseba Egibarrek egindako adierazpenen bidez.

E Z P A L A K

URUGUAYARRAK BERAIEKIKO ERRESPETU EZA *SALATUZ

Diego Dubrehil Aterbe Eskubiderako Komisio Uruguayarreko kideak gogor kritikatu zuen prentsa espainiarrak hiru euskal presoan estradizioen inguruan eman ziren mobilizazioen aurrean hartu zuen jarrera. Dubrehilek komunikabideak kritikatu zituen, «berri uruguayarra ezjakin bezala tratatu baitute, manipulatzeko utzi eta euskal arazoaren inguruan infor-

maziorik eduki ez balu bezala». Komisioko ordezkariaren esanetan, «Uruguayarrek konparaketak egiteko elementu ugari izan dute, eta hauek funtsezkoak izan dira erabakia hartzeko unean. Horregatik, horrela tratatzea errespetu falta izugarria izan da, eta gizarte uruguayarrak bizitza eta aterbe eskubidearen alde hartu duen jarrera masiboa gutxieste».

TREBIÑOKO ARAZOA KONPONDU NAHIAN

PP ezik, Arabako Batzar Nagusietako beste alderdiek Trebiño EAeri lotu ahal izateko elkarrizketak hastea erabaki dute. Trebiño Egunak izandako arrakastaren ondotik alderdi gehienek ikusi dute Trebiñoko biztanleen eskaerari irtenbidea eman beharra.

Onartutako idatzian Trebiñoko arazoa konpontzeko bertan erreferenduma egitearen beharra aipatzen da. Arabako Foru Aldundiak, Trebiñotarrak erabakitzen dituzten elkarteak eta Castilla eta Leongo komunitateak izendatutako ordezkariak osatutako komisioa antolatzea ere proposatu zuten. PPK gai hau Batzar Nagusiei ez dagokiola adierazi zuen bitartean, beste alderdiek konsensua goraipatu zuten.

Jaime Mayor Oreja, PPko lehendakarigaia

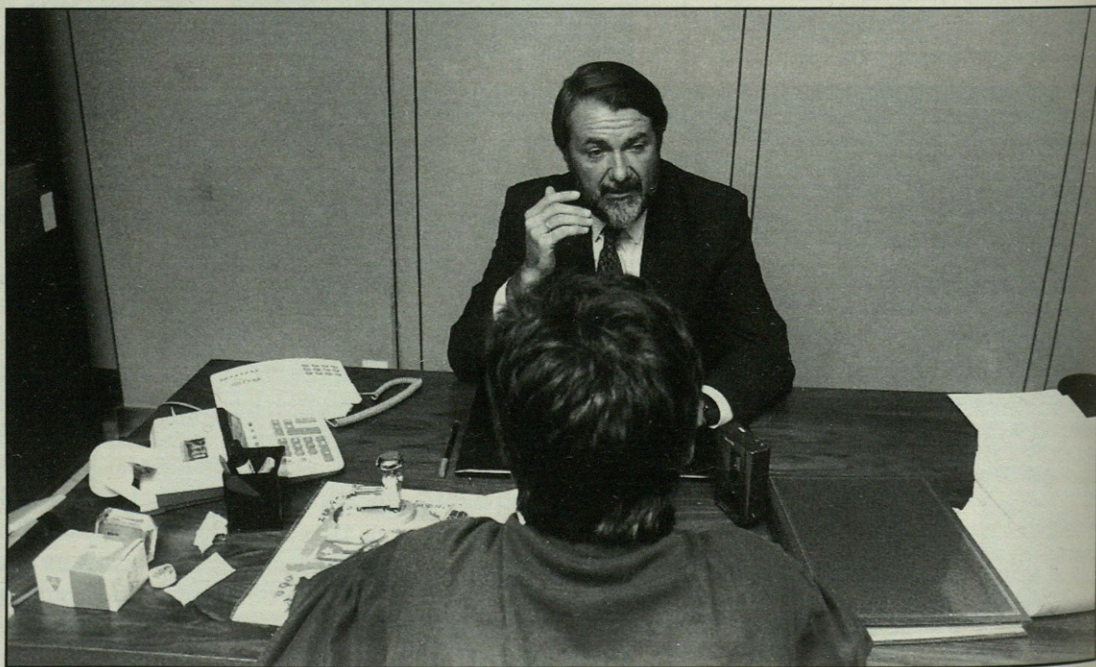
«Ezker abertzaleak eskuinak baino arrazoi gehiago du gustura egoteko»

Uda honetan, PPren eskutik, bergizarteratzea izan da politikarien artean gai nagusia. Gasteizko Legebiltzarrean eginiko elkarrizketa honetan ere hilabete hauetako tirabiren itzala suma daiteke. Baina bestelako gaiek ere izan dute lekuri urriaren 23ko hauteskundeen aurrean oso baikor agerit den hautagai honekin izandako solasaldian. Hitz leunez bada ere, bere jarrerak oso tinko defenditzen ditu, eta berak esandakoaren arabera, ez dirudi PPk inolako gaietan jarrera aldatzeko asmorik duenik.

Egun bergizarteratzearen aurka ari zarete; Ajuria Eneko Ituna sinatzean, ordea, ez zenuten jarrera bori.

Uztailean Gobernuak obsesio bat zuen: Amedo eta Dominguez kasua konpontzea. Akatsa, ahultasuna, Gobernuaren gehiegikeria edo

«Askotan ez zait ETB atsegin, manipulazio handia dagoela uste dut. Beste hainbat gauza ere ez ditut gogoko, baina arauak onartu eta aldatzen saiatuko naiz».

nahi den bezala dei daitekeen hori estatu politika berria bihurtzen saiatu da Gobernua, terroristen bergizarteratze prozesuaren iragarritako azkartze batez. Hori onartzeko prest ez gauden, ez baita Euskal Herriaren baketze eta normalizaziorako, baizik eta Gobernuaren aurpegi zuriketa. Hori gertatu da; bergizarteratzea beste gauza bat da.

Askotan ustez besterik ez diren hainbat demokratik PPren aldetik jarrera ia anti-demokratikoa ikusi dute, eta gezurra dirudi gero Gobernuaren estrategia hau ikusteko gai ez izatea.

Bergizarteratzearen drama politikoa da ez dutela ETaren inguruan baloratzen, ez bergizarteratu direnek ez ezta bergizarteratu nahi ez dutela diotenek ere, denek aurretik lortua dutela uste baitute. Preziatua ez denean ez da politikoki eraginkorra. Bergizarteratzeak, preziatua izan dadin, mugatua izan behar du; ez dut ezagutzen mugagabea eta estimatua den ezer.

Orduan, noiz eman beharko litzateke bergizarteratzea?

Akats nagusia bergizarteratzearen eztabaida aurreratzea da. Zenbait kasutan aplikatu ahal izango da, baina eztabaida handia ezin da aurreratu. Eztabaida handi hau, *polimili*-en kasuan bezala, bakeranzko pauso garbiak ematen direnean gertatu behar da.

Bitarte horretan zer egin beharko litzateke?

Hogei urtetan euskal herritarrok kolektiboki egin dugun akats nagusia terrorismoaren aurreko exigentzia falta izan da. Zuzenean edo isiltasunez terrorismoa babestu dutenak erosotasun

«Frankismo garaiko hondarrak deitu izan zirenak bakartzeko egin zen lana hemen biolentzia babesten dutenekin egin izan balitz, egoera ezberdina zatekeen».

politiko eta soziala dute, eta hau horrela den bitartean fenomeno hau finkatzea besterik ez da lortzen.

Frankismo garaiko hondarrak deituak izan zirenak politikoki eta sozialki bakartzeko egin zen lana hemen indarkeria babesten dutenekin egin izan balitz, egoera ezberdina zatekeen. Horrelako jarrera batek mugitzera behartuko litzake.

«'Balizko' eskubide kolektiboak erabiltzen dut, gutxiesteko asmoz»

Egun PPK jarrera hori du. Exigentzia hori tolerantzia, moderazioa eta esfortzuaren ondorio da. Ustez elkarrizketaren aldekoago diren hainbat jarrerak baketzearen aurka jotzen dute.

A.Beraz, Gobernuak geldirik egon beharko luke?

J.M. 1991tik, nire ustez EAJk bultzatuta, jarrera bat dago indarrean, eta horren arabera geldirik egotea ez zen jada nahikoa; egunero gairen batean mugitzea beharrezkoa zen. Batean Leitzarango autobidearen nondik norakoak negoziatuz; bestean, EAJ-HB elkarrizketak; ondoren, Azkoiti operazioa... Hauek porrot eginda EAJ ezin da geldirik geratu eta preso kopuru ga-

rrantzitsu bat kaleratu beharra dago. Hau da geldirik ez geratzea, ez soilik bergizarteratzearen gaian; oinarritzko gai sakonagoa da.

Gure jarrera ortodoxoagoa da. ETAk gerra batean ari dela uste du, eta arerioaren zenbait mugimendu ahultasun gisa ulertzen ditu. **ETAk bergizarteratzearen inguruan azaldu duen iritzia kontuan hartuz, keinu bezala ulertzen duela uste duzu?** Onartzen dut batzuetan ETarentzat enbarazu txikia izan daitekeela, baina ETarentzat bergizarteratzea ez da funtsezko gaia. ETAk Gobernuaren politika guztiak kritikatzeko, beraz ETAk bergizarteratzea kritikatzeko

« Porrot egingo dut gobernuan edo oposizioan egonik PP aldaketaren garantia ez bada »

ez du esan nahi ETaren aurkako neurri eraginkorra denik.

Nola baloratzen dituzu Patxi Zabaletak bergizarteratzearen inguruan esandakoak?

Ez soilik Patxi Zabaleta, Elkarri eta horrelako taldeen inguruko balorazioa ere egingo nuke; mundu horren barruan egoera honekin amaitu nahi dutela diotenen ingurukoa. Horretan benetan sinesten badute, pauso hori eman dezatela. Badakite ez direla demokratekin liskartuko, arazoa da talde horretan bertan daudenei aurre egin beharko dietela. Beraien jabeak zeintzuk diren badakite.

Guk baten esanak kritikatu edo goraipatzen ditugunean oztopatu besterik ez dugu egiten. Beraiek, ENAM delakoaren inguruko batzuk izango dira bakearen benetako protagonistak, ez alderdi demokratikoak. Beraiek kapitalizatu, errentagarri bihurtuko dute, baina beraiek izango dira, halaber, bakea lortzeko izerdituko direnak.

Zein eratarara eman beharko lukete pauso hori?
Demokrazia honetan edozein ideia defendi daitekeela esateko ausardia izanez.

Nik askotan galdetzen diot neure buruari ea ni egongo ote naizen gusturago, Euskal Herriaren azken emaitzarekin, ezker abertzaleko pertsona bat baino? Ezker abertzaleko pertsona

batek politikoki gustura egoteko euskal eskuineko batek baino arrazoi gehiago dauzka. Herri honetako hainbat sinbolo eta helburu batez ere beraiek protagonizatuak izan dira, eta herri hau horren emaitza da.

Niri askotan ez zait ETB atsegin, maiz manipulazio handia dagoela uste dut. Beste hainbat gauza ere ez ditut atsegin, baina plazako neurriak onartu eta aldatzen saiatuko naiz.

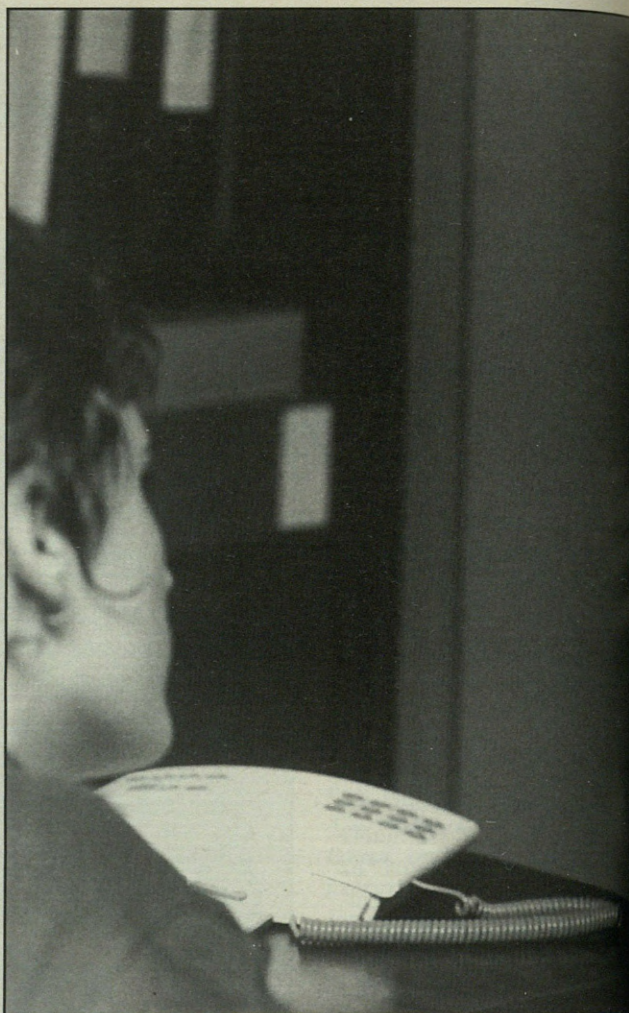
Euskal Herriaren balizko eskubide kolektiboez aspertuta zaudela azaldu duzu. Zer esan nahi zenuen horrekin?

Politikak bi gauzatarako balio dezake: batetik, eztabaida abstraktoetan aritzeko, eta hori gizarte erabat politizatuaren ondorio da. Edo bestela, politika arazo erreal eta zehatzen konponbide gisa. Hogei urtetan politizazio izugarria bizi izan dugu. Hori gainditzea da herri honen zinezko erronka.

Maila horretan garrantzitsuagoak dira euskal herritarren eskubide indibidualak, hau da, ongi edo gaizki bizi diren, beraiek autodeterminatu ote daitezkeen nahi duten lanpostua aukeratzeko... euskal gauzen defentsa, autodeterminazio, independentzia eta abar baino. Lehentasuna euskal herritarren eskubidean jartzen dugu.

Zergatik erabiltzen duzu 'balizko' hitza?

Kontzeptua gutxiesten saiatzen naizelako, hori eztabaia da amaigabea baita. Zergatik markoa aldatu objektiboki dakigunean autodeterminazio eskubideak euskal herritarrek Autonomi Estatuak baino gehiago banatzen dituela.

«Espero dezagun lasterrean EAJrekin mintzatzen garen bezala ezker abertzalearekin ere aritu ahal izatea. Nire nahi nagusia erreferentzi gisa beste alderdi demokratiko bat egotea da.»

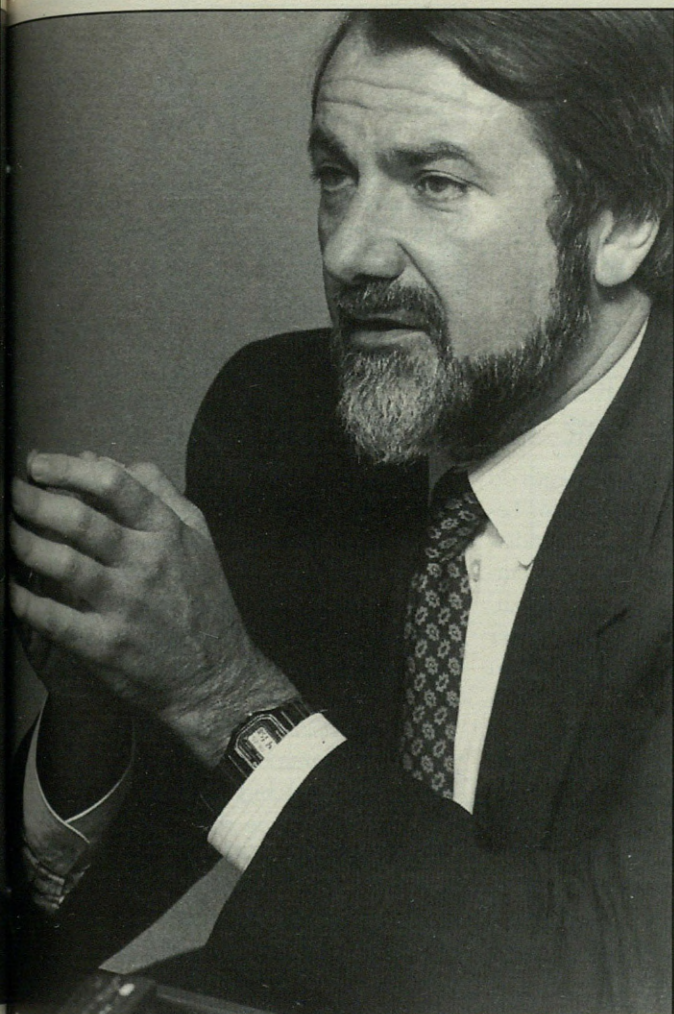
Inkestek PPk igoera izango duela adierazten dute. Datorren gobernuan egotea al da PPren helburua?

Ziurrenik PP gobernuan egotea ez da bere esku izango. Gure obsesioa ez da gobernuan egotea. Gure helburua PP herri hau aldatzen ari dela seinale izateko

adina haztea da: PP aldaketaren garantia izatea, alternantzia demokratikoa ematen dela ikustea. 24an herri honek demokratikoki aldatzeko gai delako esperantza izatea da nire nahia.

Nik ez dut sentituko porrot egin dudarik gobernuan ez nagoelako. Porrot egin dudala sentituko nuke

« Bakearen benetako protagonistak ez dira alderdi demokratikoak izango; ENAM inguruko batzuek kapitalizatuko dute, baina baita lortzeko izerdia isuri ere »

gobernuan edo oposizioan egonik PP aldaketaren garrantia izango ez balitz.

Ordoñezek elkarrizketa batean PP txapelik gabeko EAJ dela adierazi zigun. Aurrez begiratuta, horrek akordioa erraztu dezakeela dirudi.

EAJ eta PPren arteko harremanak zailak dira, baina hau normala da. Alderdi sozialistak erreferentzi puntu garrantzitsua izateari utzi dio, etahorregatik PP erreferentzi puntu bezala geratu da. Beste erreferentzi puntua EAJ da. Hau gogoan, bista-koa da elkar ulertzeko zailtasunak badirela, baina ez diogu elkarrekin hitz egi-teari uko egingo, gai askotan ados jar baikaitzke.

Espero dezagun, bestalde, herri honen beste erreferentzi puntua den ezker abertzalearekin horrelakoak egin ahal izatea. Erreferentzi gisa beste alderdi demokratiko bat egotea litzateke nire nahi nagusia.

PSE-EEK «Osakidetza kasua» hauteskunde baretan ordainduko du? Ziur naiz, eta gainera merezi dute. Eskandalu publiko eta agerikoena izan da. EAJk administrazioa politizatu zuela -eta egia da- ez da aitzakia Osakidetza oposizioekin egin zen narraskeria justifikatzeko. Patetikoa izan da. Iparra galdu dute, eta ordaindu egingo dute.

AITZIBER YARZA

La Casa del Café

— Juan Iriondo S.A. —
D O N O S T I A

HISTORIA ETA GERO

■ EZ DA BERANDU

KUBAKO iraultzan hartutako neurri garrantzitsuenetakoan, nekazari merkaturia erabat zabalik geratu da. Bitxia da, 1986an antiiraultzailea zen neurria orain berriro abiaraztea. Baina kubatarrek elikagaien falta izugarrian dira eta neurri honek, merkatu beltzaren aurkakoa izateaz gain, kubatarrek duten jaki beharra lasaituko du. Desberdintasunak areagotuko dituen moduan. Neurri iraultzaileena herriaren beharrei erantzutea da ordea, eta inoiz ez baino, hobe berandu. Alabaina, neurri asko dira eta oso zamatsuak: besteak beste, atzerriko kapitala, dolarraren liberalizazioa, nekazari merkatuaren zabaltea... Euren da etorkizuna, eurek erabaki behar dute, eurek erabaki bezate. Baina eurek, ez unean uneko Clintonek.

■ SOZIALDEMOKRAZIA BUELTRAN DATOR

SOZIALDEMOKRAZIAK atzera egin du Danimarkan eta liberalek aurrera. Legebiltzarrean eskuina indar handiagoarekin dago eta gobernuan, ez erabateko gehiengoarekin baina, sozialdemokrazia. Bitxia bada ere, ezker erradikalaren laguntzarekin agindu beharko du. Norvegiar urtebete dela sozialdemokrazia dago boterean, eta Suedian izan diren hauteskundeetan ere sozialdemokrazia garaile. Finlandian laster izango direnetan ere horrela dago iragarrita.

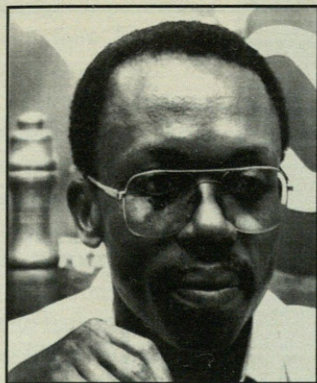
Estatu sozialaren atzerakada nabarmena den neoliberalismo garai hauean, antza denez herritarrek segurtasuna bilatzen dute txarren artean orain arte ezagutu duten eredu onean.

■ JOHN MAJORREN FRONTE BERRIA

JOHN MAJOR lehen ministro britainiarra samur botatzen ditu botatakoak, Ipar Irlandaren autodeterminazioaren kasuan bederen. Nazioen eskubidea da autodeterminazioa eta nazioa Irlanda da, Irlanda osoa. Downing Streeteko akordioek ere Irlandaren autodeterminazioa onartzen dute. Protestanteak gutxiengo dira Irlandan, eta zentzu horretan hauen babes topatu beharko litzateke. Lana bide horretan bideratu behar da. Gaitza da, baina hori da etorkizuna. Dena den, Majorri arazoak beste eremu batetik ere zabalduko zaizkio, eta lehenbiziko aztarnak hasi dira jada. Eskoziarrek eta galestarrek, Ipar Irlandakoa ondo dagoela, baina eurek ere eskubide berdina dutela zehazten ari dira. Horra hor fronte berria.

Azken boladan Nazio Batuen Erakundearen indarrek eraso ugari jaso dituzte. Sarajevon borroka berriro, kroaziar eta bosnien arteko federazioa kolokan eta Bosniako serbiarrek bereari eusten diote. Serbiak ahoz, Bosniako serbiarrak kritikatzeko dituzte jarraera itxiagatik, baina lagundu egitendituzte. Atenas eta Tiranaren arteko tentsioak tenperatura gorantz irabazi du. Lau urteetarako goaz eta gatazka konpontzera baino egungo moteltasunean mantentzera doa.

**ARISTIDE LOTUA
CEDRAS ASKE**

Estatu Batuek saldu dutenen arabera, Aristide berarekin itzuliko da demokrazia Haitira. «Demokraziari eutsi» operazioaren bidez. Baina EEB-Bek, Hego eta Ertamerikari dagokienez behintzat, ez dakite demokrazia zer den. Alabaina, operazioa ondo baino hobeto atera zaie, Raul Cedrasen erregimenari bezain ondo.

Aristide iritsiko da baina Cedras ez da irtengo; 1991tik gaurdaino haitiarren aurkako errepresiorik bortitzenean jardun duten militar eta poliziak amnistia lege baten bidez libre geratuko dira; eta Aristideren jokaera gertutik jarraitzen, noski.

Cedrasek, beraz, gerizpetik zainduko ditu Aristideren urratsak, baina bestela ere Aristide erabat lotua dago, EEBBekin sinatu dituen akordioak medio (ez da datorren urteko hauteskundeetara aurkeztuko, nazioarte mailako hitzarmen ekonomikoak...).

Cedrasen errepresioa gelditu ez den bitartean, demokraziaren izenean, EEBBek berriro ere beren interesak aurrera atera dituzte. Kontrakoa badirudi ere, Aristide lotua, Cedras libre eta Clintonen barne irudia hobeto. Beno, hobexego.

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Irlandarrak eta gu

EMEDIKU izateko ere ez ei du edonork balio, zauri irekiari begiratzea gordinegia izaten baita askorentzat. Uste dut horrelako zerbait gertatzen zaiola zenbait politikari euskalduni Irlandako prozesuaren aurrean: hango irakaspenak hain dira argi eta aplikagarri Euskal Herrira, hain dira baliagarri eta eragile gurean.

Hasteko, egunotan Ipar Irlandara doan bisitari oro berehala konturatuko da, IRA erakundeak suetena egin duen arren, indarkeria eta armak kalean dirautela, Belfasten, Derryn zein Menaghaneko barne-mugan, hantxe jarraitzen baitute soldadu britainiarrek, indarrez irlandarren batasuna eta askatasuna debekatuz. Ondorioa: biolentziaren jatorria ez zen, beraz, IRAren borroka armatua.

ONDOREN, bidaiariak kalean, pubetan zein etxetan, bai Ipar Irlandan bai Hegoaldean, leku orotan somatuko du abertzaletasunaren berpizkundea, Irlanda osoaren batasuna hurbil dela iragarritz. Nondik sortu da abertzaletasun berri hori, nork edo zerk piztu du? Ez da, bada, Ipar Irlandan edo Errepublikan aspaldiko zatiketa ontzat emana zuten partidu behiala abertzaletatik sortu. Errepublikarren erresistentzia eta borroka luzetik etorri da, IRAk eta Sinn Feinek erditu dute irlandar abertzale guztiengan esperantza berri hori.

HIRUGARREN ondorioa da, hala eta guztiz, guretzako garrantzitsuen, baita gordinena ere: alegia, Irlandan luzaro britainiarrekin adostasunean eta paktuan izan diren buruzagi irlandarrek, adorea, eta kemena izan dute azken urteotan bide hori utzi eta, baldintzarik gabe, partidu irlandar guztien arteko itenbide politikoa besarkatzeko, autodeterminazioa eta naziobatasuna aldarrikatuz. Hauxe da, bada, gurean hartu nahi ez duten ardura EAJren buruzagiek. Zergatik? Agian, urrunegi joan dira espainiar agintariekiko adiskidantzan eta abertzaleen aurkako erasoaldian, beharbada bildur dira, hemen ere Irlandan bezala, abertzaletasunaren berpizkundeak ezker abertzalearen eragin politikoa ugalduko lukeela, jeltzaleek orain bertan duten abantailen kalterako. Nolanahi ere, gurean ere Irlandakoaren antzeko bidea behar dugu, eta ez dago hori setakeriaz ukatzerik. Kosta ahala kosta, bide hori zabaldu beharko dugulako.

da erraza sarritan jakitea zerk erakartzen duen leku batzutara, garai batean triangulu barruan agertzen zitzaigun jainkoaren begi oroikusle gisa mugitzen den komunikabide haundien kamara, horri buruzko teoriak maiz entzun arren. Udaran derrigorrez jakin behar duguna udazkenean aldizkari berezietan ere ezin da aurkitu; hiru egunetan ia minuturo entzundakoa laugarrenean erabat ezabatzen da. Beste batzuk lantzean behin agertzen zaizkigu, heriotzek, goseteek edo amaiera gabeko trajediek aipamena ezinbestekoa bihurtzen dutenean.

KARMELO LANDA

HBko buruzagia

Mauricio Rosencof, Uruguayko tupamaroen buruzagi ohia

«Estradizioen auzia hautesleak eskuineratzeko erabili da»

skapen Nazionalerako Mugimendu Tupamaroaren buruzagi ohia da Rosencof. Bizi izan dituen 61 urteetatik 13 espetxean igaro ditu. IPESek Hegoamerikako hegoal- dearen egungo errealitatea azaltzeko Bilbora ekarrita, ez dugu berarekin solasteko aukerarik galdu.

Zein aukera ikusten diozu Uruguayko ezkerren azaroak 27ko hauteskunde orokorretan?

Uruguayko ezkerren prozesua oso interesgarria da. 1971n Nazio Askapenerako Mugimendu Tupamaroak, Martxoak 26 Mugimendua- ren bidez, eta Seregni jeneralak gidatuta, Fronte Zabala sortu zuen; ezker muturretik demokristautasunera bitarteko eremua biltzen zuen talde zabala. Orduko hauteskundeetan arrakasta izan zuen baina gero diktadura etorri zen. Orain, Fronte Zabala berriro ari da indarrez, eta azken hauteskundeetan Montevideoko Udala eskuratu zuen. Kontuan hartu behar da Uruguayk hiru milioi eskaseko populazioa duela eta erdia Montevideon bizi dela.

Montevideon berriro irabaziko bide du Fronte Zabala. Zenbaiten ustez, hauteskunde orokorrak ere irabaz ditzake, baina inkesten arabera Sanguineti-Batalla formula gailenduko da. Edozein modutan ere, argi geratuko da hiru indar politiko nagusi daudela: Alderdi Nazionala (Zuria), Alderdi Colorado eta Fronte Zabala, eta edozein gobernu eraketarako horiek kontuan hartu behar direla.

Badirudi euskal herritarren estradizioak gogor

eragin duela bertako bizitza politikoan.

Hala da. Ordura arte ere Uruguayko egoera politikoa gorabeheratsua zen, baina abuztu bukaera arte alderdiek zentro aldera jotzen zuten. Barne ministroak, errepresioa eta euskaldunen auzia hautesleak eskuineratzeko erabili izan du. Errepresioa oso bortitza izan zen, balak gerritik gora jaurtitzen ziren eta dozenaka zauritu eragin zituen...

Ofizialki biru bildako izan ziren.

“Modu dokumentatuan ezin da jakin zenbat hildako izan ziren baina jakina da 3 baino gehiago daudela”

Baina gehiago dira; presio handiak izan dira. Diktadura garaian ere koarteleten atxilotuak hiltzen zitzaizkien gorpua familiari ematen zioten, baina publiko ez egiteko aginduarekin. Modu dokumentatuan ezin da jakin zenbat hildako izan ziren baina jakina da gehiago daudela. Jakin izan da, adibidez, Armadako goi mailako ofizial baten 18 urteko semea buruan emandako bi balaz ospitale militarrean zegoela, baina familiak ez du salatu. Zentzuna eta mugimendua galduta zetzan, baina gaur egun oraindik ez dakigu zer gertatu den.

Zergatik euskal herritar baiengatik borrenbeste-ko mugimendua?

Helburua Uruguayn historia den aterbe eskubidearen defentsa izan da. Espainiako gerrak pertsona asko ekarri zituen Uruguayra: Jose Bergamin, Rafael Alberdi, Galan... eta gerran borrokan aritutako beste hainbat pertsona. Eskubide hau apurtu egin da, gure ustez Espainiako Gober-

nuak eragindako presioei esker. Beraz, gure burujabetzari eraso egin zaio.

Zergatik horren errepresio bortitza?

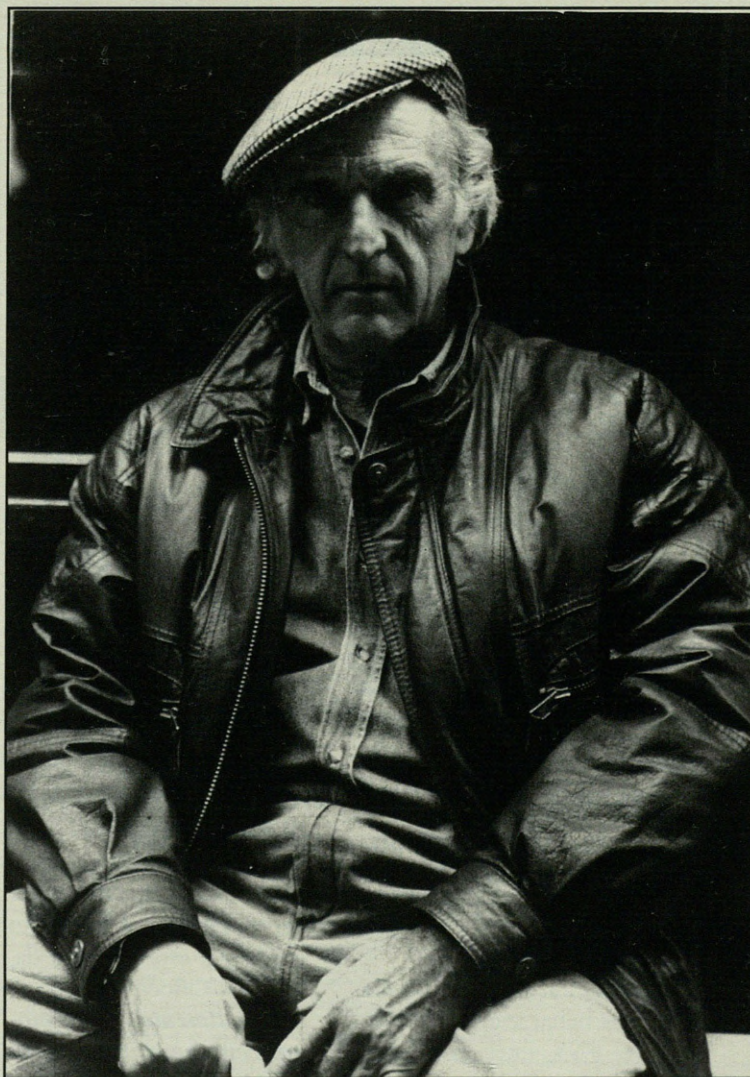
Orain jakin izan da errepresio egunak baino egun batzuk lehenago Barne ministroak bilera sekretua deitu zuela Goardia Errepublikarraren unitate batean. Goardia Errepublikarra Polizia-ren antzerakoa da, Montevideon kokatua eta istiluetan parte hartzeko dagoena. Montevideon Alderdi Nazionala eta Coloradoari deitu zien, hots, ohizko bi indar kontserbatzaileei, eta Fronte Zabala kanpo utzi zuen.

Bileraren helburua legebiltzarrean Goardia Errepublikarra Goardia Nazional bilakatzeko proiektua aurkeztea zen, bestela istiluetan parte hartzeko legebiltzarrearen baimena behar duelako, eta aldatuz gero Barne ministroarena bakarrik. Azkenean tiroak bota zituen Goardia Errepublikarra izan zen.

Dena den, norbaitek bilera grabatu zuen eta eduki osoa prentsaurrekoan eskaini. Beraz, azken elementu honekin osatzen da errepresio bortitzaren puzzlea. Atera zitaketen estraditatuak goizaldeko orduetan, ospitalearen aurrean askoz ere jende gutxiago zegoen; baina ez, jende gehien zegoen unea baliatu zuten, beraien interesa ahalik eta iskanbila handiena antolatzeari baitzen.

Orain zertan da egoera?

“Tartean arazo politikorik ez zegoela esaten zitzaigun, baina jasan dugun diktadurapean ere preso guztiak gaizkileak ziren”

Rosencofek esanetan, une honetan Uruguay sumendi baten gainean dago.

Alderdiak Legebiltzarrean galderak zuzentzea eskatzen ari dira; eta Fronte Zabalak Barne ministroaren dimisioa eskatzen du, hauteskundeetan ministroak zelanbaiteko neutralitatea gorde behar du eta. Horrelako pertsona batek herriaren etorkizuna bi alderdiren eskuetan —hirugarrena baztertuz— dagoela pentsatzen badu, ezin fio izan.

Une honetan sumendi baten gainean gaude. Armadako zenbait sektore ere Goardia Errepublikarra Goardia Nazional bihurtzearen aurka daude, horrek armada paraleloa sortuko lukeelako. Estradizioen aurka banatua zegoen eskuina Alderdi Nazionalaren inguruan biltzeko atxakia besterik ez zen. Terroristak zirela esaten zitzaigun eta tartean ez zegoela arazo politikorik, baina diktadurapean izandako preso guztiak ere gaizkileak ziren. 54 uruguaytarretik bat espetxetik pasatu zen, eta hori ez du onartzen apur bat pentsatzen duen inork.

Zeuk ere 13 urte egin dituzu espetxean; zer gertatzen zaizu garai baie-tatik?

Txalapartak argitaratutako liburua, «Memorias del Calabozo», eta Eva Forestek bere argialetxearekin argitaratutako eleberria, «Evataras». Garai hori borrokaren ondorioetako bat moduan hartu behar da. Badakizu bala batek jota bazter batean gera zaitezkeela, tortura jasan dezakezula, espetxea... Borrokaren zati da hori guztia eta ez du sakoneko ideia aldarazten; aitzitik, tinko mantentzen laguntzen digu.

XABIER LETONA

Antxon Blanco, OPELen Talleres Olako gerentea

«Renove kanpainaren eragina batez ere psikologikoa izan da»

Auto salmentaren gorakada medio Bergarako Talleres Ola OPELeke banatzailera jo dugu eta bertan aurkitu dugu Antxon Blanco, auto salmentan buru-belarri murgilduta. Zezenari hondarretik adarrak nola ikusten zaizkion azaldu digu.

Automobilen salmentak indarrez egin ei du gora, egia al da?

Hazkundera izan da, baina ez da guztiz egiazkoa, horietako asko esportazio bidez ateratzen dira eta. Iaz pezetak izan zuen baliogutxitzearakinn Espainiako autoak atzerrikoak baino askoz eskuragarriagoak dira. Hazkunde pilatua % 20 ingurukoa izan da baina errealak —hots, merkatu honetan geratzen diren autoak— erdi ingurukoa izango da.

Europar prezioen gerra aspaldidanik finkatuta dago, baina hemen gauza nahiko berria da; hemen auto salmenta asko igo zen 1989ra arte, baina hortik aurrera beherakada hasi zen eta 1990 eta 1991tik aurrera

marka guztiek muturra erakutsi behar izan diogu elkarri. 1993. urtea oso gaitza izan zen egile zein banatzaileentzat, eta horrek batez ere gure lan moduetan eragin zuen, gastuen murriz-

keta, merkaturatze irizpide desberdinak...

Ipar Euskal Herritik eta Estatu frantsesetik jende asko ei dator Hegoalde-ra autoak erostera.

Baina batez ere muga inguruko kontzesionarioetara, eta gainera gehienak auto frantsesak erostera, hau da, Renault, Citroen, Peugeot...

Auto-salmenta ekonomia-aren neurgailu gisa erabili obi da. Badirudi ekonomia gorantz doala; zuen gorakadak jarraitu egingo du beraz.

Gure salmentak kontsumitzailearen egoera oparotik datoz, guri jende gehiagok erosten badigu kontsumitzaileak segurtasuna duela esan gura baitu. Hori ekonomia berreskuratzen ari den seinale da. Krisiaren ondorioak guri sei bat hilabeteko atzerapenarekin heltzen zaizkigu; industria enpresak krisian zeudenean gu hobeto geunden. Orain industria enpresak hobexeari doazelarik, horren eragina guri beranduxeago helduko zaigu.

Igerri al da Espainiako Gobernuak bultzatutako «renove» kanpaina salmentetan?

Askok gainera. Bi norabide-tan: batetik merkatua bizitu du, baina gehiago eragin psikologikoagatik dirua beragatik baino, lehenago ere orain egin den eskaintzaren antzerakoak eskaini izan baititugu saltzaileok. Horrez gain, bigarren eskuko autoaren balorea bere lekuan jarri du; hau da, zure 10 urteko autoagatik 100.000 pezetak eskaintzen bazaizkizu, zeharka saltzen da mezua

Antxon Blancoren ustez, hemendik gutxira salmenta igoera gehiago igerriko da.

auto horrek ezer gutxi balio duela, eta horrek eragin ona izan du gudan. OPELen behintzat % 40 ingurukoa izan da. Dena den, honek ez du esan gura auto guzti horiek *remove* kanpainakoak izan direnik.

Urteko zein sasoitan saltzen da gebien?

Ez da erabat zehatza, urtearen arabera aldatzen delako, baina nagusiki ekain eta uztailean. Gero abuztuan behera doa, irailean apur bat gora eta ondoren mantendu egiten da.

Auto txikien joera arrakastatsua izan da, Renaultek «Twingo», zuek «Corsa» berritua... Bide hori nagusitzera doa?

Ez dut uste, OPELen gehien saltzen den autoa erdi mailakoa da, «Astra» hain zuzen. Gure salmentetan «Astra»-k % 50 hartzen du, % 30 «Corsa»-k eta «Vectra»-k % 20 inguru. Gipuzkoa mailan ere antzeko datuak ematen dira. Renaulten adibidez, behe mailakoan —«Clio» eta «Twingo»— % 36, erdi mailakoa % 36 eta goi mailakoa —«Laguna»— % 22koa. Beraz, gurearen antzekoak dira eta Ford etxean ere berdintsu.

Europara itzuliz, nola gaude bango merkatuarekiko?

Espainiako hazkundea baino askoz txikiagoa da, % 5 inguruan hazten da. Dena den, kontuan hartu behar da 100 biztanleko han eta hemen dauden autoak. Gipuzkoan 32 bat auto daude 100 biztanleko eta Alemanian

Gipuzkoan 32 auto daude 100 biztanleko, eta Europan gehien dauden lekuan, Alemanian, 42

Irlandako bake hotsa

ALDEBATEKOA eta partziala izango da, baina nire iritziz politika sindikalak ardura nagusia izan beharko luke: herri zahar honetan 200.000 bat langabetu daude, teorikoki aktibo diren laurdena gutxi gora behera. Langabezia modu desberdinean banatzen da eta batez ere gazteak — % 50etik gorako langabezia— eta emakumezkoak ikutzen ditu.

Beraz, bi galderei zintzo eta ardurabetez erantzun beharko liekete: zergatik horrenbeste langabezi? Zergatik banatzen da horren txarto? Baina sindikalismoak, jakina, ez du galdera hauei edo antzerako beste batzuei inongo erantzunik emateko asmorik. Ekonomista bantentzat biziki harrigarria da ondorengo pun-

tuak ezkutatzeke erabili duten trebetasuna:

- Soldaten igoera eta lanpostuen sorrera elkarren kontrakoak direla.
- Nola igo daitekeen horren soberan dagoen ondasun baten (lana) prezioa (soldata).
- Langilego guztiaz arduratzen direla salduz, ondoen ordaindutako langileen interesak nola defenditzen dituzten.

Noski, ez dute entzun ere gura soldataren jaitziera ekar dezakeen lan banaketa konturik, edo lanean diharduten langileen *statu-quo* kolokan jar dezakeen edozer.

Sindikatuak erdi mailako klase kontserbadorera bihurtu dira, eta kuadro sindikalak, enpresak edo —modu konplizean— botere publikoek elikatutako klase burokratikoak eta desklasatuak. Niretzat, harrigarria da guzti hori ezkutatzeke nortasun iraultzailearen ezaugarri zaharrez —Internazionala, langile erretorika, zanpatu eta gosetien konplexua— egiten duten erabilera. Erabat harritzen nau, halaber, ia afiliaturik ez duten erakundeek —duela urte batzuk % 20 eta gaur egun % 8tik behera— duten eragin politikoa eta sozial izugarriak.

Hori bai, horren dinamikoak ez izatea komeni da, zerbitzu enpresa bihur ez daitezen, edo beren kuota erlijiosoki ordaintzen duten milioika afiliatu izatea, edo etxebizitzak erakitzeari ekitea, edo kooperatibak bultzatu, edo egunkariak sortu, edo gerra aurreko sindikatuek egiten zuten moduan herriko etxeak beren diruarekin eraiki ditzaten, ezin dutela ikusiko litzatekeelako, eta sindikatu hauek haiek zerikusirik ez dutela, eta herria aldatu egin da, eta ezer ez da izandakoa.

Baina hori ez da laster gertatuko, akaso inoiz ere ez, eta inor ez da konturatuko ezer ez dela dirudiena. Mirespena aitortu behar zaie, fikzioa horren talentu eta komentzimendu ahalmen handiarekin egina egonda, batzuetan, ez beti, zintzoak diruditelako. (Txaloak).

ANTXON PEREZ DE CALLEJA

—Europako handiena— 42. Oraindik, beraz, hemen —auto zaharrak— daudela aparte utzita— merkatu esparru zabala geratzen da betetzeko. Dena den, hau guz-

tia egoera ekonomiko orokorrekin lotuta dago, bizi-mailarekin eta abar.

Autoak Nafarroan merkeagoak ei dira.

Ez dut uste. Zergak eta merka desberdinetako prezioak berdinak dira hemen eta Nafarroan. Nik uste dut Nafarroako autoekiko kondaira beltza sortu dela, nire ustez matrikula kontua garrantzitsua da, Euskaditik kanpo

Donostia edo Bilboko matrikularekin baino samurrago ibiltzen delako, eta horren eraginez zenbait jendeak akaso Nafarroa aldera joko du autoa erostera. Gainontzean, prezioen gerraren eragina izan liteke baina zentzu horretan alde guztietan antzera gabiltzala uste dut.

XABIER LETONA

Hegazti migratzaile ugari zeharkatzen dute gure zerua sasoi honetan

IRAILEKO HAIZETAN, HEGOALDERANZKO BIDEAN

Behin abuztuaren erdi aldetik aurrera zerbait aldatzen hasten da gure inguruan. Mendebaldeko haizea freskatzen ari da, udazkena dugu ate joka, eta pixkanaka hegoalderantzko bideari ekiten diote hegazti migratzaileek.

Irail aldean, eguraldia zakartzen denean, makina bat dira Euskal Herriko zerua hegoalderantz zeharkatzen duten hegaztiak.

MIRU beltzik ez da kasik ikusten, ibai eta padurak lertxunez bete zaizkigu, erriberako urmaheletan ahate eta murgilariak dira nagusi, eta arrano arrantza-leak iritsi dira Urdaibaiko itsasadarrera. Laster ditugu

usoak mendi-lepoak zeharkatu nahian, eskupeta-tiroetatik ihesean, eta laster hasiko dira kurriloak, gezi-itxurako formaziotan zerua zeharkatzen. Urtero bezala, aurtan ere hasia dugu hegazti migratzaileen hegoalderantzko dantza.

Buztanzuri arruntak, esaterako, Afrika du jatorrizko bizilekua, eta neguro bertara itzultzen da epeltasun bila. Dirudienez, bere jarduera migratzailearen lehen sasoi batean, txori bikain honek Europako iparralde kolonizatu zuen habia egiteko ere-

mu gisa. Pixkanaka, ordea, ekialderantz eta mendebalderantz zabaltzen joan, eta azkenean Alaskara eta Kanadara iritsi zen. Baina txitoak hazi orduko, eta udazkenaren mehatxua sumatu orduko, buztanzuri arruntak 'etxera' alderako bideari

ekiten dio berriro ere. Honela, 15.000 kilometro inguruko bideak egitera iristen da, Asiako hegoaldean edota Hego-amerikan izan ditzakeen ingurune aproposi uko eginez, Afrikako lurretara itzultzeko.

Larre-buztanikarak, buztanzuriaren antzeko banaketa izan arren, Afrikaz gain Asiako hegoaldeko eskualde tropikalak erabiltzen ditu negua pasatzeko, baina oraindik ez du ikasi Alaskatik Hego-amerikarako bidea. Bide eta bazterren ezaguera zabalena, ordea, enara arruntak duela dirudi, izan ere, jatorri afrikarra izan arren, ia mundu osora zabaldu den espeziea dugu, kontinente guztietan mugitzen baita iparretik hegora eta alderantziz.

Baina hegalaria handiez gain, badira makina bat hegazti migratzaile partzialak: txantxangorriak, esaterako, sedentarioak dira Euskal Herrian, baina erabateko migratzaileak Norvegia eta Suedian, eta Eskozia, Ingalaterra, Gales eta Irlandan batzuek bakarrik migratzen dute.

Abentura latza

BERDIN gertatzen da txontaren kasuan ere: Euskal Herrikoak sedentarioak dira, baina neguan milaka iristen zaizkigu iparralderagoko eskualdetatik.

Birigarroaren kasuan behatu ahal izan denez, migrazioarako joera ezberdina da adina eta sexuaren arabera.

MIGRAZIO-BIDEAK MUNDUAN ZEHA

Enara arrunta	Larre-Buztanikara
Buztanzuria	Ipur-Txenada

Iraila eta urrian bereziki, Erriberako aintzirak ahate, murgilari, eta gainerako hegazti urtarrez betetzen zaizkigu.

Pagausoak nahiko lan izaten du gure mendien gainetik iragateko, eskupeta-tiroei ihes eginez; miru beltzak eta amiltxoriak ere negua Afrikan pasatzen dute.

Honela, negua iristen denean arrak emeak baino sedentarioagoak izaten dira, eta helduak gazteak baino. Dirudienez, arrazoiak animalia hauen arteko erlazio hierarkikoan datza, izan ere, bazkatzerako orduan arrak dominatzaile baitira emeen aurrean, eta helduak gazteen aurrean. Ondorioz, gazteek migratzeko joera handiagoa izaten dute neguan, elikagaiak eskasak direnean, eta helduen artean ere emeek lehenago aldegingo dute hegoalderantz arrek baino. Azkenean ekologia eta ekonomia erroberetik baitatoz!

Estrategia migratzailea eskuratu duten hegaztiak milaka kilometroko bideak egin behar izaten dituzte urtean bi aldiz, eta honek sekulako energi kontsumoa, eta arrisku handiak dakartzatza. Muturreko adibidea ipar-txenadarena dugu. Hegazti itsastar honek 17.500 km-ko bina bidaia burutu behar baititu urtero, Arktiar Zirkulu Polarretik Antarktikara, eta alderantziz. Maila apalxeagoan, Europatik Afrikarako migrazioa burutzen duten espezie gehienek

9.000-10.000 km bitarteko joanak -eta beste horrenbesteko etorriak- burutu behar izaten dituzte. Buztanzurien tamainako txori baten batez-beste abiadura 40 km/ordu ingurukoa izaten dela kontuan izanik, honek 200-250 orduko hegaldia esan nahi du, eta saio bakarrean egin ez arren, atsedenik hartu gabe burutu beharreko bidaia-zatiak bikainak izaten dira zenbaitetan.

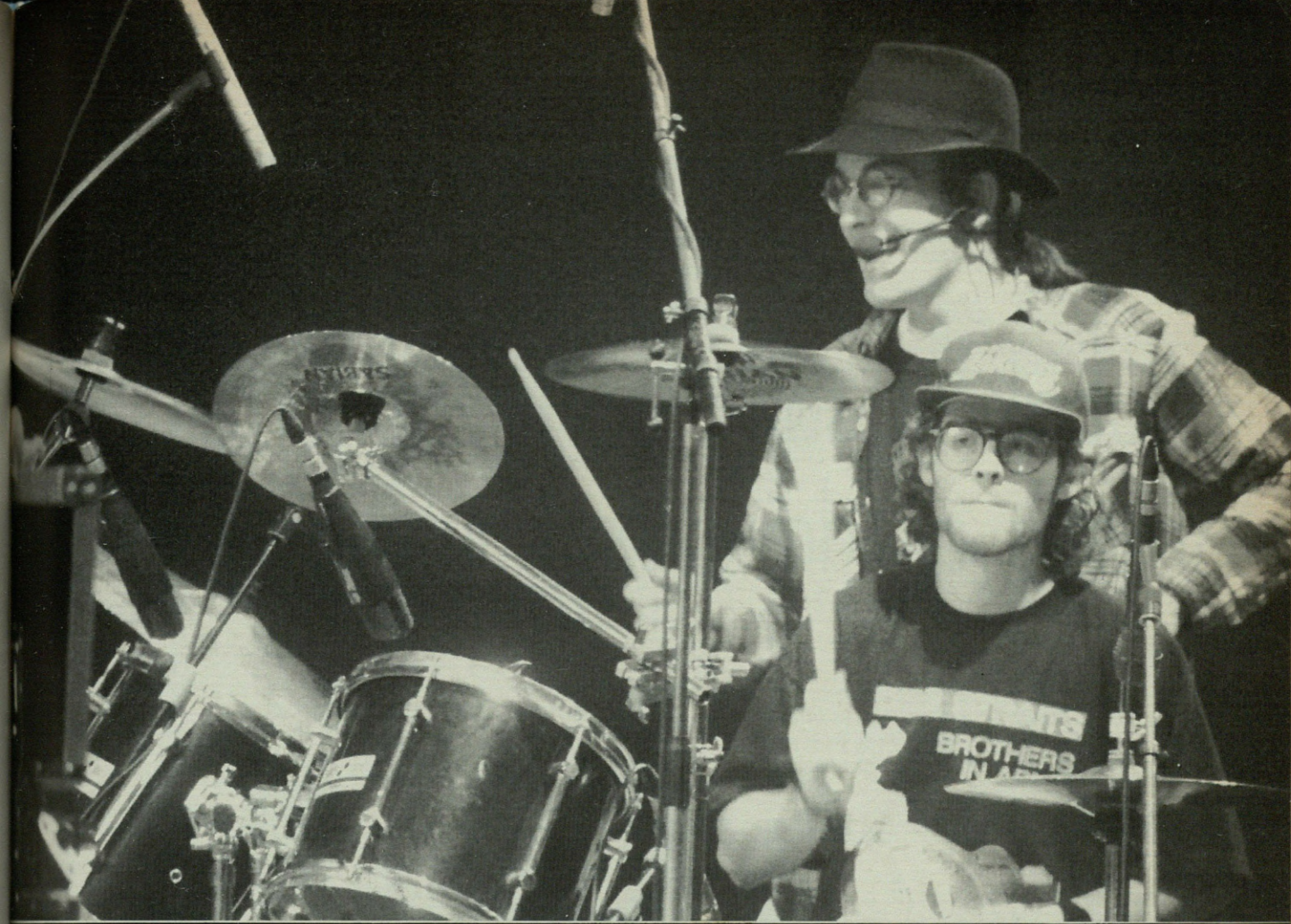
Estrategia arrakastatsua

HONELA, Mediterrania zeharkatzen duten espezieetarik askok 1.000 km inguruko bidea egin behar izaten dute atsedenik gabe, eta Groenlandiatik Europarako bidea burutzeko 3.000 km-ko hegaldia gauzatu behar izaten du buztanziariak. 40 km/ordu abiaduran joanez, 75 ordu beharko ditu, baina aurrez-aurreko haizerik ahulenak izugarri atzera dezake -100 ordu edo 120 orduko bidea behar izateraino- eta honelakoetan, gehienetan ez da helmugara iritsiko. Eguraldi aldaketek gain, elikadura eskasaren ondorioz, edota berandu

jaio izanagatik behar adina ez indartu izana nahikoa arrazoi dira urtero hegazti ugari bidean galtzeko.

Migrazioa estrategia arrakastatsua suertatu da makina bat hegaztiren zatia, eta Eurasian ugaltzen diren 600 espezie ingurutatik, 240 inguru (% 40) migratzaileak izatea honen froga garbitzat har genezake. Guztira, eta hegazti itsastar eta urtarrak alde batera utziaz (hauei buruzko datu zehatzik ez dago nonbait), 5.000 milioi hegazti lirakeke, urtero, Europatik Afrikara negua pasatzera jaisten diren espezieak. Migrazio hau 4.000 km-ko frontean zehar burutzen dela kontutan hartuz (Portugaleko mendebaldereneko muturretik Turkiako ekialderenekora), batez-beste 1,4 milioi hegaztik zeharkatzen du kostaldeko kilometro bakoitza. Migrazio-sasoia batez ere sei astetan zehar gertatzen denez, batez-beste gauero 30.000 hegaztik zeharkatzen dute kostaldeko zero kilometro bakoitza. Kopuru latza, alajaina!

J.R. AIHARTZA

SOROTAN BELE

+ JON BERGARETXE

OIARTZUN

MADALENSORO

1.994.eko URRIAK 1 • Larunbata
Gauko 10.000.000

Babeslea

**Oiartzungo
Udala**

**EUSKADI
IRRATIA**

Egunkaria

**Kutxa Fundazioa
Fundación Kutxa**

Laguntzaileak

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura eta Turismo Departamentua

ARCIA

Antolatzailea

SARBESAK SALDAI:

OIARTZUN: Aitorre Talero, Madalenor
DOROTIA: Berta Anka, Erika, Karmen, Mikel, Berta
BESITZAK: Aitorre, Berta, Berta, Berta, Berta, Berta, Berta, Berta

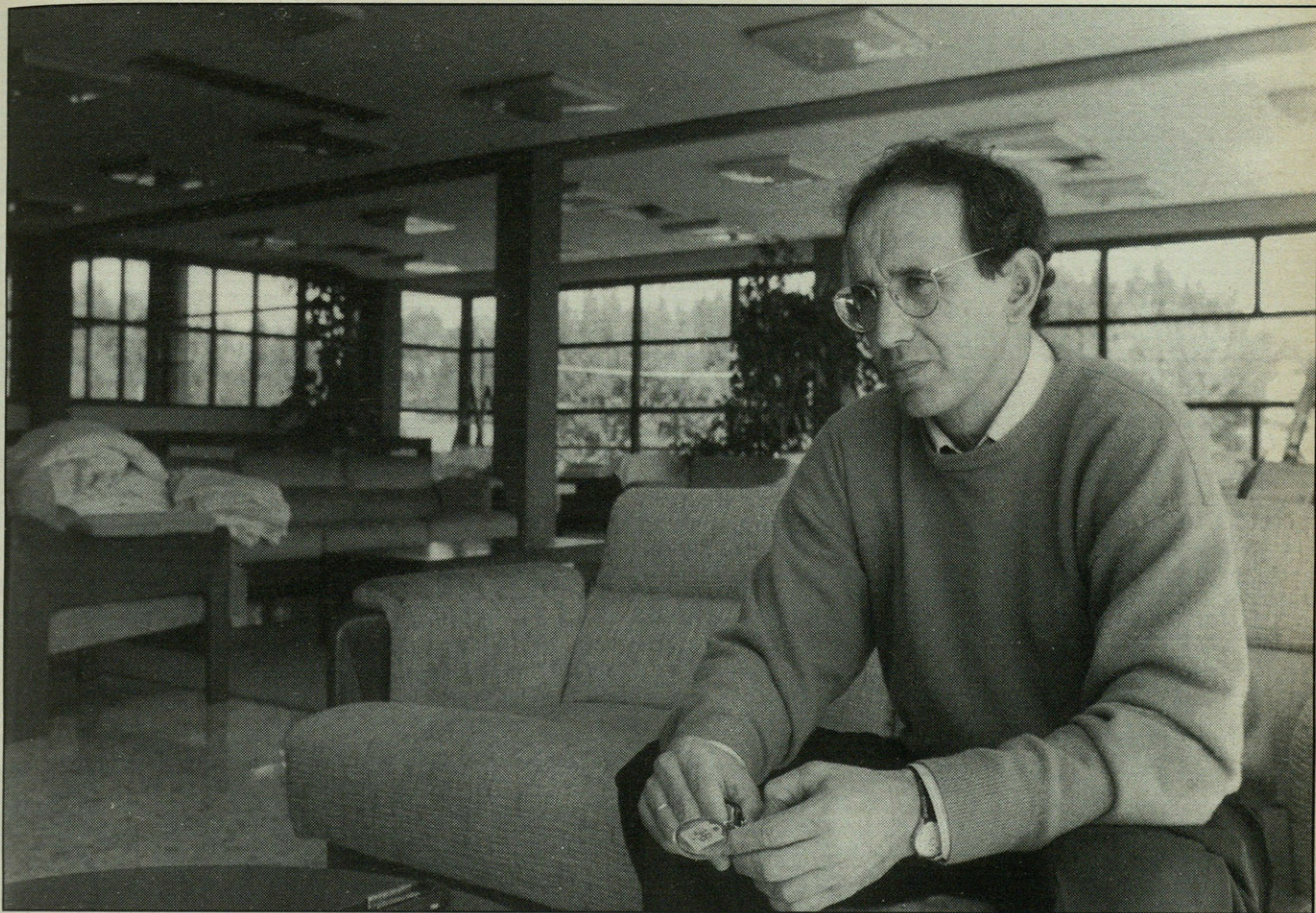
«Klubak filosofia hori izan arren, Athletic ez da euskal selekzioa»

«Etxekoekiko eskaera maila bikoitza izaten da. Atzerritarrek, edukitzen zaien errespetoagatik, mirespen berezia dute. Euskal entrenatzaile batzuek, Azkargorta kasu, kanpoan erakutsi behar izan dute beren gaitasuna».

Ez da gaur goizekoa futbol munduan. Erdiraketak, paseak eta golak eguneroko ogi ditu. Athletic gabarran ikusi nahiko luke, Nerbioi ibaian behera. Arraunlariak baditu lan horretarako. Bera dugu lemazaina.

Athleticen lehendakari-tzarako hauteskundeen ondoren, bonako adierazpena irakurri abal izan genuen: «Hauteskunde hauetan gebien arriskatu duena ni izan naiz askogatik. Arratek irabazi ez balu, kale gorrian geldituko bainintzatekeen».

Hori argi dago. Hiru hau-
tagaiek deitu zidaten eta A-
rrateretik jarraera hartu
nuen. Hori Santanderren
hango klubarekiko mespre-
zutzat hartua izan zen. San-
tanderreko Racing taldeare-
kin bi urteko kontratua nuen
(aurtengoa barne), baina
berau hautsi zezakeen ba-
karra neu nintzen.

Hala ere hauteskundeak
baino lehen Racingeko le-
hendakariak klubean ez
nuela jarraituko jakinarazi
zidan. Beraz, hauteskun-
deen ikuspegi horretatik
gerta zitekeen Athleticen
entrenatzaile ez bihurtzea,
eta lehen mailako talde ia
guztiak osaturik zeudenez,
agian urte osoa huts hutsean
igaro behar izatea. Hori zen
ariskua.

Baina tira, hamabi urte
daramatzat gelditu gabe, eta

atseden aldiren bat ere ongi
etorria izaten da.

**Arrateko amari hamaika
errezu eginez ibiliko zi-
nen, beraz.**

Ezta gutxiagorik ere. Arra-
teko amabirjinari ez; Irun-
goa naizenez, Juncaleko
amari errezatuko niokeen.
Baina hala eta guztiz ere, oso
lasai nengoen, Arrate orain
lau urte ere nitaz oroitu bai-
tzen. Kontratua izanik, be-
rarekiko begirunea medio
etorri naiz.

**Entrenatzaile lanetan
Getxon basi zinen, ondo-**

**«Era herrikoian
eginez gero, ados
nengoke Athletic
elkarte anonimoa
bihurtzearekin»**

**ren Sestao, Logroñes,
Oviedo eta azkenik San-
tanderreko Racingen
aritu zara. Azkeneko,
hala ere, etxera. Baina
esaerak dioen legez, zail
da etxean profeta izatea.**

Egia da. Futbol munduan
etxekoei gehiago eskatzen
zaie. Euskalduna izanik, eta
Athleticeko jokalaria ohia,
neure herriko taldera etor-
tzea poz handia da.

Etxekoekiko eskaera mai-
la batzuetan bikoitza izaten
da. Atzerritarrek, edukitzen
zaien errespetoa medio, mi-
respen berezia jasotzen du-
te.

Langilea den etxeko en-
trenatzaileak, oster, bere
jakituria eta balioa erakus-
teko arazo handiagoak izan
ohi ditu. Euskal Herriko
entrenatzaile batzuek, Az-
kargorta kasu, gauzak ondo

«Batzuetan puntako
jokalaria ez da plangintzen
fruitu izaten; bat-batean
irteten du. Baina lehen
mailako taldeak ikustea
baino ez dago Bizkaiko
harrobiak eman dituen eta
ematen ari den fruituak
ikusteko. Hemengo
jokalaria batez besteko
handia dago hor zehar.»

«Espainiako futbol ligari Italiakoarekin gero eta antz handiagoa hartzen diot, non 4-5 talde muturrean ibil daitezkeen».

egiteko gauza direla erakusteko hemendik kanpora irteten behar izan dute.

Athletic Ligako talderik gazteena izanik ere, esperientzia handiko jokalaria ditu. Ez al zara

beldur zaletuek titulu gosez presionatzea?

Benetan arriskutsua da dauzkagun aukeren gainetik eskatzen baldin bazaigu. Gurea talde gaztea da, heldutasunaren bidean dagoe-

na; izan ere, jokoaren ardura hogeitaz urteko gazteen oinetan dago. Barcelona eta beste talde handietan, herriz, azken ardura Koeman, Romario... bezalako jokalariek dute. Esperientziaz ongi horniturikoak.

Errealistak izan behar dugu. Jokalaria muga batzuk ditu, beronen gainetik eskatzea onurgarria izan beharrean kalterako izan daiteke. Taldea oso gaztea da, etorkizun oparokoa, eta egunetik egunera hobetzen joango garenez, itxaropentsu nago.

Duela lau bilabete, sailkapenaren bostgarren postutik gora begiratu behar zenutela esan zenuen. Artean denboraldia hasi gabe zegoen.

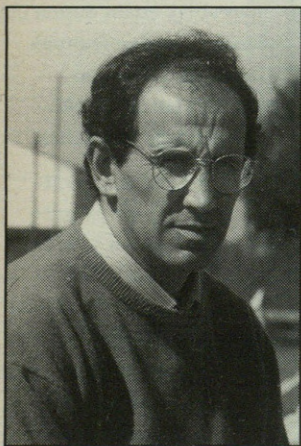
Aurreko denboraldiko emaitzak hobetu behar dira. Iaz

NORTASUN AGIRIA

Madrileko Atletikoan zortzi urte eman ondoren, beste bost urte egin zituen Athleticen ● Euskaldunberria ● Txipiroiak dira bere jaki gustukuenak ● Aries-a dugu ● Paseatzea atsegin du ● Semea eta bi alaba: Idoia, Laura eta Xabier ● Meryl Streep eta Robert Redford bikotearen «Memo- rias de Africa» filmea du laketa ● Pele bere idoloa izanik,

behin haren markatzaile izatea suertatu zitzaion: «A zer zoramena»

● Izatez erromantikoa ● Urtero Irungo alardean Meaka konpainiarekin irtetzen da,

hostgarren postuan amaitu genuen Ligan, eta Kopan herriz lehen kanporaketan kaleratu gintuzten.

Aurten hiru lehiaketetan jardungo dugu, denak oro-korrean hartuta hobetu beharra dugulakoan nago. Hiru horiek batera hartuta aurteratu behar da.

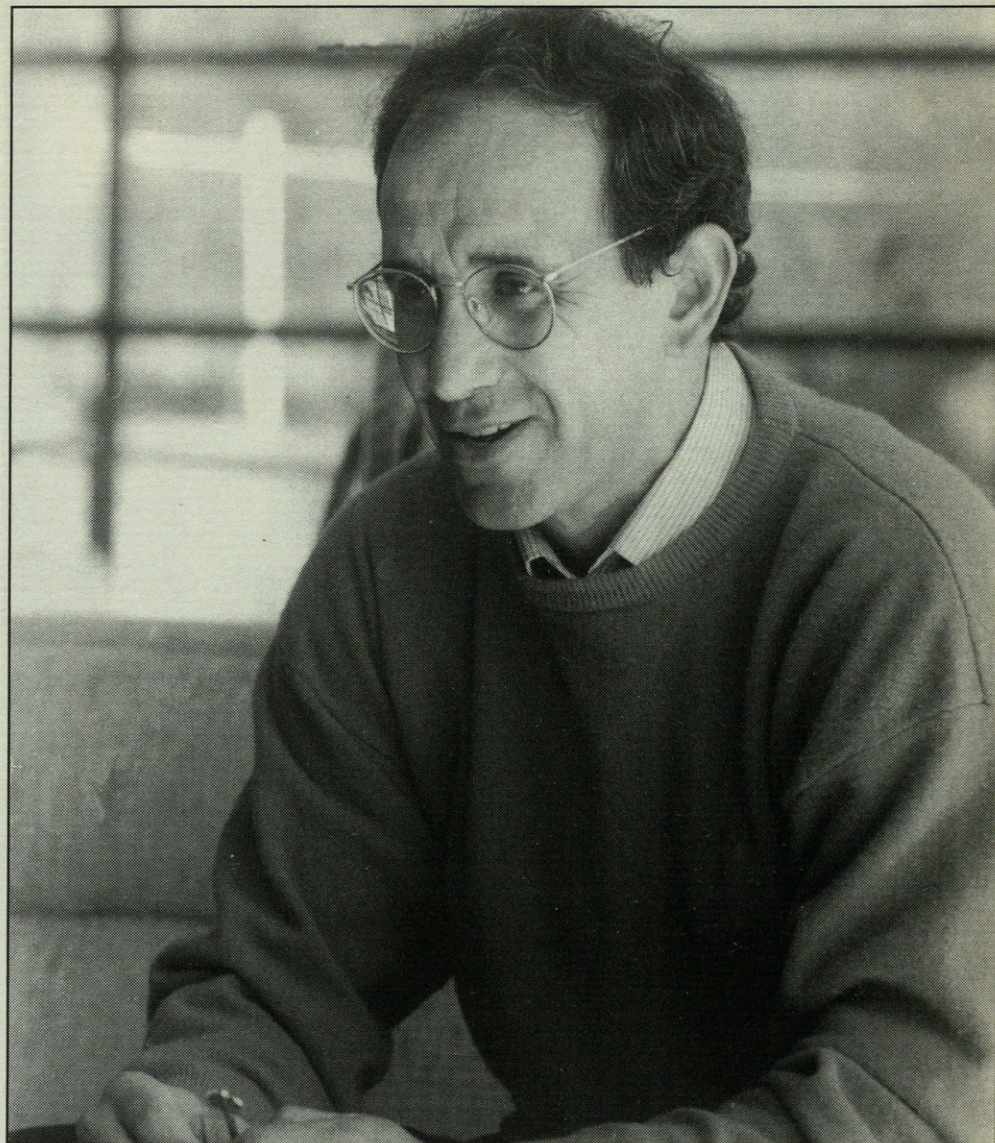
Bebobiako autobidean barrena, azken urteotan gipuzkoar asko helmugaratu dira Athleticen. Loren, Iturrino, Valencia, Alkiza... Gipuzkoako harrobia Lezamakoa baino emankorragoa al da?

Athletic euskal herritarrez hornitzen da. Gehienak, hala ere, bizkaitarrak dira. Lezamak era askotako jokalaria eman ditu. Zenbaitetan puntako jokalaria hori ez da planifikazioaren fruitua izaten; bat-batean irteten du, jaio egiten da.

Lehen mailako taldeak ikustea baino ez dago Bizkaiko harrobiak eman dituen eta ematen ari den fruituak ikusteko. Hemengo jokalarien batez besteko handia dago hor zehar. Puntako jokalarien kasuan, bolarak izaten dira.

Taldea nafar, arabar, gipuzkoar eta bizkaitarrez osaturik dago. Mintza al gaitzake bainbat aldiz aipaturiko zorioneko euskal selekzioaz?

Athletic ez da euskal selekzioa; jokalaria asko baitaude, selekzio hori osatzeko, beste talde batzuetan dabilta-

nak. Baina Athleticen iparra etxeko jokalariekin lan egitea izan da betidanik; gure eremua Euskal Herria da, hori argi dago. Baina horrek ez du esan nahi euskal selekzioa garenik. Gauza bat da selekzio kontzeptu hori, onenak hemen eduki nahi

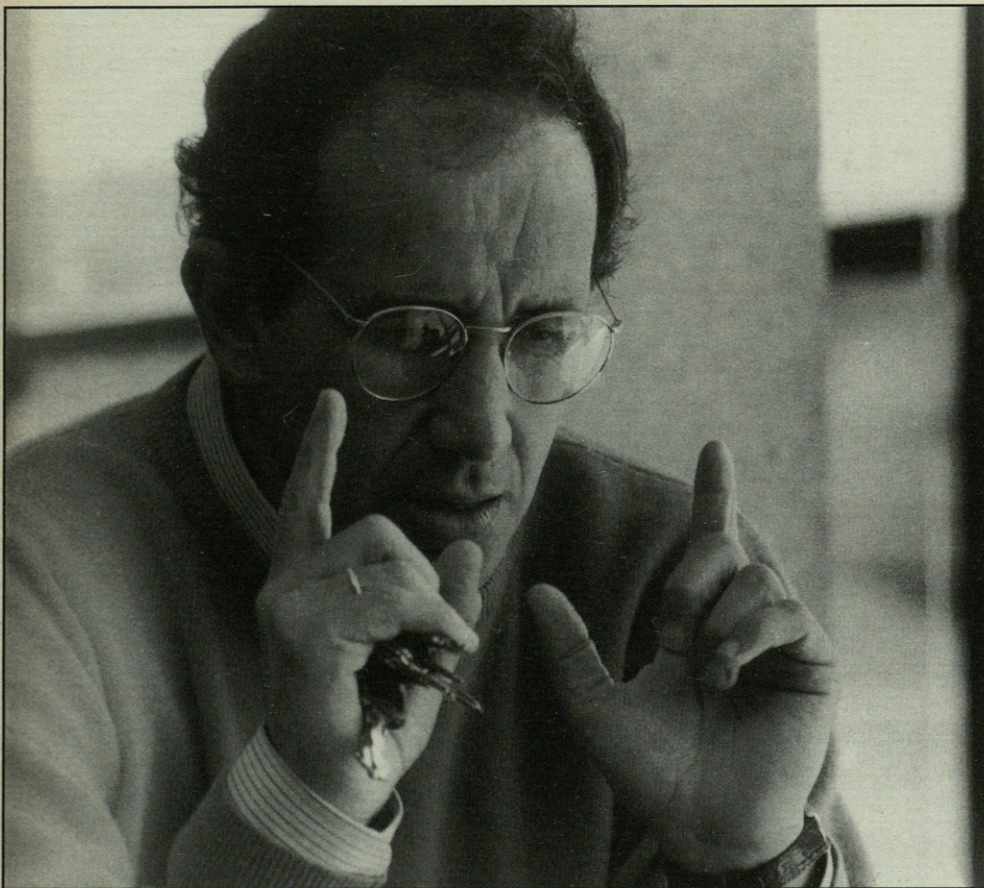
izatea, eta bestea guztiz ezberdina klubaren ikuspuntua eta bere aukerak. Eta jakina, une honetan hori ez da posible.

Zer gertatuko litzateke Athletic elkarte anonimoa biburtuko balitz, edota atzerritarrak fitxatuko balitu?

Athleticek elkargunea izan behar du beti; herri honen sentimendua ispilatzen baitu horrek. Izakera hori haustea, gure historiarekiko apurketa bortitza litzateke. Ez dut esaten sekula etorriko ez denik. Nire ikuspuntutik, hala ere, ez litzateke zuzena

«Athleticek elkargunea izan behar du beti; herri honen sentimendua ispilatzen baitu horrek. Izakera hori haustea, gure historiarekin apurketa bortitza litzateke. Ez litzateke zuzena izango».

«Urriko hauteskundeen ondoren itunak beharko dira gobernatzeko, eta agente formula hori onuragarria da elkarbizitzarako, negoziaketa kultura sortzen baitu; European ere beste hainbeste gertatzen da»

«Denbora asko da bolanta sareak erabiltzen ari direla, beraz aldaketa ez da gauetik goizerakoa izango. Kendu egin beharko balira, arrantzaleari denbora eman beharko litzaioke bestela arrantza egin ahal izateko. Kaltegarriak badira, kendu egin beharko, baina aukera hori emanez beti ere».

izango. Horretan ez daukat zalantzarik.

Elkarte anonimoa bihurtzea? Ez deritzot gaizki akzioak bazkide guztien artean behar den bezala banaturik egongo balira. Era herrikoi batean egingo balitz aldaketa, ados nengoke.

Nola ikusten duzu atzeritar berriak estreintzen dituen baina Bittor Alkiza gabe moldatu beharko duen Reala?

Ez dira puntako bi atzeritar horiek bakarrik, Iturrino ere hor dago. Oro har, iazkoa baino talde hobea du, lehia-korragoa.

Eta gorritxoak, gorriak ikusten?

Osasuna lehen mailan ikusten dut, talde ona dute eta entrenatzailea ere kategoriakoa.

Aspaldiko urtetan izan dugun ligarik berdin-

duenaren aurrean al gaude?

Urte hasieran proiektu guztiak dira handinahiak. Baina denboraldiak zure lekuan jartzen zaitu beti. Espainiako Ligari, Italiako txapelketaren antza hartzen diot gero eta gehiago, non 4-5 talde muturrean ibil daitezkeen. Hemen bi talde handi dau-de, baina beste batzuk hurbiltzen ari zaizkie.

Euskal ekonomiari begiraturaz gero, non ikusten duzu, sailkapenaren erdialdean, European sartzeko aukeraz, ala bigarren mailara amiltzeko zorian?

Erdialdean, itxaropentsu, gorantz egiteko gogoz. Bir-moldaketak eta abar amaitu direla ematen du, helmuga berriak ikusten ari garela. Herri hau oso langilea izan da beti; ekimen pribatuak

«Euskal ekonomian ekimen pribatuak tiraka jarraitu behar du, arriskatuz»

gurditik tiraka jarraitu behar duela uste dut. Arriskatuz.

Urriaren 23ko hauteskunde autonomikoen ondoren, mapa politikoa bestelakoa izango al da?

Inkesten arabera ez. Horiek alde batera utzita ere, ez dut uste asko alda daitekeenik. Alderdi batek gehiengoa lortuko du berriz ere, baina gobernukideak beharko dituzte agintzeko. Itun bidez gobernatzea elkarbizitzarako formula onuragarria dela pentsatzen dut.

European ere beste hainbeste gertatzen da. Ez dago gehiengo argia duen alderdirik. Horrek negoziaketa kultura sortzen du, beharrezkoa dena.

Abstentzioaren beldur al zara?

Azken deialdietan abstentzio handia izan den arren, hauteskunde autonomikoe-tan jendea kontzientziatua go dago, berarengandik gertuago dagoen administrazioa delako hautatu behar duena.

Zer egingo zenuke bolanta sareekin? Txartel boria atera, zelaitik kanporatu edo bebin betiko zigortu?

Denbora asko da erabiltzen ari direla, beraz aldaketa ez da gauetik goizerakoa izango. Kendu egin beharko balira, arrantzaleari denbora eman beharko litzaioke beste nolabait arrantza egin ahal izateko.

JON ODRIOZOLA

LEGAZPI, IKASTOLEN IZPI

DOSIER HONETAN:

GIPUZKOA ETA EUSKARA.

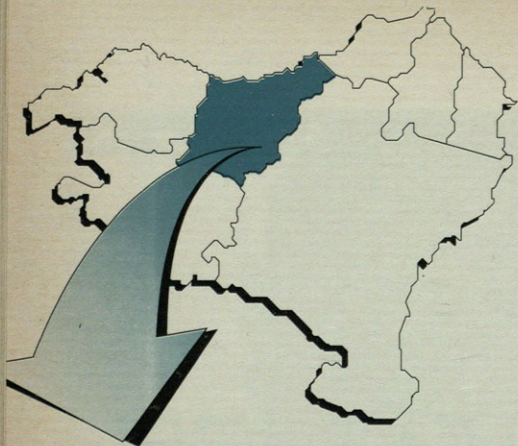
Gipuzkoako euskararen egoerari buruzko hainbat datu. (28 orr.)

BURDINAZKO HISTORIA. Legazpi herriaren iragana eta orainaren xehetasunak. (29-31 orr.)

ENE! LEGAZPIAN BADA EUSKARA. Legazpiko euskara taldea. (32-33 orr.)

EUSKARAREN MARTXA BERTSOLARIEN PUNTUAN. Ordiziako bertsolari taldeko kideen iritziak Kilometroak eta euskararen osasunaren inguruan. (34-39 orr.)

MANTENTZEA EZ DA GUTXI. Ikasturte berriari begira. (40-42 orr.)

HIZKUNTZ GAITASUNA

EUSKALDUN ELEBAKARRAK:

Euskaraz baino ez dakienak

ELEBIDUN FUNTZIONALAK:

Euskaraz eta erdaraz ongi
mintzatzen direnak

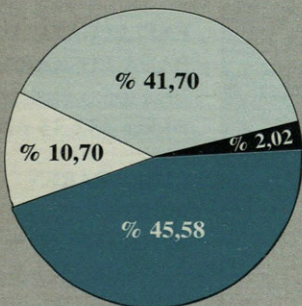
ELEBIDUN HARTZAILEA:

Euskaraz zerbait hitz egin, edo
jakin ez arren, ongi ulertzen dutenak

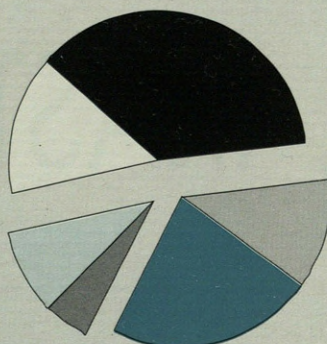
ERDALDUN ELEBAKARRAK:

Erdaraz baino ez dakitenak

ITURRIA:
Eusko Jaurlaritzako Hizkuntz
Politikarako Idazkaritza Nagusia.
1991ko Soziolinguistikazko
Inkesta

FAMILIA ETA LAGUNARTEKO HIZKUNTZA ERABILERAREN TIPOLOGIA SOLASKIDEEK EUSKARAZ DAKITEN ALA EZ KONTUAN HARTU GABE

- (Ia) Beti euskaraz %36
- (Ia) Beti erdaraz %11
- Nagusiki erdaraz %20
- Familien erdaraz-lagunartean euskaraz %3
- Familien euskaraz-lagunartean erdaraz %10
- Nagusiki euskaraz %18

Gipuzkoako biztanleri osoa (euskaldunak nahiz erdaldunak)

Euskara jakitea ez da aski. Egunero hitz egin
behar da

Euskaldun gutxiko tokietan biltzeko ekintzak
behar dira

Euskal Herriko TB-irratiek programa gehiago
beharko luke euskaraz

Ondo iruditzen zait udal batzuek euskara
bakarrik erabiltzea

Nahiago dut ingelesa ikasi euskara ikasi edo
hobetu baino

	Gutiz konforme Nahikoa konforme	Ez alde ez kontra	Gutiz kontra Nahikoa kontra	ED- EE
Euskara jakitea ez da aski. Egunero hitz egin behar da	87	7	5	2
Euskaldun gutxiko tokietan biltzeko ekintzak behar dira	79	16	4	2
Euskal Herriko TB-irratiek programa gehiago beharko luke euskaraz	58	20	19	3
Ondo iruditzen zait udal batzuek euskara bakarrik erabiltzea	43	15	40	3
Nahiago dut ingelesa ikasi euskara ikasi edo hobetu baino	25	17	52	6

▲ LEGAZPI HISTORIADUN HERRIA

BURDINAZKO IRAGANA

Aspaldi bizi da gizakia Legazpi inguruetan, eta horren lekuko bertan aurki daitezkeen historiaurreko aztarna ugariak. Burdinarekin harreman estua izandako herria, egun handiaren zain dugu Legazpi.

■ Legazpi Azaldita mendien magalean dago, Goierri-Urola Garaia eskualdean. Iparraldean Antzuola, Urretxu, eta Zumarraga ditu; hegoaldera Zegama eta Oñati; ekialdean Gabiria, Mutilloa eta Zerain; mendebaldean, oster, Oñati.

■ Brinkola eta Telleriarte ditu auzuneak. Hala ere, jende gutxi bizi da herritik kanpoko auzuneetan.

■ Eustat-en datuen arabera, 1991ko erroldan 9.758 biztanle zituen. Mende hasieran, 1900. urtean, 1.246 biztanle baino ez ziren. Inmi-

1400. urtekoa, Mirandaola Legazpiko burdinola zaharrena da. Bertan, 1580ko maiatzean, burdinazko gurutzea aurkitu zuten.

grazio indartsuak harreman zuzena izan du hazkunde izugarri honetan.

■ 1975. urtean biztanleen % 40,6 baino ez zen legazpiarra jaiotzez. Gainontzeko biztanleak inguruko herrietatik edota Espainia inguru-

tik etorriak ziren industrian lan egitera.

■ 1991ko 9.758 biztanleetatik % 49, 85 euskaldunak ziren; % 14,15 ia euskaldunak; eta erdaldunak % 36.

■ Legazpi lehen aldiz aipatzen deneko agiria 1290eko

apirilaren 18koa da, Antso IV.enak sinatua.

■ Agiriak agiri, XIII. mendea baino lehenagotik bizi da gizakia inguruotan. Horren lekuko dira Jentiletxe eta Arrolamendi tumulu prehistorikoak, Arrolamendi eta Satubi mendietan.

■ 1384ko otsailaren 28an, Legazpi Segurarekin elkartu zen, eraso eta lapurretatik bere burua hobe babestearren, besteak beste. Urteen poderioz, baina, liskar ugari egon ziren legazpiar eta segurarren artean.

■ Segurar eta legazpiarren arteko haserraldi gogorretako bat 1527an jazo zen, Aiztondo eta Goiburu mendien erabilera zela medio.

■ 1608an, Seguratik banatzeko alferrikako pare bat saioren ondoren, Legazpi udalerrri bihurtu zen.

■ 1811ko azaroan 4.000 soldadu eta 300 zaldun frantses herrian sartu ziren Francisco Espoz y Minak gidaturiko gerrilari dibisioaren atzetik; talde honek Aragoi preso eginiko frantziar ugari zeramatzan.

■ 1813ko urtarrilean Espoz y Minaren dibisioko zazpiehun gerrilari pasatu ziren herritik; oraingoan Deba eta Zumaia zetozen. Gerrila-

▲ LEGAZPI HISTORIADUN HERRIA

Eustaten datuen arabera, 1991n 9.758 biztanle zituen Legazpik. Horietatik % 49,85 euskaldunak; % 14,15 ia euskaldunak eta % 36 erdaldunak. 1900. urtean 1.246 lagun bizi ziren herrian.

riok ingeles untziek eka-
rritako munizio eta jantzi u-
gari zeramatzaten.

■ 1768ra arte Zerain eta Mu-
tiloarekin bat eginda joaten
zen Legazpi Gipuzkoako
Batzar Nagusietara.

■ Ingurua oso menditsua
da, burdina zein mineraletan
aberatsa. Horregatixe, ne-
kazaritza ez da inoiz legaz-
piarren bizibide garrantzi-

tsuena izan. Baso ugarita-
sunak, bestalde, ikazkintza-
rako aukera ugari ematen
ditu.

■ Bere garaian 9 burdinola
ba omen ziren herrian; baina
XIX. mende hasierarako lau
baino ez ziren geratzen.

■ Herriko burdinola zaha-
rrena Mirandaola da, 1400.
urtekoa. 1952an txukundua,
aurtengo ikastolen festan

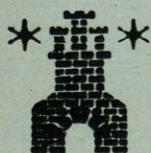
zabalik egonen da leku
ikusgarri hau..

■ Mirandaolan, 1580. urteko
maiatzaren 3an, burdinazko
gurutzea aurkitu zen, mira-
ritzat jo zen gertakizunean.
Egun, burdinolatik gertu
dagoen Santikuntz ermitan
dago gurutzea.

■ Aspaldiko sinesmen za-
harren lekuko, XIX. mende
hasieran ba omen zen Jenti-
letxe eta Jentilola izeneko
burdinolarik.

■ Bikuña jauregia da, XVII.
mendean eraikitako jaune-
txea, herriko eraikuntzarik
ederrenetakoa. Karratu oi-
nekoa, harlandu eta adrei-
luzko aurrealdea du, lau
balkoi eta harmarri bikainaz.

■ Hainbat pertsonaia ospe-
tsuren jaioterri dugu Legaz-
pi, horien artean, Gerhard
Bärh hizkuntzalaria. 1900an
sortua, Udanako meatzeta-
ko kudeatzaile alemaniar
baten semea zen. Euskaraz
ikasi zuen, eta baita gazte-
tandik hizkuntza ikertzeari
ekin ere. Besteak beste,
«Euskal esnalea», «Euskara»
eta «Riev» aldizkarietan idatzi
zuen. 1929an «Hugo Schu-
chard» artikulua idatzi zuen,
haren obra euskaltzaleen ar-

**SEGURAKO
UDALA**

Lardizabal Kalea
Tel. 80 10 06
SEGURA

Segurako
Udala
KILOMETROAK-ekin

**ARAMAKO
UDALA**

Aramako Udala
Tel. 88 07 39 - 88 11 70
ARAMA

ZAZPI GUNE ETA HAMAIIKA EKINTZA

KIROLA : Goizeko hamaiketan, zirkuituko 5. gunean, herri kirol jaialdia izango da ikusgai, bertan Migeltxo Saralegi harrijasotzaile leitzarria arituko da, eta baita Peñagarikano eta Elorriaga aizkolariak ere. 3. gunean, berriz, eguerditik aurrera, segurar, zegamar eta ziordiar indartsuak herri kiroletako hainbat frogatan lehiatuko dira.

MUSIKA: Goizeko bederatzietatik, alferrak esnatzeko seguruenik, Txalupa eta Nekaezinak txarangak zirkuituko bazterretan ibiliko dira, eta txalaparta hotsik ere ez da faltako. Arratsaldeko 5etan, 1. gunean, Xaximiku taldearen emanaldia izango da, eta ordubete beranduago, 2. gunean, Iparrap Eroak eta Tapia eta Leturiak kontzertua eskainiko dute.

DANTZA: Goizeko 11etan Korosti dantza taldea arituko da 1. gunean; 2. gunean, ordubete beranduago, Larrain eta Lurra taldeak izango dira dantzari arituko direnak. 4. gunean ere, eguerdi partera, Irrintzi taldea arituko da.

BERTSOLARIAK: Han hemenka, egun osoan zehar hamaika bertsolariaren ateraldiak aditzeko aukera izango da, besteak beste Lizaso, Larrañaga, Egaña, Lazkano, Sorozabal Telleria, Goierriko koadrila... Aspertzeko betarik ez da izango, eta gustu guztiak asetzeko lain.

tean zabaltzearen. 1945ean hil zen Berlinen.

■ Legazpiko alkatea EAJko Jose Ignacio Elortza da. Alderdi honek eta EAk launa zinegotzi dituzte udal-txean, EUEk eta HBk hiru-na, eta PSE-EEK bi.

■ «Haztegi» ikastola dugu aurtengo festaren antola-

tzailea. Duela 27 urte sortua, hastapenetan 41 ikaslerekin hasi ziren. Egun 800 bat ikasle ditu ikastolak. Gogotik hazi da, bai, Haztegi!

■ Urte osoan zehar, talde ezberdinetan, 600 bat pertsona aritu dira lanean Kilometroak prestatzen. Azken bi asteetan 1.400era igo

den kopurua. Hilaren 2an 1.800 lagun arituko dira.

■ Aurten 17 urte beteko dira Beasainen lehen Kilometroak antolatu zenetik. Orduko hartan Urretxu, Zumarraga eta Legazpiko ikastolak izan ziren antolatzaileak. Egun hainbatek zirkuituan itzulirik ez dutela egi-

ten ikusita, orduko izpiritura bueltatu beharra azpimarratu dute antolatzaileek.

■ Lortzen den dirua «Haztegi» ikastolaren inbertsioak ordaindu eta hezkuntza sistemaren erreformari aurre egiteko erabiliko da.

ALBERTO IRAZU

orkli, s.coop.

Zaldibi bidea z/g
Tel. 88 07 00
Fax 88 73 08
ORDIZIA

**KALEFAKZIO ETA UR
BEROARENTZAT
DIREN ERREGULAZIO,
SEGURTASUN
ETA KONTROL OSAGIAK**

▲ LEGAZPIKO EUSKARA TALDEA

ENE! LEGAZPIAN BADA EUSKARA

Duela bederatzi urteko Kilometroak-eraino itzuli behar da begirada Legazpiko Euskal Txokoaren jatorria ezagutzeko. Baina hori ez da nahikoa, aurtengoari behatuz soilik uler baitaiteke bere bilakaera.

AURTENGO Kilometroak-ek duela bederatzi urtekoa ekarriko dio burura Legazpiko hainbat euskaltzaleri. 1985ean Zumarraga, Urretxu eta Legazpi artean antolatu zen Kilometroak-en

ondorioz sortu baitzen Legazpiko Euskal Txokoa. Jaiotza hori zuzenean eza-gutu zuen Inma Urzelaik gogoan du prozesua: «Kilometroak hura antolatze-ko legazpiar asko mugitu zela

eta, herriko Euskara Batzordeak ideia bota zuen».

Euskara Batzordearen ideia gorpuzteko urtebete behar izan zen. Estatutuak onartu ondoren, 1986an, herriari eskaini zitzaion: Euskal Txokoa. Bazkietza kanpaina egin zen, 200en bat lortuz. «Hasiera batean, Euskal Txokoaren eginkizun nagusia ekintzak antolatzea izan zen, euskaldunek euskaraz hitz egiteko aitzakia izan zezaten. Le-

gazpian euskaraz jakin arren mintzatzen ez diren asko baitaude», gogoratu digu Urzelaik. Jaialdiak, erakusketak, mahainguruak eta antzeko ekintzak antolatu zituen Euskal Txokoak.

1990eko irailean, ordea, lan eremua erabat aldatu zuten euskara talde hone-tako partaideek. «Ene Bada!» aldizkariak bere lehen alea kaleratu zuen. Euskal Txokoaren erronka nagusia al-dizkaria bilakatu zen, eta horretan jarraitzen du, ekintzak ez alboratu arren.

Legazpiko euskarazko astekariaren koordinatzaile nagusia den Inma Zabaletak datu gehiago eman dizkigu: «2.400 ale botatzen ditugu eta dohainik banatu. 192. alea kaleratua dugu. 10 langile gara eta Udalak utzitako etxe batean alokairu truk egiten dugu lan».

Lanerako lokala, hain zuzen ere, Euskal Txokoaren arazo nagusietako bat bilakatu da azken urteetan, Inma Urzelaireren ustez. «Duela bi urte lokal bat alokatu genuen, taberna bat jartze-ko eta sotoan erakusketak eta antzekoak antolatze-ko parada eman ziguna. Bai-na urtebete bertan egon ondoren, diru gehiegi zela eta, bertan behera utzi be-

1993ko ekainean Legazpiko Euskal Txokoak euskara garatzeko egin zuen kanpaina herriko pertsonaia ezagunek bultzatu zuten.

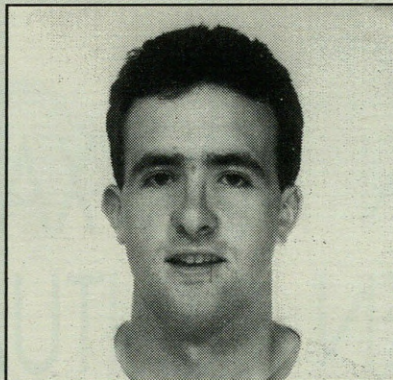
Balinda Legazpia Legazpi bihurtu

OFIZIALKI udaletxeko bozketa arrunt batek erraz lortu zuen; baina ez da ahuntzaren gauerdiko eztula egunero-kotasunari gagozkiolarik. Zein da euskararen osasun egoera Legazpian? Diagnosi posible bakarra: larria. Agerpenak: kuantitatibo eta kualitatiboak.

Aizkorrirekiko gertutasuna, itsasoa-
rekiko urruntasuna edota garaiera dela medio, baina garbi dago Legazpi herri hotza dela; oso hotza. Bere sostengu ekonomiko nagusia, bere ingurugiroa, nahiz bere jatorrizko hizkuntza galtzen egonagatik, inoiz gehiegi berotu ez dena. Hotza eta lasaia, beraz.

1988.eko datuen arabera, %56,1 ziren gure herrian euskara ondo edo dextentzeko mailaz menperatzen zutenak. Populazio galerak ttantto batzuk igoko zuen portzentaia. Baina giro euskalduna al da gure herrian nagusi?

Egia da Korostimendiren magalean euskal idazle mordoxka sortu eta sortzen ari dela; egia da «Hots» aldizkariaren lanari jarraiki, euskal astekari bat badela herrian; egia da Udal euskaltegiak lan handia egiten duela; eta egia da irakaskuntzan, udal zerbitzuetan, eta

JOSEBA BARANDIARAN

«Ene Bada» astekariko kolaboratzailea.

orokorrean 3. sektore osoan, euskararen presentzia garrantzitsua dela. Bale.

Baina... (baina hori oso tipikoa da, ez?), erlijioaren pareko egoera bizi du Aitorrenak gure herrian. Barandi dixit.

Ateoak (euskara jakin eta jakin nahi ez) dextente, baina ez beldurtzeko adina. Inmigrazioaren erasoak, zorionez edo txarrez, pasa ziren.

Katoliko-praktikanteak (euskaraz bi-

zitzeko ahalegin sendoan) gutxitxo. Euskal prentsaren salmentak edo Euskal Txokoaren egoera adierazgarri. Gutxiengoko tribu bat, lanak erre duena kasu askotan.

Eta katoliko-ez-praktikanteetan (euskara jakin bai, egin gutxi edota jakin nahi pixka bat, ikasi batere ez), hor dago koxka! 30-50 adin tarteko gehiengo biltzen duen talde horretan hain zuzen. Euskal giroa oztopatu, eta hori «Ikastolatik etorri beharrekoa» dela uste dute, gaztetxoek «Zer ikusi, bura ikasi» egin ohi dutela konturatu gabe. Mirandaolaren herrian, miraririk ez oraingoz. Ondorioz, esamolde, entonazio, nahiz mailegu ez beharrezkoak medio, euskararen txirotzea oso nabaria da. Erdaldunitisa.

Txertoa: helduentzako alfabetatze eta euskalduntzea (AEK?). Baina fundamentalismoa ez dugu sendabelar egoia. Kontzientzi pizte eta koherentziaren bidea jorratu behar dugu. Euskalduntasuna ez da domina bat, ez da etiketa on bat, Agirre ez da beti Rodriguez baino hobe. Eta Legazpia Legazpi bihurtuko dugu. Euskaldunak garelako.

bar izan genuen. Diru murriketa handiak izan dira, eta Euskal Txokoaren beherakada etorri da lokala utzi ondoren. Erronka nagusia astekaria ateratzea da».

Badira, ordea, baikorrango izateko aukera ematen duten datuak. Duela bi urte,

Siadecok Legazpiko azterketa soziolinguistikoa egin zuen, eta euren txostenak hiru arlo bereizi zituen: Udaletxea, irakaskuntza eta gizarte arloa. Euskara Batzordeak udal arloa hartu zuen; irakaskuntza ikastetxeek eta Euskara Batzor-

deak; eta gizarte arloa Euskal Txokoaren ardurapean geratu zen. Honetarako, azpi-batzorde bat eratu zuen Euskara Batzordeak duela urtebete, eta lanean dihardu. «Ene Bada»ko koordinatzaileak Euskal Txokoak gizartearen euskaratzeko

eman dituen pausoak aipatu dizkigu: «Kultur elkarte, ikastetxe eta antzekoekin barremanetan jarri ziren, bitzarmenak izenpetu asmoz. 25 taldek sinatu zuten».

AMAGOIA IBAN

**ITSASONDOKO
UDALA**

Nagusia, 24
Tel. 88 11 70
Fax 16 10 45
ITSASONDO

SAN ANDRESKO HEGAZTI TXOKOA

ORDUTEGIA

LARUNBATA, 4etatik 6etara

IGANDEA, 11etatik 1etara

Tel. 80 12 35
80 14 10

SEGURA

▲ ORDIZIAKO BERTSOLARI TALDEA

EUSKARAREN MARTXA BERTSOLARIEN PUNTUAN

Azken urteotan sortu da Legazpian bertsolaritzaren inguruko mugimendua. Lehendik, Urretxu eta Ordiziako bertso taldeak aritu izan dira eskualdean. 1970ean hasi ziren bertsolariak biltzen Ordizian, eta 1981ean martxan jarri zen Goierriko gaztez osaturiko eskola, Argi Berri elkarteak akuilu. Ordiziako taldeko zazpi kide bildu ditugu mahai inguruan eta Kilometroak eta euskararen osasunari buruz mintzatu zaizkigu.

Nola parte hartuko du bakoitzak Kilometroak jaian?

MIKEL MENDIZABAL.

Eguerdian area batean edo bestean bertso-saioa izaten dugu suertatzen zaigun taldearekin. Gero, batzuk lagunekin joango gara, beste batzuk familiarekin bazkari moduko bat egitera.

IÑAKI MURUA. Buelta bat eman eta han dagoen giro ona baliatzen dugu.

EUXEBIO IGARZABAL Goizean buelta bat eman, zer dagoen ikusi, eguerdian atseden hartu, bazkaltzera joan eta arratsaldean gure kasa ibiltzen gara. Lehen, arratsaldean bertsoak kantatu behar izaten zen.

XABIER ZEBERIO. Orain ez, eguerdikoa izaten da puntu fuertea.

Besteok berdin parte hartuko duzue jaian?

FLORENTINO GOIBURU.

Igualtsu.

NIKOLAS ZEBERIO. Denok berdintsu ibiltzen gara.

PATXI IRAOLA. Bertso-saioa egin, eta ondoren bazkaria han bertan.

MIKEL MENDIZABAL. Aurten Kilometroak egingo den hemezortzigarren aldia izango da, eta ez dakit inongo Kilometroak-en zirkuituari buelta osoa eman doidan. Ez dut uste.

EUXEBIO IGARZABAL Nik joan naizen gehienetan.

FLORENTINO GOIBURU. Nik ere gehienetan.

MIKEL MENDIZABAL. Joan egin behar duzu, saioa zein areatan daukazun jakin behar duzu, area bilatu...

Garai batean, zirkuituari birak emateko obitura handiagoa zegoen.

EUXEBIO IGARZABAL

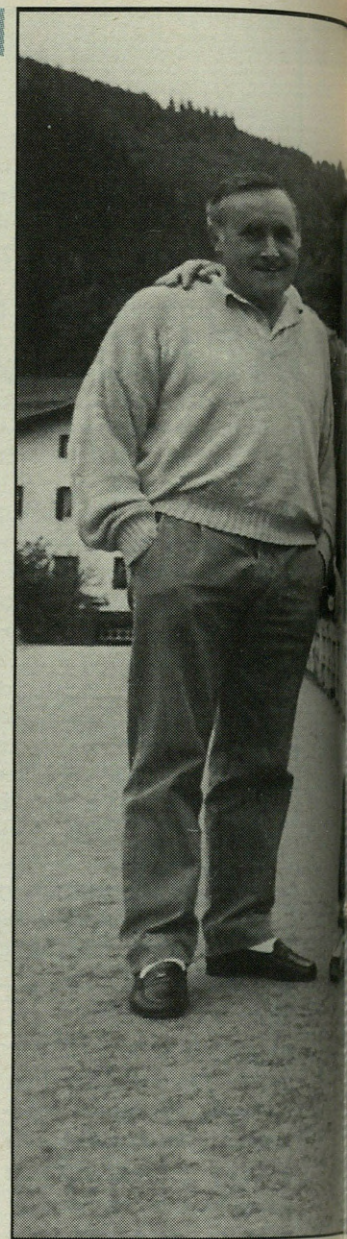
Ordaindu ere horrela egiten zen, kilometroko.

IÑAKI MURUA. Lehengo militantzia zentzuarekin joaten den jendea, zirkuitura sartu, eman behar dena eman eta buelta bat edo erdia egiten du. Azken batean eman behar den dirua ematea da helburua. Jendea biltzea, ikastolak eta euskararen inguruko mugimenduak lanean jarrai dezan animoa

ematea, eta 80.000 lagun ordez 100.000 baldin badira hobe, eta 140.000 hobeto.

Gaur egun, herrira iritsi eta Ordizian bezala, zirkuitua agian oso polita zen, herriitik pixka bat urrun zegoen

“ Ohitura bezala hartu da joan, herrian tabernetan ibili eta zirkuituan gutxi; lehen, alderantziz zen eta aldatzen joan da”
IÑAKI MURUA

eta jendea trenez edo autobusez etorri eta errepede nazionalean Ordizia non zegoen galdetzen zuen. Zirkuitua bertan zegoela erantzun, baina jendeak Ordiziara eta Beasainera joan nahi zuen. Azkenik Ordizia eta Beasaingo tabernariak sekulako negozioa egin zuten.

MIKEL MENDIZABAL. Ordizian eguraldi nazkagarria egiten zuen eta ez zegoen zirkuituan ibiltzerik. Eguraldi ona egiten due-

nean zirkuitua beteta egoten da normalean.

IÑAKI MURUA. Atzo eguraldi ona zegoen Beran, baina zirkuituan jende gutxi. Herrian, ikastola zegoen lehenengo kilometroan, berriaz, jende pila.

MIKEL MENDIZABAL. Jende asko bezperan joaten da, gaupasa eginda.

IÑAKI MURUA. Ohitura bezala hartu da joan, herrian tabernetan ibili eta zirkuituan gutxi.

Jende askok nabiago izaten du bara joan eta ondo pasatu.

PATXI IRAOLA. Gazte jendeak batipat.

MIKEL MENDIZABAL. Festa hauek gazte jendearentzako aukera paregabeak izaten dira liberatzeko. Aitzakia ona izaten da.

IÑAKI MURUA. Lehen, garai batean, lehendabiziko mozkorra harrapatzeko momentu aproposa aldameneko herriko festak iza-

Euxebio Igarzabal, Patxi Iraola, Florentino Goiburu, Nikolas Zeberio, Xabier Zeberio, Iñaki Murua eta Mikel Mendizabal Ordiziako bertso taldeko kideak izan ziren mahai-inguruan.

Kilometroak eta Legazpi
inguruko eskualdeko
euskarak bizi duen egoera
eztabaidatu zituzten zazpi
bertsolariek.

ten ziren bezala, orain Ki-
lometroak eta Nafarroa Oi-
nez dira. Autobusez goizetik
kodrilarekin joan eta eguer-
dirako sekulako legatza. Di-

ru iturri bezala ere, sistema
horrekin bera datorrela iru-
ditzen zait. Zirkuitura hel-
tzen ez den jendeak ez due-
lako dirurik ematen.

MIKEL MENDIZABAL.
Ogitartekotan, kalimotxotan
eta kañatan ematen du.

IÑAKI MURUA. Baina
hor biltzen den jende pilari
atera dakiokkeen denetik er-
dia ateraz gero...

MIKEL MENDIZABAL.
Taberneke gero laguntzarik
emango dute.

*Dirua garrantzitsua da,
baina Kilometroak-en
helburua ez da dirua lor-
tzea soilik. Jaian parte
bartu eta giroa sortzea
ere bada.*

MIKEL MENDIZABAL.
Hainbeste jendekin zaila
da ahalik eta etekin handie-
na atera, eta jendea ibilaraz-
tea eta ahal den diru gehiena
utz dezan bultzatzea. 80.000
pertsona, 100.000 pertsona
izaten dira.

IÑAKI MURUA. Lehen,
gehiengoa joaten zen apor-

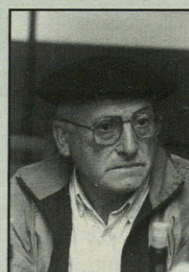
**EUXEBIO
IGARZABAL**

*Politikariak
kanpaina egitera
etorriko dira.*

Politikoak izaten dira
gure botoen egarri
goizean goizik etorri eta
argazkiaren zai jarri
hara zer egin laguntzekotan
behar bezala elkarri:
konpromisoa eraman eta
txeke sendoa ekarri!

**PATXI
IRAOLA**

*Erdaraz asko bitz
egiten da
Kilometroak
egunean.*

Errez jeitsiak gora igotzen
hainbat denbora irauten
karga astun hau hain degu zaila
instantean eramaten
euskaran alde Kilometroak
ta holako egun baten
hainbat erdera entzun beharrak
eztu ederki ematen!

ORDIZIAKO BERTSOLARI TALDEA ▲

tazioa egitea, militantziaz, eta orain gehiengo, gehiengo berria, gero eta gutxiago joango da zirkuituan ez badugu sartzen buru-belarri. Antolatzaileek formula berriak asmatu beharko lituzkete, bestela gazteek festa egitea baldin badute helburu, eta ahalegin horretan sartu ordez edan, mozkortu eta ondo pasatu eta kitto egiten badute, gero eta gutxiagotara joango dira.

MIKEL MENDIZABAL.

Nolanahi ere, ez zait iruditzen alarma hori iritsi denik.

IÑAKI MURUA. Alarma hori iritsi baino lehen mugitu behar da.

EUXEBIO IGARZABAL

Nik esango nuke 100.000 lagunetatik 90ek buelta eman diotela.

NIKOLAS ZEBERIO.

Nire ustez erdiek ere ez.

IÑAKI MURUA. Atzo eguraldi ona zegoen Beran, zirkuitua polita zen, horrelako ingururik ez duzu topatuko, eta ziur % 70ek ez zuela buelta osoa egin.

MIKEL MENDIZABAL.

Bederatzi kilometro ziren. Han momentu bat izango zen zirkuitu osoa beteta zegoela. Bederatzi kilometro beteta, kalkuluak egin!

Legazpi inguruko euskararen osasuna aztertuko dugu. Jendeak badaki, erabiltzen du?

MIKEL MENDIZABAL.

Legazpi eta Zumarragan bi enpresa handi daude, eta horrek ondorio zinez inportantea ekarri zuen: etorkinen uholdea.

EUXEBIO IGARZABAL

Legazpin euskaldun gehia-

NIKOLAS
ZEBERIO

Zer eraman behar da Kilometroakera?

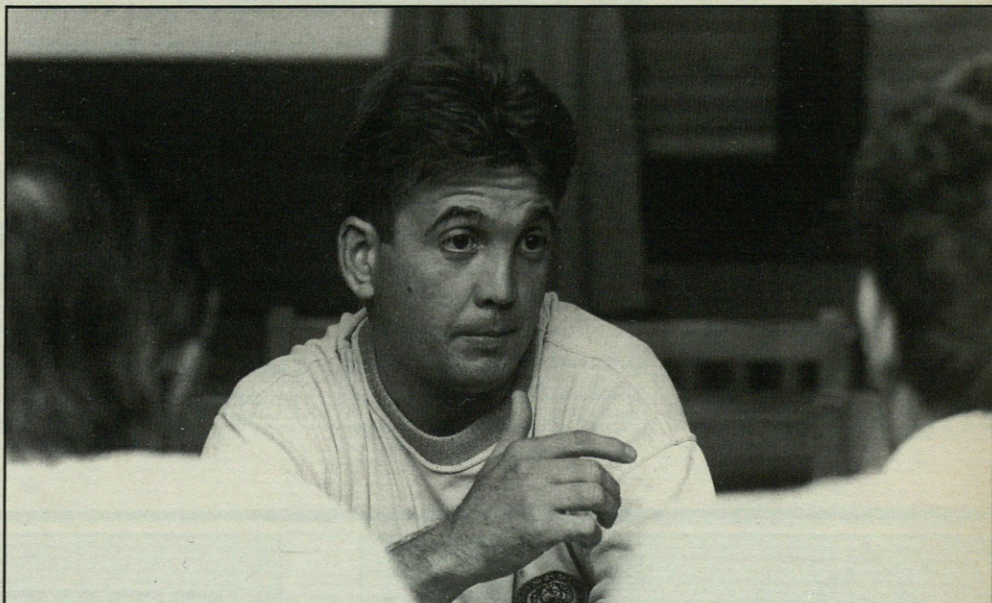
Legazpira zer eraman leike hasiak zaizkit galdezka aldamenean lagun bat ona berdin mutil berdine neska umore ona, hanka arinak eta kartera gainezka gure ekina bihurtu dadin zerbitzala eta festa.

IÑAKI
MURUA

Zein aholku emango zenieke antolatzaileei?

Ikuskizunak ibilbidean oreka handiz banatu bertara gabe inor ez dadin kale giroan geratu. Nahiz eta txozna edo kontrolak xoxak biltzeko eratu Nafarroa Oinez lardaxtu duen berde mota ez onartu.

go daude Zumarragan baino. Bestalde, jende askok nahiz eta jakin, bat erdaldu-na baldin bada eta oraindik oso kontzientzia gogorra ez baldin badauka, denak erdaraz hasten dira. Legazpiko tabernetan erdara asko entzuten da. Gu ikusi eta eus-

karaz, baina beren koadrilan euskaraz ez dakien norbait egongo da eta erdaraz egiten dute. Umeek ere euskaraz egingo dute adin batera arte.

NIKOLAS ZEBERIO.

Zumarragan eta Legazpian, Goierriekin konparatuta erdara gehiago entzuten da.

Mikel Mendizabalen aburuz, Kilometroak bezalako festak gazte jendearentzako aukera paregabeak izaten dira liberatzeko. Ordiziako bertso-eskolako irakaslearen ustez, aitzakia ona izaten da beraientzat.

▲ ORDIZIAKO BERTSOLARI TALDEA

MIKEL
MENDIZABAL

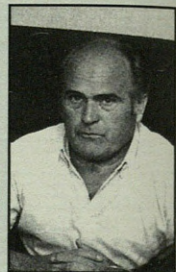
*Jendeak ez dio
bueltarik
ematen
zirkuituari.*

Irtenbidea aurkitzekotan euskeraren geroari ibilbideak eskatzen ditu palaza aina ibiltari zenbat buelta eman behar diren horra nahi duenak adi: zirkuitoari bat gutxienez asko geure buruari.

XABIER
ZEBERIO

*Zer ez da
eraman behar
Kilometroa-
kera?*

Karga gehiegi zertako hartu Aztegiko ikastolan zirkuitoari buelta ematen bestela bada nahiko lan a zer aukera solomo, gazta, ardo eta Coca colan eraman gabe bada nahikoa Legazpi eta Brinkolan.

FLORENTINO
GOIBURU

*Kilometroak
jaialdia eta gero
zer?*

Kilometroen egunerako badaukagu poz ederrik euskeran alde dala jakinda nola ez eman indarrrik ondorenean zer berriz hori ezta galdetu beharrik, kilometroak ez bitez izan egun bateko bakarrik.

XABIER ZEBERIO. Ordizia mailan erdiak hitz egiten du, % 50ek.

MIKEL MENDIZABAL. Goierrin sei herri handi dau-de: Legazpi, Zumarraga, Urretxu, Lazkao, Ordizia eta Beasain. Erdaldunena Zumarraga izango da.

EUXEBIO IGARZABAL Beasainera garai batean jende asko etorri da bizitzera aldameneko herrietatik.

PATXI IRAOLA. Ordizia

eta Beasainera Zaldibiatik etortzen nintzenean Castillan sartu nintzela iruditzen zitzaidan. Orain dela 50 urte, 10-13 urte nituen garaian, denek erdaraz egiten zuten. Asteazkenetan feria egunean entzuten zen euskara. Egun normal batean dena erdaraz, euskaraz zekitenek ere. Euskaraz ez zekiten gurasoak zituenen artean askok euskara ahaztu zuten.

Nire leehengusuaren gu-

rasoek ez zekiten erdaraz, eta berak ez zuen euskaraz ikasi. Seme-alabek ez zuten euskaraz hitz egiten ikasi gurasoak erdaraz ez zekite-

nak izanik. Han aritzen ziren: ama euskaraz eta semea erdaraz. Kontzientzia ere, gerra ondoko garai horietan galdu egin zen.

“ Jende asko, nahiz eta jakin, bat erdalduna baldin bada eta oraindik oso kontzientzia gogorra ez baldin badauka, denak erdaraz hasten dira”

EUXEBIO IGARZABAL

**IDIAZABALGO
UDALA**

Plaza Nagusia, 1
20213 IDIAZABAL
Tel. 18 71 00

**ETXE BERRI
JATETXEA**

Tel. 72 12 11 - 72 02 68
Fax 72 44 94
ZUMARRAGA

FLORENTINO GOIBURU.

Garai horietan ere, Ordizian gehiago erabiltzen zen euskara Beasainen baino.

PATXI IRAOLA. Lehengo asteazkenean umé batzuk ezkutaketan jolasean ari ziren eta kontatu eta hitz egin euskaraz egiten zuten. Orain dela 50 urte ez zegoen horrelakorik. Ez dut esan nahi horrekin dena salbatuta dagoenik, baina hasiera bada.

MIKEL MENDIZABAL. Aldaketa seinale da.

FLORENTINO GOIBURU. Gazteen artean asko baloratzten da euskaraz egitea.

EUXEBIO IGARZABAL Ikastoletatik datozen horiek ez daukate guk izan genuen adina konplexu euskaraz egiteko.

MIKEL MENDIZABAL. Logikoa da. Ordiziako pubetan herri txikietako jendea elkartzen da, Segura, Zegama, Idiazabal, Lazkao, Ataun, Zaldibiakoak...

EUXEBIO IGARZABAL Baina horien artean erdal-dunen bat baldin badago ere euskaraz egiten dute, ez lehen bezala.

IÑAKI MURUA. Goierri bailaran 14 urtera arteko eskola eredu denetan, A eredu galdu da. Inor ez dago euskaraz ez dakienik 14 urtetik beherakoen artean.

Mahai-inguruan parte hartu zuten Goierriko zazpi bertsolariak bat etorri zitzaizkigun eskualdean euskararen osasuna hobetu dela esateko garaian.

Ulertzeko gai badira. Behar-bada lotsa edo konplexu gutxiago dago. Eskola erdaraz hartu dugunon artean gorabehera horiek izaten dira. Goierri orain hasi da gazte jendea euskaraz gehien egiten.

PATXI IRAOLA. Urre-

txun gure iloba bat bizi da, eta sei-zazpi urteko alaba dauka. Alaba ikastolara joaten da eta euskaraz oso ondo egiten du, pertsona heldu batek bezala.

IÑAKI MURUA. Euskararen aldeko joera hartzen ari da, eta horrek denbora

gutxian asko ekarri behar du.

EUXEBIO IGARZABAL Telebista ere euskaraz ikus dezake ume batek.

MIKEL MENDIZABAL. Joera hori bertso-saioetan nabaritzen da.

EUXEBIO IGARZABAL Egiteko asko dago oraindik. Euskararen arazoa erortzen ari den urtegiari ura moztu gabe eustea bezala da.

IÑAKI MURUA. Ez dagoen lekuan egitea errazagoa da lehertzeaz dagoena eustea baino. Gero gainera, sendotu beharra dago.

MIKEL MENDIZABAL. Kilometroak eta horrelakoetan baino, arazoa da Fernando Buesak oraindik esatea A eredu ikasleak izan direla bikainenak. Hori da benetako arazoa.

IÑAKI MURUA. Goierri bailaran, esate baterako, eskolak euskalduntzeko lan asko egin da korrontearen aurka. Alde batetik ikusten da jendea badagoela euskararen alde ahalegin bat egiten, eta bestetik buruak. Goierri behetik hartu den indarra aurrera joango balitz toki denetan agian ez litza-teke horrelako iritzientzako lekuri izango.

JOXI GOIKOETXEA

LEGAZPIKO UDALA

Euskalerrria Enparantza, 1
20230 LEGAZPI
Tel. 73 08 00 • Fax 73 06 76

LEGAZPIKO UDALETXEA
KILOMETROAK 94-an
— ERE —

EUSKARAREN MARTXAN

▲ IKASTURTE BERRIARI BEGIRA

MANTENTZEA EZ DA GUTXI

Azkenengoan baino 13.000 gutxiago, 400.000 ikasle inguruk hasi dute Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian ikasturtea. Euskarazko ereduak astiro gora egiten ari direla, etorkizuna itxaropenez ikus daiteke. Gipuzkoara etorrita, ikastolek matrikulazio kopuruei eutsi dietela nabarmentzen da. Gelak husten ari diren honetan, mantentzea ez da gutxi.

IKASTURTEZ ikasturte, gogotik antzematen ari da Euskal Herrian jaiotze tasaren beherakada. Galde diezaietela bestela ikastetxeetako irakasleei; aurten Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian, esaterako, iaz baino 13.000 ikasle gutxiago izango dituztenak euren geletan. 2.000. urterako, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren aurrikuspenen arabera, aurtego kopurua ehun mila umetan jaitxi daiteke gainera.

Eta hala ere, ez dira gutxi izango EAEn ikasketa ez unibertsitarioetan 1994-95 ikasturtean arituko direnak: 400.000 inguru. Horietatik 202.000 ikastetxe publikoetan eta gainontzeko 197.000 zentro pribatuetan. Nafarroan, 102.777 haurrek hasi dute ikasturtea, iaz baino 1.000 gutxiago.

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren aurrikuspenen arabera, jaiotze tasaren beherakadaren

ITSASKIAK**KORTA**Tel. 88 71 86
20217 GABIRIA**MOETA
GUZTIETAKO
ITSASKIAK
GURE****ARRAINDEGIKOAK****MANDIOA TABERNA****MAXI - ISI****BETIKO EUSKAL SUKALDARITZA**Herriko Plaza
Tel. 80 17 0520214 ZERAIN
(Gipuzkoa)

Bi ikasturtetan gainditu gabeko ikasgaia

Hezkuntza ereduai dago-kienez, aurreko urteen il-dotik, D eredia gora egiten ari da astiro EAEn. Honela, iaz baino 5.000 haur gehia-gok egingo dituzte beren i-kasketak euskara hutsezko ereduan, 112.155 ikaslek de-nera.

D eredia gorantz

A ereduan, iazko ikasturtean baino 15.000 ikasle gutxiago arituko dira. Dena den, urtez urte behera egiten ari den arren, euskara ikasgai soil-tzat duen eredu hau nagusi da oraindik EAEn. Datuak horren erakusgarri: 212.152 haur.

Hezkuntz mailaren arabe-ra, hala ere, asko aldatzen dira A eta D eredueta-ko datuak. Izan ere, haur hezkun-tzan ikasleen % 45k euska-razko ereduan ikasten duten bitartean, irakaskuntza er-tainean erdarazkoa gailen-tzen zaio. Hezkuntza joera nagusien norgehiagoka honetan, beraz, irakurketa ez-berdinak egin daitezke.

Eredu elebidunean, azke-nik, zenbakiak goranzko jo-era txikia erakusten dute iazkoekin alderatuta. Ika-surturte honetan 71.217 ume

Judizializatutako ikasto-lak: 1993ko maiatzetik konpondu gabeko arazoa. Kooperatibak izatez, sare publikoan sartzearen al-dekoek ez zituzten orain urte t'erdi kooperatibok desegiteko behar ziren botoen bi herenak lortu. Epaitegieta-ko bidea hartu zuen auziak.

Zortzi dira prozesu honetan mugilduriko zen-troak. Azpeitia, Azkoitia eta Zestoako ikastolen ka-suan, maiatzean eman zen ezagutzera sare pribatuan gera zitezen epaia.

Gobela eta Altzagako ikastoletan, lehenengoaren kasuan Getxoko auzi-tegiak eta bigarrenan

Bizkaiko Entzute-gei Pro-bintzialak, publikazioa-ren aldeko epaiak eman dituzte.

Zumaiako ikastolan, bi aldeen arteko akordioa lor daitekeela dirudi. Elorrio-ko ikastolan ere beste ar-bitraia formula bilatu zen prozesuaren hasieratik.

Beasaingo Alkartasuna ikastola izan da, baina, ikasturte hasieran komu-nikabideetako orriak bete dituen. Urte t'erdiz sare

publikoan aritu ondoren, pribatura bueltatzeko epaia jaso berri duena.

Irailaren 20an jakinarazi zenez, Jose Luis Arriola herriko alkateak eginiko proposamenaren ondo-ren, arazoari irtenbidea aurkitzeko negoziazio mahaia osatu da, bi aldeek onartu dutela bertan parte hartzea. Zortzi zentro ha-uetan 3.778 ikasle matri-kulatu dira, 166 gela dene-ra.

izango dira, joan den urtean baino 834 gutxiago.

Baina gatozen Gipuzkoa-ra, eta Kilometroak herrialde honetako ikastolen festa denez, azter ditzagun ber-tako ikasle kopuruak. Hauek ekaineko aurrematri-kula datuak dira, izena ema-teko epea zabalik dago eta.

Zuriñe Mendizabal min-tzatu zaigu, Ikastolen Fede-razioko kidea: «Matrikula-

zioetan mantentzen garela ikusten da, ikastolak pixka bat jaisten hasiak ziren unean. Zenbait tokitan, Do-nostian esaterako, ikastolek gora egin dute».

ondorioz, 2.000. urtean aurtan baino 100.000 haur gutxiago matrikulatuko dira.

Beasaingo ikastolak kurtso hasieran izandako arazoak

**OLABERRIKO
UDALA**

Tel. 88 14 34
OLABERRIA

**Olaberriko
Udala
KILOMETROAK-ekin**

**ZALDIBIKO
UDALA**

Santa Fe, 18
20247 ZALDIBI
Tel. 88 03 57

**Zaldibiko
Udala
KILOMETROAK-ekin**

medio, judizializatutako zentroen arazoa berriro plazaratu da. (Argazkia: Edurne Koch).
Galdeikur bat bada ikasturte hasieran: urriko hauteskunde autonomikoen ondoren noren esku

Honela, 21.970 haur ari-tuko dira Gipuzkoa-ko ikastola pribatuetan, 982 gelatan banaturik. Eskolaurrean 3.768; 12.880 OHOn; BBB-UBIn 3.473 eta IEEEn (Irakaskuntza Ertainaren Erreforma) 1.757 ikasle.

Partaidetza sozialeko ikastola hauen kasuan, udaberrian Hezkuntza Sailarekin lortu akordioa arnasa

izango da ikasturte berrirako; iazkoan benetako estuasun ekonomikoak igaro behar izan baitziren Fernando Buesak gidatzen duen Sailarekin gertatu ezin konponduak medio.

Galdera ikurretako bat da, baina, urriko hauteskunde-
en ostean Hezkuntza Saila noren eskuetan geratuko den, Lakuako bi gobernuki-

deek argi azaldua baitute sail hau euren eskuetan gordetzeko interesa. Bestalde, zentro pribatu guztiak bilduko dituen bigarren graduako kooperatibaren lehen ikasturtea izango da aurtengoa. Sare pribatuak, orokorrean, %33ko pisua du Gipuzkoan, ikastolek %33 horretako %22 osatzen dutela.

■ Eskolaurrean behera doan arren, A eredia nagusi dugu irakaskuntza ertainean

Gipuzkoako ikastola publikoei dagokienez, aurtengoa bigarren ikasturtea izango da hezkuntza sare publikoan. Honela, 8.153 ikasle inguruk eman dute izena zentro hauetan ikasteko, 430 gelatan arituko direnak. Eskolaurrean 1.955; 6062 OHOn eta 136 BBB-UBIn. Sare publikoak Gipuzkoako hezkuntza eskaintzaren %42 betetzen du, ikastolok hor barruko %33 direla.

Aurten, bestalde, Jose Luis Sukia Ikastolen Elkarteko kideak ARGIAren 1.49%. alean adierazi legez, zentro on antolaketa propioa eratu xedez eginiko saioak gauzatzeko ahalegina egingo da.

ALBERTO IRAZU

CONSTRUCTORA ELECTRO-MAGNETICA, S.A.

Aitzgorri, s/n. - P. O. Box 2
Teléf. (34-43) 73 07 00 - Fax (34-43) 73 12 01
20230 LEGAZPI

• LABEEN SAILA •

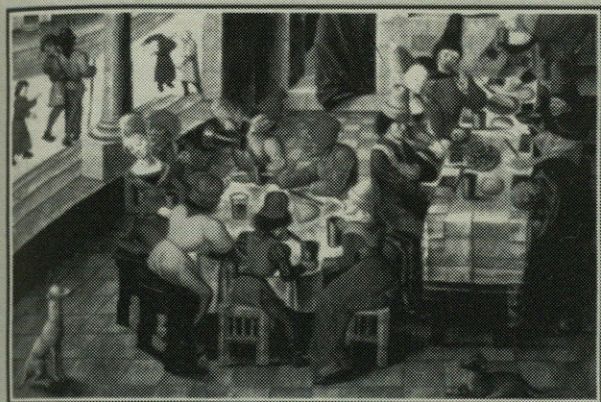
- Tratamendu tekniko eta galbanizatuko instalakuntzen garapen eta eraikuntza, oinarritzat gas edo argindar-berotasunezko labeak.
- Atmosfera kontrolatutako labeak.
- Labe jarraiak. - Hutsune-labeak.
- Harien galbanizaturako lineak.
- Hodien galbanizaketa.

• ELEKTROMAGNETIKA SAILA •

- Enbrage eta balaztak.
- Rodilloak. - Platerak.
- Desmagnetizagailuak.

Instalakuntza hauen
mantenurako laguntza tekniko
zerbitzua eskaintzen du
COELek

ELIKADURA ETA OSASUNA

. OINARRIZKO LIBURUTEGIAren
azkeneko hiru nobedadeak, jadanik,
liburudendetan

. 80 orrialde euskara bikainenean eta
argazki ezin ederrez horniturik

. Gai modernoen eta erakargarrienak

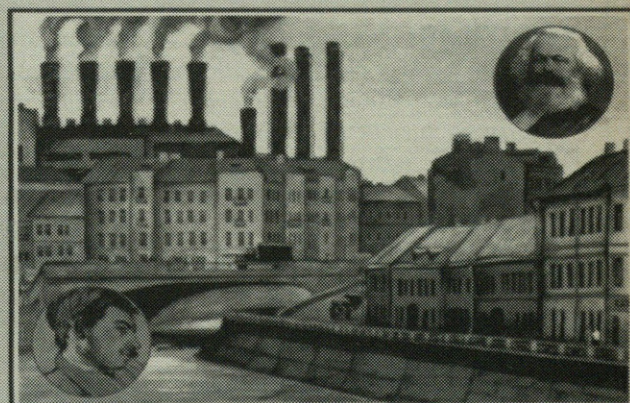
. Geure kultura bultzatzeko, geure hiz-
kuntzari zor diogun mailari eusteko...

IRAKUR EUSKARAZ!!!

EROS EUSKAL KULTURA!!!

EKONOMIA ULERTZEN HASTEKO

ARGIAREN SEKRETU LILURAGARRIAK

GAIK ARGITALDARIA

There is not thirteen

TRIKITILARI Elkartek, bat, bi, hiru..., hainbat kandela piztu zizkion Urkiolako San Antoniori; lehenengoa, Trikitilari Egun jendetsu eta giroz jantzia erregutuz; bigarrena, horrela izan zedin eguraldi ona eskatuz (ez zen posible izan); eta hirugarrena, eta zailena (Elkartekoek ondo dakite baina, San Antoniori gauzak fedez eskatuz gero, edozein mutilazhar ezkontzeko gai dela), aurrera begira trikitilari jendea Elkartekarekin ezkontzeko eskaera eginez. Egia esan, ez dauka Elkartek mutilazhar geratzeko arrisku handirik, alderantziz, azkenaldion kopla berri-rik sortzeko gogoz datozen ezkonki-deak ugaltu egin zaizkio.

Infernuko auspoari hain paraje santura hurbiltzek ez dio inongo kalterik egin noski, eta kandelarenak funtzionatzen badu, nork daki ez ote den datorren urtean ere aurtengo zita leku

berean errepikatu beharko. Urkiolako parajeetan, kopla zahar eta berri, denarik entzun zen. Belarrira gehien jo diguna, Trikitilari Egunaren izaera berriuari emandako indar eta zabalkundea izan da, Euskal Herria osoari begira lehen aldiz antolatu delako, nahiz eta gero, Urkiolatik harantzago, Ezpeletan, Iparraldeko trikitilariak beren eguna ospatu zuten. Hori ere San Antoniorekin konponduko al zuten Elkartekoek, datorren urtean hain gustura hartuko dituen santuaren magalera hurbil daitezen Iparraldekoak.

KORRIKA eta presaka egin izanagatik gertatu omen zaie. Eta koordinazio ezagatik. Barkatzen hasita, pekatu txikia gertatzen da ordea, intentzioak benetan zeintzuen diren jakinda. Alegia, Trikitilari Eguna, denboraren poderioz, mutur batetik bestera entzungo

den pandero eta trikiti festarik sonatuen izatea. Ari denari gertatzen zaizkio honelakoak; hankasartze eta funtzionamendu arazoekin, Elkartea bizi den seinale dugu, azken finean.

Eztabaida eta ez aurrera ez atzerako prozesuaren ondoren badirudi auspo bakoitzak bere doinua ondotxo ikasi duela. Martinen taldeak txapelketetan

Euskara eta erdararen estrofa eta erritmo ezberdinetako borroka zirudiena, gero eta arrakastatsuago antzematen diren ingeles doinuetara aldatu da

Amaitu da Donostiako Zinemaldia, eta ez dakigu Urkiolako San Antoniorekin traturik eginga duten, beste norbaitekin ziurrago, baina beste behin ere, bostgarrenez jarraian, Urrezko Maskorra espainiar zinemagintzarekin ezkondu da, kasu honetan, Imanol Uriberen «Dias Contados» filmearekin. Atzeritar filmeak honez gero, atsekabetzen hasiak izango dira, Zinemaldiko bazter dotoreak ikusi eta bazterrean uzten dituztelako. Ez da gutxiagorako.

jarri du lehentasuna. Lehendik dato-
rren Elkarteak, Tapiaren biboteen
atzean agertzen den koadrilaren gida-
ritzapean, txapelketekin baino beste
doinuen bidez (irakaskuntza mun-
duan adibidez) osatu nahi du trikitixa-
rentzat etorkizuneko kopla. Ez ditzala,
ez batzuek, ez besteak, bere pentsa-
menduetatik aldendu Urkiolakoak.

TRIKITIXAK beste mila arazo izan-
go ditu, baina ez hizkuntzarena. Nik
dakidanez, inori ez baitzaio gurean
trikitixa ingelesez abestea okurritu.
San Antoniok horrelakorik entzungo
balu! Egia esan, zerutiar ez garenok ez
gaitezke gehiegi harritu, ingelesez
abesten den musikak jasotzen duen
oihartzuna ikusita. Euskal Herrian ez
gaude errealitate horretatik kanpora,
alderantziz, gero eta sartuago egon
gaitezkeelako idatzi ditut lerrook.
Hainbat eta hainbat euskal taldek in-
gelesa erabiltzearen aldeko apostua
argi eta garbi egiten ari dira azkenal-
dion; dagoeneko bataiatu ere bataiatu
dute mugimendua, lehen erradikala
eta euskalduna deitzen zutena, orain
Seattle-ko belaunaldia bilakatu delarik.

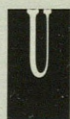
Hamar urteotan gauza gehiegi alda-
tu dira musika munduan, jarrerak, po-
seak, modak eta gustuak. Baina, orain
artearen euskara eta erdararen artekoa
ziudien estrofa eta erritmo ezberdine-
tako borrokan, gero eta altuago, gero
eta ozenago entzuten ari garen ingeles
doinuen arrakasta beste aldatueta ba-
ten seinale da.

Ez naiz ni Urkiolara joango, kandela
piztu eta ingelese uxatzeko eskatuz. Ez
naiz Ez Dok Amairuren izpirituaren
errautsak barreiatzen hasiko ere, eus-
kal eta euskarazko nortasuna bedein-
katuz. Hala ere, ezin ukatu kezkatuta
nagoenik. Kezkatuta, Virgin disketxe
multinazionalak Bilbon ireki duen
megadendarekin batera ingelesezko
doinuak marka guztiak haustera da-
tozela ikusten dudalako. There Is Not
Thirteen, Ez Dok Amairu, eta ingeles
itxurako taldeak ez al dira hamalau
bihurtuko gurean?

J.J. PETRIKORENA

MINTZOAK MINTZO

Denak zerbaiten bila

Udara pasatu da eta denok ekin diogu gogotik garai berriari. Udan ez omen
da inor gaixotzen -halaxe dio behintzat nire adiskide mediku batek- eta
hortxe antzematen omen da noiz amaitu den uda partea, iraila hasi bezain
aguro gaixoen ilara bere anbulatorioan amaiezina omen da. Honek zera esan
nahi du, uda parentesia besterik ez dela eta irailarekin batera ekiten diogula
lehengokoari beti bezala.

Eta hasi dira beti bezala deiak, gutunak, eskaerak eta errekuak dantzan: asko eskatu
eta, normalean, oso gutxi eskeintzeko. Gero eta gehiago esijitzen baita, gero eta
gehiago eskatzen baita, eman ordea oso gutxi eman ohi da. Kuotak, abonoak, di-
ruepeak, oboloak, partaidetzak... edozein gauzatarako hotsegingo dizute baina ia beti
azken finean dirua ibiliko tartean.

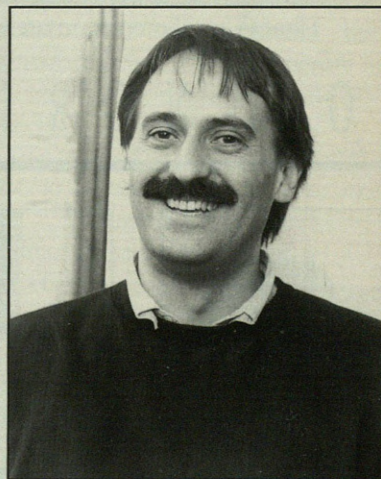
Etxean nago lanean eta txirrina berriz
ere. Oraingoan sekta bateko bi gizonezko
dira ate joka, biak trajez dotore jantziak
beren maletina eta guzti. Zaharrena, atea
zabalduta bezain aguro, hasten zait arnasa
hartzeko betarik gabe esanez ea badaki-
dan mundu honen bukaera gertu dagoe-
na, nik ezetz erantzun eta segidan libu-
ruxka bat atera dit maletinatik eta Apoka-
lipsitik hasi zait irakurritz nola datorren
munduaren akabera laster batean. Hiruz-
palau minutuz hitzegindugu eta halako
batean alde egin dute hurrengo pisuko
auzoari mundua berehalaxe finituko dela
abisatzera.

Harrigarriena ordea zera da: arratsalde
horretan bertan ikusi dudala gizonezko
hori herriko beste auzo batean Ford Turbo
Injection azken modelo den automobil
berria gidatzen. Kotxe matrikulatu berria
zuen eta kuriosidadez eta morbo hutsaga-
tik enteratu naiz zenbat balio duen halako kotxe batek: lau milioi terdi pezeta

gutxienez, esan didate. Orduan bururatu zait mundua bukatzeaz dagoelako erosiko
zuela kotxe berri hori hain zuzen, zorraren letra guztiak ez ordaitzearen seguruenik.

Tinbrea jo gabe baina buzoitik sartuz pare bat sindikatu, beren paperak eta
propagandak bidaliz ere, iritsi zaizkit. Zerbait datorrenaren seinale seguruenik. Ea
zergatik ez naizen afiliatzen beren sindikatuan. Hauek ez dira sektakoak bezain
katastrofistak baina ez dute besteek duten pertsonalki aurkezteko edukazio eta finezia
hori. Dena da hotzago eta zifra eta balantze hotzez josia.

Laster hasiko dira partiduen ilaraka jartzen gure atzetik deika: hauteskundeak
inguratzen ari diren seinale. Zer eskeiniko ote digute diferente oraingoan? Laster
batean erantzuna.

JOXEMARI ITURRALDE

TXUTXU - MUTXUKA

LEKEITIOKO EUSKAL ZINEMA ETA BIDEOAREN BILERA

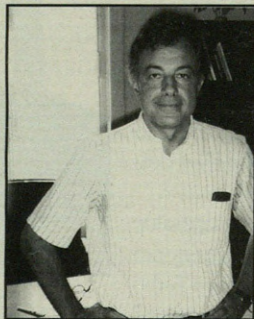
ABENDUAREN 7tik 10era bitartean egingo da aurtengo Lekeitioko Euskal Zinema eta Bideoaren Bilera. Edozein zinegile eta bideogileri zabaldua, lehiaketan parte hartzeko baldintzak honakoak dituzue: filmeen alorrean, 8 eta Super 8 formatoko materialeak onartuko dira, eta bideoari dagokionez, Beta, VHS eta Video 8 formatoetakoak, 30 minututik beherako iraupenaz eta muntaia eginda. Hiru Zidarrezko Antzar banatuko dira, argumentu, dokumental eta animazioaren kalitatea sarrituz. 22 urtetik beherakoen artean onenak ere bere saria jasoko du. Filmeak uzteko epea urriaren 23an amaituko da.

NOR - NORI - NOR K

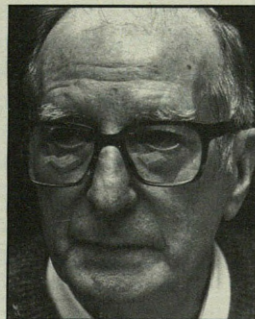
IÑAKI ALBERDI

irundarra aurtengo Akordeoilarien Mundu Kopako txapelduna da. Eta hori gutxi balitz, Iñigo Aizpeolea eta Iñigo Dieguez, irundarrak hauek ere, txapeldunorde eta hirugarren sailkatuak izan dira Frantziako Munster hirian egin den txapelketan. Halako arrakastari doinu egokirik aurkitzekotan, soinu handiarekin mundua liluratzeko adina talentu badugula aipatu behar. Segi dezatela aurrera!●

ALAIN LAMASSOURERI

aspaldi batean entzuna genion 1994. urtean Europako hizkuntza minoritarioen aldeko ituna izenpetuko zuela Frantziak. Euskarari eta okzitaniarari dagokien lekua emateko prest zegoela ere esan zuen ministroak. Bilkura bat egin du berriki Gobernuak gai honen aztertzeke. Ondorioak ez dira oraino kaleratu. Baina, gaur esan, bihar eztabaidatu... gehiegi berandutzen ari den erabakia noizko hartuko dute?●

MARTIN UGALDEK

hain ezaguna duen amerikar lurraldean irakurle berririk egingo du, Amerikako Euskal Fundazioaren inizatibaz bere hainbat ipuin ingelesera itzuli baitira. Ez da adibide bakarra: Arantxa Urretabizkaiaeren «Zergatik panpox»-ek ere bide bera egin baitu. Aurretik, «Harri eta herri», «Behi euskaldun baten memoriak», «Egunero hasten delako» eta beste, itzuliak zituen Fundazioak●

TELAK

EUSKARA LANEAN ETA ETXEAN

BI kanpaina abiatu dira euskararen alde Nafarroan. Batetik, CCOO, CGT, ELA, ESK, LAB, LBS eta UGT sindikatuek, AEK eta Nafarroako Gobernuako Hizkuntz Politikarako Sailaren laguntzaz, 'Euskara lanean' egitasmoa plazaratu dute, lan munduan euskararen normalizazioan beste urrats bat eman asmoz. Helburua lortzeko funtsezkoena langileen artean sentsibilizazioa sortzea dela eta, horretarako sindikatuen artean lortu den batasuna azpimarratu dute antolatzailerak. Adierazitakoaren arabera, aurtengoa beste urteetakoa baino eremu zabalagora iritsiko da eta eskaintza bera ere handitu egingo dute.

Bestetik, euskararen famili transmisiorako programa aurkeztu dute Iruñean, Sakanako Mankomunitatea, Bortzirietako Euskara Mankomunitatea, Erriobar-Auritz, Aezkoa-Agoitz, Mallerreka, Leitza-Larraun-Ultzama, Antsoain, Atarrabia, Etxauri-Orkoien-Ollaran-Goiñerri-Aratzuri-Ororbia-Asiain, Gares, Burlata, Lizarra, Uharte eta Zizurko udal euskara zerbitzuek bultzatuta.

HITZARMENA OÑATIN

OÑATIKO 137 elkartek 'Euskara baietz' izeneko hitzarmena sinatu dute. Herriko ikastetxe, elkarte, enpresa eta profesionalak hainbat konpromezu hartu dituzte ondorioz, lehen hitza beti euskaraz egin eta beren arteko idatzizko harremanak ere zentzu berean bideratzeko. Jarraipen Batzorde batek hitzarmenaren segimendua lotuko du.

Urriaren 3tik 7ra Euskaltzaindiaren Batzarra Leioan

Aldaketaren leihoa

Euskaltzaindiak, Arantzazu eta gero, azken 25 urteotako zitarik garrantzitsuena izango du Leioan, unibertsitatearen magalean. Bertan, euskara estandarren inguruan hainbat gomendio eta proposamen luzatuko dira, batetik batasunerako irizpideak finkatu, eta bestetik, denbora honetan zabaldu diren akatsak zuzentzeko asmoz. Datozen urteei begira zita mugarrira, ahozko eta idatzizko euskararen zimenduak bere lekuan jartzeko prestatu da okasioa.

EUSKALTZAINDIA golkoa bete gomendio eta proposamen abiatu da Leioara, urriaren 3tik 7ra bitartean euskarari adarretatik heldu asmoz. Ez da nolanahiko zita izango Leioakoa, Arantzazukoaren parekotzat jo baita.

Arantzazu euskara batua-ren abiapuntua izan zen, eta gero, hamar urteko epea utzi zen, deklinabideak, aditz laguntzailearen paradigmak eta beste hainbat proposa-

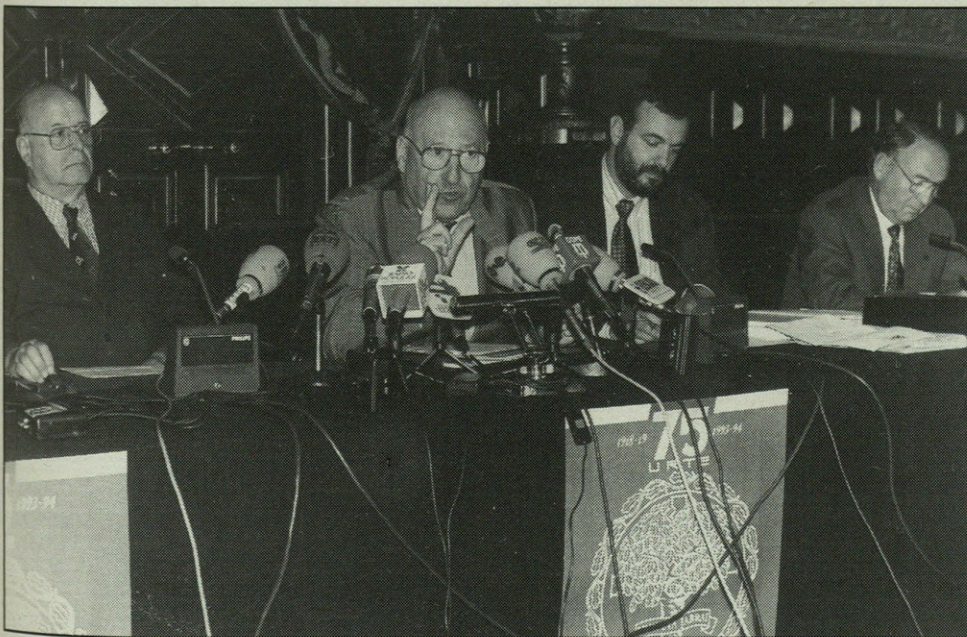
menek zer harrera zuten ikusteko. Hain zuzen ere, 1978ko Bergarako Biltzarrean lotu ziren gerora hain inportanteak gertatu zaizkigun erabakiak.

Leioakoa haren segida da, urteotan Euskaltzaindiak egin duen lana aurkeztu eta zabaltzeko okasioa. Zabaltzekoa diot, orain arte gomendioen (Euskara Batuko Batzordea bada hiru urte gomendioak ematen ari dena) zabalkundea ez baita behar adinakoa izan, eta hori gainditzea helburu nagusi bihurtu baitute Akademian.

Batua finkatu eta okerrak zuzendu

Bi zati nagusitan bana daitezke Leioako aztergaiak: batetik, batasunerako zirt edo zart egin beharrekoak daude, hitanoa nola tajutu, kanpoko leku izenak eta pertsonarenak nola eman eta hiztegiarena, hots, zein hitzek jasoko duten erabaketeo onespena.

Bestetik, batasunari baino azken urteotan zabaldu den euskara estandarri erreparatuko zaio eta urteotan pilatu diren diren hankasartze ugariak zuzenduko dira. Guzti honetaz arituko zaigu Lexikologia Batzordearen

Euskaltzaindiaren azken agerpen publikoek oihartzun zabala jaso dute komunikabideetan. Leioako zitaren garrantzia guztien ahotan aipatzen da. Akademia berak mugarriztat jo du.

Leioakoa
argazkian
ikusten den
1978ko
Bergarako
Batzarraren
segidakoa izango
da, azken
urteotan egin
diren lan eta
azterketak
zabaltzeko
pentsatu dena.

txosten osoa eta Gramatika Batzordearen txosten erdia.

Azkenik, nobedade gisa, ahoskera batuaren lehenengo pausoak emango dira. Patxi Altuna euskaltzainak eta Gramatika Batzorde buruak argi adierazi digunez, «Leioara ez da joango orain arte inoiz aztertu eta eztabaidatu ez den punturik. Eramango den guztia, hilez hil gure bileretan aztertuak eta ontzat emanak izan dira».

Bere sailean euskararen hainbat akats eta molde oker salatuko dira. Egunerokoan han eta hemen zabaldua-koak. Adibide mordoa erakutsi digu: ez daukazu zertan negar egin beharrik (ez daukazu zertan negar egin); bost ordu iraun ditu (bost ordu iraun du); gol berria sartu du Realak (beste gol bat sartu du Realak); 'baita ere' formaren inguruan egin den erabilera... «Ere' gizagaixoa! Txikitzen ari gara; esaldiaren edozein lekutan ipintzen dugu. Zu-

zentzen zailak gertatzen dira akatsok, obitura txarrak hartu baitira, gazte jendeak batez ere, baina gazte ez garenak ere kutsatzen ari gara».

Erabakirik ez da hartuko Leioan. Arantzazun gertatu zen bezala, tarte bat utziko da, ikusi zer kritika modu datorren, eta ondoren finkatuko dira arauak. Halaxe mintzatu zaigu Miren Azkarate euskaltzaina, Beñat Oihartzabal eta Xabier Kintanarekin batera Akademiaren odolberritzearen adibiderik esanguratsuen bera. «Hurrengo urtean edo bi urte barru ikusiko dugu urratsok nola finkatu. Gero, beste hamar edo hamabost urteko denbora beharko genuke

euskara batuak zer itxura hartzen duen ikusteko. Prozesu hau dugu buruan».

Patxi Altunak aipatutakoaren arabera hala ere, proposamen asko errazak izango dira erabaki bihurtzen: «Aditzaren forma alokutiboak, kasu. Euskaltzain guztiok ontzat eman ditugu. Leioan jendearen oharrak jaso eta ordu erdia nahikoa dugu erabakitzeko».

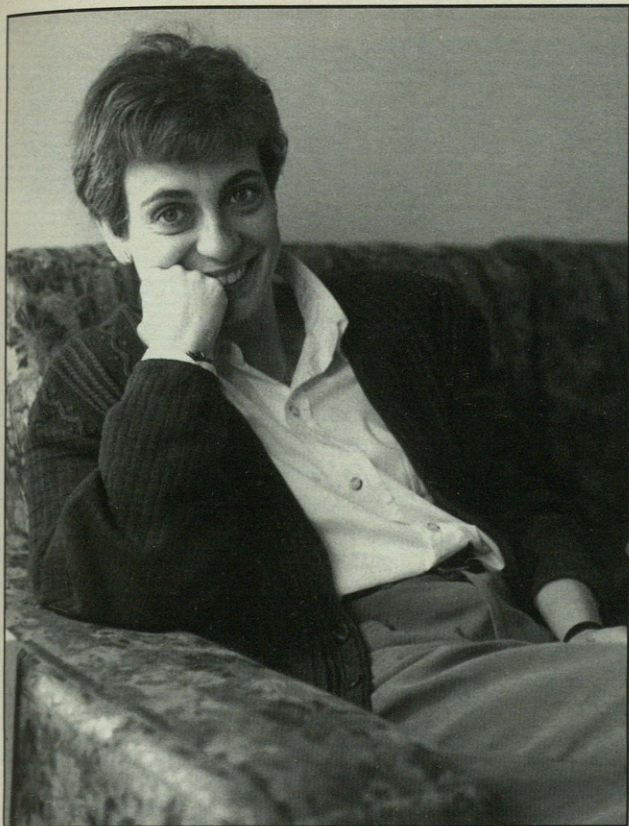
Gaur gauza bat eta bihar bestea?

GOMENDIOAK gomendio, badago halako iritzi modukoa, Euskaltzaindiak gaur gauza bat esan eta bihar bestea egiten duela dioena. Horretaz ere jardun zaigu Miren Azkarate: «Ez naiz

iritzi berekoa. Gauza bat da azken urteotan euskara estandarrean zer forma ikusi ditugun, zer itxura hartu duen, eta jendeak hori batutzat hartu izana. 'Bail' forma esate baterako, libre utzi zen Arantzazun; gero, aparte idazteko joera gainditu da Hegoaldean eta Iparraldean betiko usadioari jarraituz elkaturik idazten jarraitu dute. Baina, Euskaltzaindiak ez du esan, zabaldu moduan, lehen aparte eta gaur egun batzuri idatzi behar dela. 'Arazi' eta 'erazi'ekin beste hainbeste».

Ukatzen ez duena zoramen da, administrazioan, irakaskuntza eta komunikabideetan elkarren berri izan gabe eta inongo koordinaziorik ez gertatzen ei dena. Leioan euskararen garapenerako proposatu diren aldaketek gain, hizkuntzaren zabalkunderako gorputz-atalak elkartu eta komunikazio falta gainditzeko bideak zabaldu nahi dira.

Erabakirik ez dute hartuko Leioan; Arantzazun gertatu zen bezala, tarte bat utziko da, ikusi gizarteak nola erantzuten duen eta zer kritika modu datorren, eta ondoren finkatuko dira arauak

Miren Azkaratek aipatu digunez, «momentu honetan erronka handiagoa litzateke batua deitzen dugun geure betiko euskarara hurbiltzea, etxeko euskara horretara bueltatzea».

«Gomendioak edo nahi dena ematen dela, gizarteak onartzen ez badu jai dugulako. Adibidez, Arantzazun 2.000 hitzeko zerrenda eman zen batasunerako, bandik %20 bat ez da sartu, eta orain Hiztegi Batuko Batzordeak beste zerbait bultzatuko du».

Izan ere, hizkuntza baten estandarra finkatzeak ez dago dudarik urte batzuk eskatzen dituela, batzuetan harantz egitea eta bestetan honantz. Ikusteko dago zita nagusi honen ondotik euskarak, orokorrean, zer nolako itxura hartuko duen, baina argi dauka Miren Azkaratek nondik jo behar den: «Geure betiko euskarara bueltatu behar dugu».

Mirenen ustean, etxeko euskaratik zenbat eta urru-

nago eta hobe delakoan jokatuko dugu hainbat forma aukeratzeko orduan. «Horrek liluratu gaitu. Azken finean, inorenak ez diren moduak bultzatu ditugu».

Etxeko euskararen aldeko apustua

EGUN, bere ustez, erronka handiagoa behar luke estandarra betiko euskarara hurbiltzeak. «Geurea ez baztertzea, eta batez ere garbi izatea euskara batua ez dela eguneko bageita lau orduak betetzeko, ordu mordo dagoela beste erregistro modua behar duena, eta euskalkiak, azpi euskalkiak, herriko hizkerak kontuan hartu eta indartu behar direla horretarako».

J.J. PETRIKORENA

SUSA
NOBELA

Gastibidearen arkikuntzaren
aurka oinarri ditza
Gaz. Paris okarlean
bidaiatze 105 labarra zuzenatzen

BAKEAN UTZI ARTE

ITXARO BORDA

SUSA industrialdea 1-2 Lasarte ☎ 37 15 45

NOLA EGIN 500.000 LAGUNENTZAKO ANTZERKIA?

IMANOL
AGIRRE

Geroari aurre eginez, «3TE» plangintza

Egoera larri iraunkor batean bizi da antzerki garaikidea. Euskaldun antzerkiak ikusle kopuru murrizta izateaz gain nazioarteko teatroa pairatzen ari den gerorik gabeko abagaduneari aurre egin behar dio. Erronka gaitza da baina inolaz ere ezinezkoa. Agi denez, gaur egungo ikusentzuteko kulturak ez dio arnasarik hartzen uzten antzerkiari eta beronen etorkizuna kolokan dago. Beraz, teatroaren egitura birmoldatzen dugu ala teloa nekez altxatuko da berriro. Abiapuntu arriskugarri honetan jarririk «3TE» izeneko plangintza proposatzen dugu. Teatro Euskaldunarako 3 irtenbide iradoki nahi ditut taulak bere tokian ipintzeko.

1. ekinaldia: Gaurkotzea.

Antzokiak Argizarizko Museo bihurtu ez daitezen antzerkizaleok gure inguruan sortzen diren kultur esperientzia herriztatzaileei so behar diegu. Antzerkiak milaka ahalbide ematen ditu. Arte ezberdinen topaleku izan daiteke bere nortasuna galdu barik. Honela, antzezlanak ikuskari erakargarri eta gaurkoa bilakatu beharko da. Azken aldi honetan gaurkotze lan honek umorearen bidea hartu du, euskaraz eginiko umore saio franko taularatu baitira. Ene aburuz, umorea ez da irtenbide bakarra eta gainera euskara eta arinkerien arteko identifikazioa sor lezake. Arriskuari beldurra gainditu eta gaurko gizakiari zirrara

sortaraziko dion antzezlanekin gozatu nahi dut. Inkomunikazioaren arazoa etxean daukagu. Sarritan ulergaitza egiten da hainbat gidoiren aukeraketa. Antza denez, planeta honetako bizilagunak izango ez balira bezala makina bat antzerkigile bere zilborrari begira aritzen dira. Eta urruntze harrigarri hau barkaezina da egungo kultur garaletan. Gidoiak eta eszenaratzeak zaindu egin behar dira gure bizitzaren azken ekintza izango balira moduan. Ikusle euskalduna borondate onekoa da eta tratu hobea ere merezi du.

2. ekinaldia: Egituraketa.

Azpiegituran dagoen anabasa nabaria da. Antzerki zirkuitu eza, diru laguntzak emateko irizpide negargarriak (euskaraz aritzen den talde profesional bakarrari subentzioa ukatu diote azken urteotan), gipuzkoarren ekimen isolaturik, Iparraldeko gainbehera, Nafarroa eta beste euskal herrialdeen arteko muga gaindiezina... Nork antola dezake honelako noragabeko nahaste-borrastea? Erakunde publikoen esku dago lehenengo erantzuna. Ez dugu eskatuko euskal zinean inbertitu dituzten diru kopuru neurrigabeak, ezta museoetan gastatutako dituztenak ere. Bost ekoizpen-gune ezartzearen eskaria (Iparraldean bakar bat nahikoa dela uste dugu) baino ez genuke erregutuko. Hiriburuetan kokaturiko egoitza sortzaile hauek antzezlanak burutzeko baliabide guztiez gain estreinatzeko antzoki egoki bat beharko lukete. Honela, ikusle euskaldunaren erreferentzia sortuko genuke. Baina ekoizpen-gune hauek derrigorrez antzerkizaleen ardurapean egon beharko luketela uste dugu.

Hala ere, ez dezagun gure etorkizun

«Kale
beregant
behar da
Azken ala
honeta
nahik
baztertua ego
arren kal
antzerkia
bere inda
guztia erakuts
behar d
euska
plazetan et
gur
mugetatik a
bidaiatu
Azken batean
antzinak
euskal teatr
ohitura
jarraitze
besterik e
da»

osoa laga kultur politikarien erabakian. Antzerkigileek laberinto honetako irtenbideak bilatu behar dituzte. Nire ustez, sutondoan bero-bero itxaron beharrean adimena kaleratu behar da. Frankotiratzaileek pentsatzen duten bezalaxe edozein leku ontzat eman daiteke ekiteko. Kafetegiak, kultur etxeak, diskotekak... antzezteko leku egokiak izan daitezke. Eta gainera, kalea bereganatu behar da. Azken aldi honetan nahiko baztertua egon arren kale antzerkiak bere indar guztia erakutsi behar du euskal plazetan eta gure mugetatik at bidaiatu. Azken batean, antzinako euskal teatro ohiturak jarraitzea besterik ez da.

3. ekinaldia: Topaketa. Hirugarren neurria jaialdian datza. Euskal Herrian zehar izaten diren topaketa guztietan euskarazko antzerkiaren presentzia babestu behar da bereziki, onspena berreskuratzeko leku aproposak baitira. Kalitate ezaren aitzakia ez dugu onartuko. Azpeitiko

**Bost ekoizpen-gune
ezartzearen eskaria
(Iparraldean bakar bat
nahikoa da) egiten
dugu. Hiriburuetan
kokaturiko egoitza
sortzaile hauek
antzezlanak burutzeko
baliabide guztiez gain
estreinatzeke antzoki
egoki bat beharko
lukete. Honela, ikusle
euskaldunaren
erreferentzia sortuko
genuke. Antzerkizaleen
ardurapean egon
beharko lukete**

jaialdiari dagokionez, leku aldaketaren beharra dago. Azpeitia herria Gipuzkoaren bihotzean galdurik dago eta ez da plataformarik onena euskarazko emaitzak plazaratzeko. Komunikabide eta azpiegitura egokiagoak dituen beste espazio batera eramatea hobe litzateke (Donostia hiria hauta-gairik onena den susmoa daukagu). Galarrotsak berbiztu behar dira Iparraldean. Lekeitio udako kale antzerkiaren topaketa izaten jarraitu nahi genuke. Nafarroako Jaialdian euskarazko emanaldiak programatu beharko litzateke lotsarik gabe... Kontuan hartu behar dugu jaialdiak antzerki produkzioaren zirikatzaile nabarmenenak direla.

Kultur industrien patua soka nasai ibiltzea da. Guxitan jakin daitezke alde zuriak arrakastaren arrazoiak. Baina non dagoen porrotaren gakoa antza eman dezakegu maiz. Izan ere, teatroak irudimenak erakarri ahal dituen ahalegin guztiak behar ditu. XXI. mendeari aurre egiteko ■

Ez hadi etorri, Wim

Urri, azaro eta abenduan zehar Wim Wenders zinemagile alemanari buruzko zikloa ikusteko aukera eskainiko du Donostian Nosferatu kolektiboak. Litekeena da Wenders bera ere Donostian izatea ziklo hori dela eta.

TELEBISTA aurrean lasai egon beste eginbeharrak ez nuen gau bare batean eza-gutu hintudan, Wim. Barne lasaitasun osoan eseri ninduan hire 'Alice in den Städten' (Alizia hirietan) filmeari begira. Garai hartan ez genian gaur adina kanal eta sasi-kanal telebistan, eta ez zitzaidan hain zaila filme bat oso-osorik, hasi eta buka, ikusteko adinako patxada izatea.

Ez nekian Peter Handken adiskide hintzenik, ez nian hiregandik ezer berezirik espero izateko motiborik

Nosferatuk Donostian eskainiko duen zikloan Wim Wenders zinemagile alemanaren 16 filme ikusteko aukera izango da.

ere. Baina hasiera-hasieratik liluratuta geratu ninduan, nire barne lasaitasun eta patxadarekin bat egiten zuen

erritmo motel harekin, nire barne hutsuneen isla ziren ezerezaren agerpen garden haiekin. Ahaleginak eginda

ere, ezin hitzez egoki azaldu, Wim. Lilura.

Ordura artean nire inguruan ezaguturik nituen jarriera guztien aldean hain ezberdina, hain bestelakoa izaki, molde guztiak hautsi zitian Rüdiger Voglerren egonarri mugagabe eta zoriontsuak. Inbidia sentitu nian munduari aurre egiteko hain era poetikoa zuen gizon hari begira, maitemindu egin ninduan neu ere filmean amaieran Rüdiger Voglerrengandik zein neuregandik penaz urruntzen ikusi behar izan nuen Alice samurrari begira. Ezohizkoa eta apartekoa zuan hura guztia niretzat, inoiz halakorik ikusi gabea ninduan.

Gerora jakin nian, dardarka jarri ninduen zirrara berezi batez, Peter Handkeren hainbatetan elkarlanean ibilia hintzela, eta geroago, askoz geroago, Nick Cave adiskide zenutela biok ere. Nire idazlea, nire zinemagilea eta nire musikaria, hiruak bat eginda. Zoratzeko!

Urte asko iragan dituk jadanik lehendabiziko gau eder hartatik. Hire beste filme asko ikusteko aukera izan diat harrezkero, eta Handkeren liburu gehiago irakurtzeko, Caveren kanta berriak entzuteko... Tarte-kamarteka liluraldi berriak bizi izan ditiat zuekin; beste

batzuetan, egia osoa esateko, aspertu egin nauzue, horretarako ere abilik baitzarete batzuetan.

Orain Donostiara omen hator, guztiz segurua ez bada ere. Ikusi ditiat San Telmon bildutako argazkiak, eta oso ederrak iruditu zaizkidak batzuk, bikainak benetan, eta polita esku programan ageri den elkarrizketa zatian argazkilariaren bakardade gozoaz esaten duana ere. Oso ondo, Wim. Horrela maite izan haut beti.

Bidaia ergela

BAINA, mesedez, ez hadi etorri, Wim. Ez hadi hi ere, beste asko eta asko bezala, hiriak bereganatu duen pertsonaia ospetsua izan, ez dadila hire irudia egunkari guztietako lehen orrialdeko argazkietan higatu, ez dadila hire izena irrati eta telebistetako informazio saioetako aurkezleen ahotan hustu. Eta, batez ere, ez dezatela nik adina edo gehiago maite hauten gazte moderno horiek hiregana hurbiltzeko aukerarik izan, ez bainaiz, hire adiskidetasun, oniritzi eta amodioa neureganatunahian, horjekin borrokan hasteko gauza. Ni baino hobeto janzten dituk, ni baino dotore eta glamourosoagoak dituk gehienak, se-

Berari buruzko zikloaren atari gisa, Wendersek egindako argazkiak eta pintura elektronikoak biltzen dituen erakusketa ikusteko aukera dago egunotan Donostiako San Telmo museoan.

duktoreagoak ia-ia guztiak. Jai ederra zeukat nik hi etortzen haizenean, Wim!

Ez hadi etorri, Wim. Jelosiaz ezezik heure on beharrez ere esaten diat. Jan egingo haute. Hitaz baliatuko dituk ni ez beste denak, eta non izan haizen jakin gabe itzuliko haiz. Euskal Herrian egon haizela ere ohartu gabe. Ez hadi lerdoa

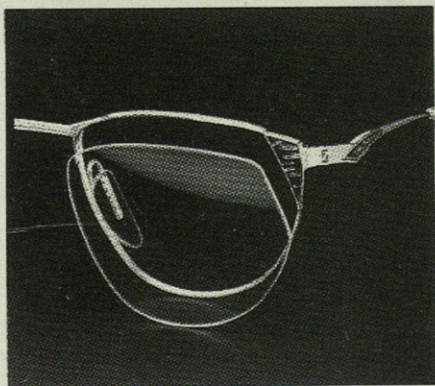
izan, Wim, ez hadi Donostiara etorri.

Etortzekotan, Handke anonimo baten gisan etorri behar huke, Gipuzkoako mendi bazter ezkutuetan galdu, oinez, Sakonetan, Kizkitzan, Amabirjinaren Sillan, eta agian hantxe egingo genikek topo guk biok, hantxe bilduko gintuzkek ibiltari bakartien erara, paisaiari

patxadaz begira, Rüdiger Voglerrenarenaren adinako egonarri ederraren jabe.

Ez hadi etorri, Wim, edo damutuko zaik. Ez hadi etorri, Wim, gure artekoa betiko amaitzeko arriskuan jarriko baituk, inoiz egin behar ez huen bidaia ergel eta galgarri baten erruz.

JUAN LUIS ZABALA

IKUSMEN BIKAINERAKO ZEISS LENTE ALEMANDARRAK

GRADAL IIS

Distantzia guztietarako ongi ikusteko lentea.

LANTAL 1'S

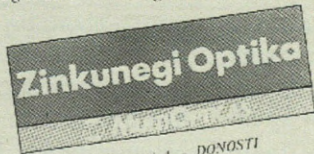
Miopietako lenterik meheena.

UROPAL ET

Autoz gidatzeko eta ordenagailuetako lente bikaina.

Zure begietako kalitatea

Hernani, 4 - DONOSTIA

URRIAK

5

asteazkena

■ EUSKADIKO ORKESTRA BATUTA ASTINTZEAR

EUSKADIKO Orkestra Sinfonikoak urriaren 5ean, **Billboko Ayala** antzokian joko du, 19.45etan hasita. **Olabideren «Tránsito»**, **Ara-tunian-en «Tronpetarako kontzertua»** eta **Mahler-en «Lehen sinfonia»** obrek osatuko dute egitaraua. Arturo Tamayo arituko da zuzendari lanetan, eta solista moduan Douglas McClure tronpeta jolea. Egitarau bera osatuko du Euskadiko Orkestra Sinfonikoak bestalde, **urriaren 6an**, Iruñean, **Gayarre** antzokian. Ordua: 19.45etan.

Mattin Irigoien: «Euskal kontzientziaren lekukotasuna dugu Erdozaintzi-Etxart»

ARGIA. *Manex Erdozaintzi-Etxarti omenaldia antolatu diozue. Zer irudi gordetzen du egungo belaunaldiak bere izateaz eta lanez?*

M.I. Nahiz bera usu Euskal Herriatik kanpora zen bere karguengatik, oso inplikatur zegoen indartzen ari zen aber-tzale eta kulturale giroan. Hala ere, gaur egun belaunaldi berriak ez du ezagutu, ez baitzen arrabots handia egiten zuen gizona, bai-zik isil-isila. Manex kultur eta nazio kontzientziaren lekukotasun bat da guretzat, eta hori zabaldu nahi dugu. Orduko bere idazkietan agertzen dituen kezkek egun ere bizitzen ditugu eta urteak joan diren arren elkar aurkitzen dugu omenaldiarekin.

A. *Zer azpimarratuko zenuke Manexen lanetan?*

M.I. Euskal kontzientziaren berpiztea hitz xumez, guk sentitzen ditugun hitzetan, ongi agertu duela bere poesia lanetan.

Maiatz argitaldaria, omenaldia dela eta, Manexen argitaratu gabeko poema liburu bat agertu du berriki, «Bizitza pilpirak», eta bestalde, «Hinki-Hanka» liburuaren berrargitaratzea begiratzeko ari gara.

■ DONOSTIA HIRIA LITERATUR SARIAK

DONOSTIA Hiria 1995eko Literatur Sarietan parte hartzeko deialdia zabaldu da. **Ipuin eta antzerkiaren alorretara zuzendua**, lehiaketan euskarazko nahiz gaztelaniazko autoreak aurkeztu daitezke. **Gai librean aritzeko aukeraz**, 6 foliotik 20ra bitarteko lanak onartuko dira ipuinei dagokienez, eta saria 500.000 pezeta-koa (21.000 libera inguru) izango da. Antzerkiaren, ohizko antzeztokietan aurkeztuak izateko pentsatua egon eta gutxienez 75 eta gehienez 120 minutuko iraupeneko lanak eskatzen dira. Atal honetako saria 750.000 pezetakoa da. **Lanak azaroaren 15aren aurretik bidali behar dira.** Donostiako Udalak eta Kutxa Gizarte eta Kultur Fundazioak hartu dute beren gain antolaketa. Urtarrilean plazaratu dituzte sariduden izenak.

■ JUAN LUIS MORAZA GASTEIZKO AMERICAN

URRIAREN 23ra bitartean ikusgai izango dira Juan Luis Morazaren lanak Gasteizko Amara erakustokian. **Oihalak, eskulturak eta hainbat instalakuntza burutu ditu okasio honetarako, «Ornamentua eta legea» izenburupean.** 1982an plazaratu zituen lehen aldiz bere lanak artista gasteiztarrek, eta ordudandik hainbat erakusketatan jardun du, Euskal Herrian, Espainian eta Europan zehar. Bi zita nagusiren aurretik aurkeztu da Gasteizen, urte bukaera bitartean Sao Pauloko Biurtekoan eta Madrilgo Reina Sofian aritzeko aukeratua izan baita.

URRIAK

8

larunbata

■ SOROTAN BELE KANTARI DATOR

SOROTAN Bele talde ezagun eta entzutetsuak, nahiz eta bigarren diskoa prestatzen ari den Elkar disketxean, ez du atsedetik hartzen eta hor ari da batetik bestera bere zaletu ugariak «berotzen». Kontzertua eskainiko du **Nafarroako Doneztebe herrian**, urriaren 8an, **Bordaxo dantzalekuan**, gaueko ordu batean. Hondarribitarrek gutxi barru kaleratuko dute diskoa, eta Doneztebeko kontzertura hurbiltzen denak aukerarik izango du beraz, doinu berrietarik hainbat entzuteko.

■ ERDOZAINZI-ETXARTI OMENALDIA

DUELA hamar urte hil zen Manex Erdozaintzi-
Etxart, Nafarroa Behereko Ibarla herriko idazle
frantziskotarra. Bere literatur lanak gogoratuz
omenaldia antolatu du Donapaleun. **Urriaren
14an, Aritze zinematokian kantaldia
egingo da, mugaz behetiko eta goitiko kan-
tariak bilduz.** Bertan, Mixel Thikioipe, Nazka,
Manex Muturbeltz, Aire ahizpak, Roger Idiart,
Pier Pol Berzaitz, Peio Ospital, Martikorena,
Mikel Markez, Frantxoa Caset, Jean Pierre Ha-
rispuru, Xabaltx, Patricia Etxepare, Niko Etxart,
Guk, Etxamendi, Ramuntxo eta Bernadette Fa-
rigel, Euskaldun Gazteria, Pantxoa Etxeberri,
Daniel Aire, Bedaxagar, Maite Idirin, Kapar
Hosto, Peio Serbielle, Patxi Saiz, Txakun eta
Axiarik parte hartuko dute. Bakoitzak idazlearen
poematarik bat abestuko du. Koldo Ameztoui
izango da aurkezle lanetan. Frantziskotarren
elizan, 20.30etan.

Urriaren 16an berriz, bazkaria izanen da frantziskotarren etxean, eta **Oztibarreko antzerkiak** Manexen «Herri honen erraietan» poema taularatuko du.

FOURNIER Museoa lekuz aldatu da Gasteizen, eta aurrerantzean Bendaña Jauregian erakutsiko da jokorako karten munduko bildumarik osatuena, adituek diotenez. 15.300 bilduma gordeko dira bertan. Besteak beste Europako zaharrena, XIV. mende bukaerakoa. Josetxu Egia arduradunak adierazitakoaren arabera, fondoek 1.000 milioi pezetako (43 milioi libera inguru) balioa dute. Jendaurrean %2 baino ez da jarriko, hala ere. Garai ezberdinetako kartak herrika banaturik aurki daitezke, hainbat eta hainbat bitxikeria tartean: Milango tarota adibidez, 1497koa, pergaminu baten gainean eskuz marraztutakoa. Edo karta musikadunak...

ARGIA ALDIZKARIAREN 75.URTEMUGAN

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA 94

- ✓ Laster da kalean 94ko URTEKARIA
- ✓ Egin zaitez harpidedun
- ✓ Plazaratu bezain laster etxean duzu
- ✓ %25 merkeago eskuratuko duzu

ETXEAN
MERKEAGO

HARPIDETZA SARIAK

Hego Euskal Herria
1.300 pzta. / Ipar
Euskal Herria 71
libera / Espainia
1.300 / Beste
Atzerriak 1.650 pzta. /
Airez 3.300 pzta

SALPUNTUETAN

Hego Euskal Herriari
1.700 pzta. / Ipar
Euskal Herriari 85
libera

HARPIDETZA TXARTELA

[illegible]

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 / 20160 LASARTE-ORIA / Tel: (943) 37 15 45 Faxe: (943) 36 10 48

L I B U R U A K

«IHESKARIA».

PRAMOEDYA ANANTA
TOER. ITZULTZAILEA:JOSE EMILIO
TXOPERENA.

TXALAPARTA. 180 or.

INDONESIAIAKO literatur-
gintzaren adibide bat eza-
gutzen hasi gara argitaletxe
nafarrari esker. Txalagarria
da benetan horren mozkin

murriz jaso arren, bertako
lanekin batera mundu za-
baleko literatur adibide
urrunak hurbilarazten dizki-
gun sail honen ahalegin pa-
regabea. Laguntza berezia
merezi luke halako egitas-
moak. Honakoan, bere he-
rrian errepresioa jasan duen
idazle honek -hamazazpi
urtez espetxeraturik egonik

eta gaur egun bere etxetik
ezin atera dela- bere herria
Bigarren Mundu Gerraren
amaiera-egunetan kokatzen
du, Japoniari aurre egin zio-
tenekoa. Intentsitate maila
handiko lana da, sentimen-
duak eta giro politikoa batu
egiten ditu bertan Nobel
sarirako zenbaitetan izen-
datua izan den idazleak●

«TENE LEHIAKETA

1994». ASKOREN

ARTEAN. ELKAR-DEBAKO
UDALA. 8 or.

PUIN lehiaketetan ospe-
tsuenetarikoa den honek
Pello Esnal, Patxi Zubiza-
rreta, Ander Izagirre, Joxe-
mari Urteaga eta Ainhoa
Aranguren izan zituen ga-
raile. Andoni Egaña, Edorta

B E G I - B E L A R R I

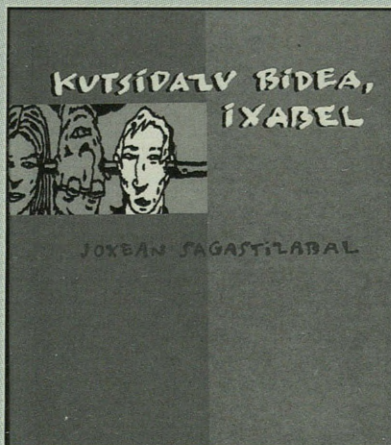
L I B U R U A K

**Hasi eta ezin geroko
utzi!**

Asteburua datorrela eta zer egingo
duzun ez dakizula? Ordu pare bate-
rako proposamena egingo dizut. Li-
burudendara joan eta liburu hau es-
katu lehenbailehen.

Ez da berria Sagastizabal jauna li-
teraturan. 1986an lehen lana (umeen-
tzako ipuin-bilduma) argitaratu zue-
netik kontakizun laburrak jorratu di-
tu.

Oraingoan ere ipuin luzetzat har
daiteke honako hau, baina nire ustez
gainerakoen mailatik zenbait argi-ur-
tera dago (ezta, Juanma?). Hemeretzi
urte izan eta euskara ikasteko uda
batean Alkiza aldera baserri batera
ikastera joaten den gazte baten barne
bakarrizketa azaltzen digu. Hau ha-
maika modutan egin liteke, baina
txunditu egiten gaituzte Joxeanek
aukeraturiko tonuak eta estiloak. No-
la egin ipuin erraz eta ulergarri bat
baina edozein barrez lehertzen han-

«KUTSIDAZU BIDEA, IXABEL».

JOXEAN SAGASTIZABAL.

ALBERDANIA. 109 or.

kaz gora jar dezakeena. Hona Sagas-
tizabal jaunaren meritua.

Irakurleen artean, zein ez da Juan-
ma bezain kaletarra sentitu, zein ez da
Ixabelez itsu-itsu maitemindu? Eus-
kara ikasleen artean, zein ez da Juan-

ma bezain txinatar sentitu?

Agian zail izango da egoera ba-
koitzari buelta eman eta txistea atera
diezaiokeen eleberria idaztea eta
apika nekagarri bihur daiteke. Baina
hori ez da hemen gertatzen; ipuin-
lanetan trebea da eibartarra, ederki
dio harturik neurria.

Erritmo bizia, konparazio barre-
garriak, umore zuzena... ez dakit zein
den lantxo honen arrakastaren gilitza,
baina literatur maila zailenetara igot-
zeko asmorik ez duen lan honetako
giroak irakurlea irentsi egiten du, li-
teraturaren magia bete-betean gerta-
tzen baita. Beraz, irakurtzen hasten
bazara, ez egin planik lagunekin.

Ah! Azkenik, alde egizu moralejak
edo inolako ondorioak ateratzetik.
Amaieran pena bakarria sentituko du-
zu, zinema batean dolby-systemen
inguratu zaituen filme zoragarri ba-
tetik ateratzea bezala, ordu pare batez
bizi izan duzun mundu batetik amaie-
rak bortizki kalera botatzen zaitu eta.

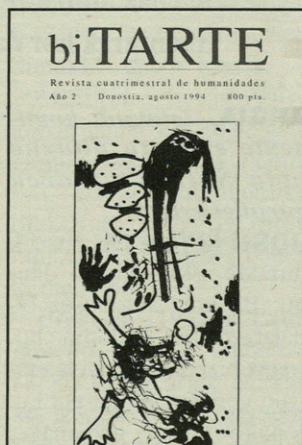
Ritxi Lizartza

Jimenez eta Xabier Mendiguren epaimahaikide izan duen sari honetan kontakizun erotikoak, istorio beltzak eta denetarik topa litezke, baina agian aipagarriena da irabazle suertatu diren idazle ezezagunen aportazioa ●

«**JERONIMO ARRANTZALE JAUNAREN IPUINA**». BEATRIX POTTER. ITZULTZAILEAK: IDOIA GILLENEA ETA GARBINE LEGORBURU. DESCLE DE BROUWER. 59 or. HAMABI dira jada haur ipuinetan urte luzetan aritu zen mende hasierako estatubatuar idazleari Bilboko argitaletxean kaleratu dizkieten ipuinak. Zein zein

baino ederragoa eta Beatrix berak eginiko akuarelez jantzia, benetan erakusten da lan xoil honekin zer den literatur kalitatea eta argitalpen maila zaintzea. Jeronimo arrantzalea da protagonista, padura batean bizi den igela, euria eta uraz gain arrantza egitea gustuko duena, baina ezuste ederra eramango du etxe aurreko zingiran, arrantzan ari dela...

«**bi TARTE**» **ALDIZKARIA. 3.** ZENBAKIA. 1994.EKO ABUZTUA. 126 or. GIZARTE gaiak jorratuz, kultura eta gizakiaren esperientzia uztartu nahirik, Artelekun 1992an izaniko jardunaldiak biltzen dira, M.

Lasaren -espazioaren kontzeptuaz- eta I. Agirrerren -Oteiza eta Txillidaren ikuspegi ezberdinez-. Penagarrira da horrelako gaiak erderaz jorratzeko joera. Izan ere, elebidun den aldizkari honetan J. Azurmendik eginiko M. Heidegger-en «Artea eta espazioa»-ren itzulpena da euskarazko bakarra. Espero dezagun haize epelagoek jotzea euskararen erabilerari aldizkari honetan ●

«**ELHUYAR ZIENTZIA ETA TEKNIKA**». ELHUYAR ELKARTEA. 1994.EKO IRAILA. 87. ZENBAKIA. 60 or. ZIENTZI dibulgaziorako sariaren 1994ko deialdiaren berri ematen du aldizkariak, beraiek antolatua baita.

Zientzi berriak euskaraz lau haizetara barreiatu nahirik, ez da makala hil honetan eskaintzen diguten lan-bilduma. Donostian Kimika fakultatean irakasle den Antoine Salin biarnoarrari elkarrizketa, antzutasun-arazoak bikote mailan, burusoiltasunaren azalpena, iritzi artikulua, ur-igelaren bizitzaren gorabeherak...

Baina lan nagusia XX. mendeko etruskoak turisten eskuetan jasaten dituzten ondorioei buruzkoa da, azalpen historikoa emanez, etruskotasunaren moda zabaldu dela eta zertan den azalduz eta abar. Lurraren basamortutze fenomeno ere azaltzen dute, eraginen berri emanez, txosten kezagarri bezain mardul baita.

Bitxikeriatzat jo daiteke jirafa-emakumeei buruzko artikulua, Thailandia eta Laos artean bizi den emakume multzo batek bizitza osoan lepoa luzatzeko saioak egiten aurkitu dute, eratzun erraldoiak tartekatuz. Bildumazaleek ere badute oparirik, etxe barrurako landareei buruzko lau fitxa oparitu egiten baitira alearekin batera. Goi mailako argazkiek jantzi egiten dute aldizkaria ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

«Egipto, Algeria, Jugoslavia ohia... guzti horiek autobusez ezagutu genituen, eta bertan sortutako gatazken berri izatean, pena handia hartu nuen. Gatazka horiek konpondu bitartean, ez nintzateke itzuliko».

Josu Iztueta: «Euskaldunek oraindik bidaiarako grina handia dugu»

Duela 14 urte hasi zen munduko errepideak zeharkatzen Nairobitarra izeneko autobusa; helburua, munduko bazterrak ezagutzea zen, eta horretarako dirua beharrezkoa zela eta, bidaiak antolatzen hasi ziren diru truk. Abenturak hor darrai, ordea.

ARGIA. Zeintzuk kontinente ezagutu dituzue jada Nairobitarraren gurpilei esker?

JOSU IZTUETA. 1980tik lurralde asko ezagutu ditugu. Bi urtez autobusez bidaiatzen ibili ondoren, horretaz bizi nahi genuela erabaki genuen. Afrika eta Europako bazter gehienak... 1989ra arte izan zen batez ere bi kontinente hauen ezagutza. Ondoren harantzko bidaiak egiten jarraitu dugun arren, duela bost urte Ameriketara begira jarri gi-

nen. Iparraldeko hainbat herrialde ezagutu ditugu jada, eta orain, datozen 2-3 urteetan, Ertamerika eta Hegoamerikara joango gara.

A. Zer motako jendea mugitzen da zuekin?

J.I. Ezin ukatu autobusez bidaiatzea gustuko duen jende adindua topatzea ez dela ohizkoa, 65 urteko bidaiariren bat izan dugun arren. Ezin da ukatu, halaber, aurre-aukeraketa ekonomiko bat izaten dela, eta gure gazteen artean gehienek ez dutela milaka libera bidaia batean inbertitzeko ahalmenik.

A. Euskaldunok lurralde ezezagunak ezagutzeko grina mantentzen dugu orduan?

J.I. Ez dut horren zalantzarik. Herri asko ezagutu izan ditut, eta hemen bezainbeste bidaiarako grina duenik gogoratzea zail litzaide. Jendeak, gainera, hemen badu bidaiatzeko dirurik.

A. Ba al da bisitatuko ez zenukeen herrialderik?

J.I. Egipto, Algeria, Jugoslavia ohia... Guzti horiek ongi ezagutu ditugu, eta ondoren gertatu diren gatazkek pena eta tristura handia eman didate.

ERREPIDEAN BETI

Nairobi urrun geratu da

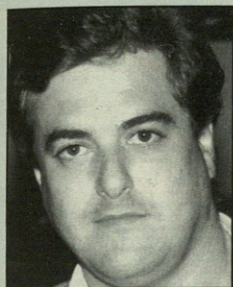

ATZEAN geratu dira Nairobirantz lehen aldiz abiatu zireneko egunak. Ordudanik, Josu Iztueta eta Anjel Ortizek bigarren autobusa eta kontinente berriak ezagutzeko aukera izan dute. Ez da gutxi, azken 10 urteetatik 5 errepidean egin baitituzte. Burua forma onean izatea da baldintza nagusia orain artean, «ez baita erraza zaku berean baina logela desberdinetan esnatuz ematea egunak».

HURA OTORDUA!

HASIER ETXEBERRIA
Kazetaria

Har bat platerean

Bararekin hitz egin baino lehen imaginatzen genuen jatun ona izango zela, baina ez genuen espero elgoibartar hau hain etxeko-gizon prestua izango zenik. Garaiko jakiak erabiliz, edozer plater prestatzera auzartzen da. Dena du gogoko, baina guztiok gure maniatioak ditugula eta, *fast-food* usaina duen edozeri gerra deklaratu dio aspalditxoan. Nora joan, hangoa jan. Hori beti bete duen araua da. Matxinsaltoak eta armadilloa Maxikon, oilar gangarrak Salamancan...

Jaterakoan aurritziak alde batetara utzi eta plater berriak das-tatu nahi dituenarentzat, Mexikoko hiriburuan Chan jatetxea bisitatzea gomendatu digu, harrak eta tximeleta plater eder bat jateko.

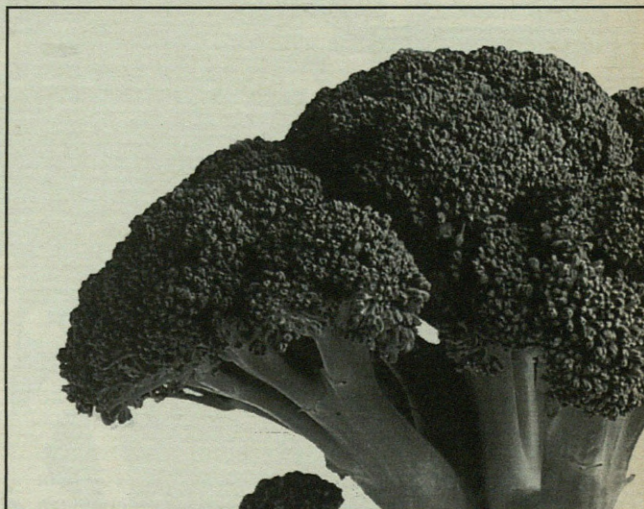
Osasun barazkiak

MINBIZIA jaten dugunarekin zuzenki lotua dagoela mantentzen duen teoria gero eta gehiago ari da nagusitzen zientzilarien artean. Erakunde publikoen arabera, minbiziak sortzen dituen heriotzen % 35 gure elikadurarekin daude lotuak.

Minbizia, beraz, gure ahoan akaba dezakegu, hein garrantzitsu batean behintzat, eta jarraian agertuko dizkizugu zeintzuk diren minbiziaren aurkako barazki nagusiak:

Brekolia: 1992an Baltimoreko (EEBB) Unibertsitateko zientzilariek egindako ikerketa baten arabera, brekoliatik lortutako osagarri batek (sulforafanoa) animalien zelulak minbizitik babesten ditu.

Tomatea: Aurtun New

Brekolia da minbiziaren aurkako barazki nagusia, tumoreak sortzen dituzten agenteak gorputzetik kanporatzeko gai baita.

York-eko Cornell Unibertsitateko ikerlariak tomatearen ahalmenak aztertzen ari dira, eta badirudi urdaileko minbiziaren aurkako bi azido indartsu dituela.

Tipula eta baratxuria: heste lodi eta urdaileko minbiziaren aurkako naturala den sulfuro alilikoa dute.

Limoia: fruitu honek dituen terpenoak urdail tumoreak erdiesteko ezin hobeak dira, eta duen C bitamina zelula gaiztotuak garbitzeko aproposa da oso.

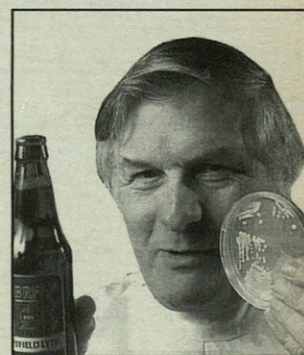
Azenarioa: karoteno taldeko 600 agente aktibo baino gehiago ditu, birika minbizia erdiesteko moduan. ■

EDARI BERRIAK

Laboratorioko garagardoa

ASPALDI esan zitzaigun ingenieritza genetikoak gure bizimodua aldatuko zuela. Gure mahaiak ale bakarrak betetzera etorritako barazkiak eta fruituak aldiro ezagutarazi dizkigute zientzilariek, baina oraingoan gure liseriketa sistemako eremu berri bat ukitu dute laboratorietako langileek. Bernard Atkinson britainiarrek merkaturatu berri duen Nutfield Lyte garagardoa ez baita nolanahikoa. Garaga-

rra garagardo bihur dadin erabiltzen den legamia bereziari entzima bat erantsiz ohizko garagar kopuruaren karbono hidratoetatik alkohol gehiago ateratzea lortu baitu, askoz ere kaloria gutxiago dituen edaria lortuz. Norainoko kalitatea duen ez dakigu, baina ehundaka urtez legamia onenen bila ibili diren garagardogileen lanak mikroskopioz nola ezertan laga daitezkeen adibide berria dugu. ■

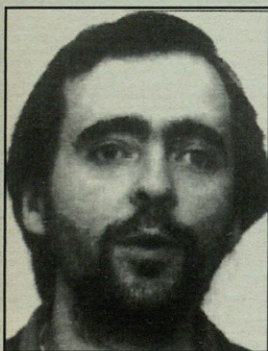
Atkinson doktorea bere garagardo eta legamia genetikoak erakutsiz.

BATA ZURIA ERANTZITA

PATXI ANGULO

ZETIAZ-Elhuhar-eko kidea

Hezkuntz plangintza

Ezin dut esan Madrilgo Gobernua hezkuntz plangintza ez duenik, baina nik behintzat ez diot itxurarik ikusten. Ez dakit hezkuntzan eragin zuzena duten ekonomia aldaketak, edota gizartearen aldaketak, gizartearen kultura eta abar kontutan hartzen dituzten, baina bi hutsune nabaritzen ditut, zientzia «biguinen» bazterketa eta ikasketen ondorengoaren antolaketa falta.

Urtero ikus daiteke zientzia «gogorretako» ikasketetan milaka ikasle pilatzen direla eta zientzia «biguinetako» ikasketetan, aldiz, ehundaka batzuk (eta aurten kopuru hau igo bada bestee-tan sartu ezin izan direlako da). Gero eta ingeniari, mediku, arkitekto, informatikari, eta abar gehiago dago eta maisu-maistra, filosofo, pedagogo, historialari eta abar gutxiago. Teknikari gehiegi, gizazale gutxiegi.

Zeintzuk kontatuko digute gure historia? Zeintzuk emango diote jarraipena euskal artisten lanari? Zein filosofok irekiko dute pen-

tsamendu joera berri bat?...

Oro har zein da hezkuntzaren helburua? Langabetuen kultur maila igotzea al da? Non daude hezkuntzaren arrazionalizazioa, antolaketak, helburuak, lerro nagusiak...? Nora heldu nahi dugu? Nola joan nahi dugu?... Galdera asko erantzuteke. Ikus dezagun adibide sinple bat, medikua izateko egin behar den bidea. UBI bukatutakoan Unibertsitatera sartuko gara. Zortea izanez gero Medikuntzan zuzenean sar gaitzke, bestela beste karrera bat hasi eta hurrengo urtean berriro Medikuntzan sartzen saiatuko gara. Karrerako sei ikasmailak sei urtetan burutzea ez dago denon esku, baina tira!, demagun azkar-rak garela eta lortzen dugula. Karrera bukatutakoan MIR prestatzen hasiko gara, horretan ere, gutxienez, urtebete aritu beharko dugu. MIRen hiru urteko praktika eta espezializazioa egin eta gero kalera. Bai, horixe da egungo sistemak ziurtatzen diguna. Beraz, 28 bat urte ikasten, horietako 10 espezializatzen eman, eta gero kale gorrian aurki gaitzke.

Hortik aurrera aukera desberdinen artean aukeratu beharko dugu: aldzikako ordezkapenak egin, beste arloetan lanpostu bat bilatu, zabor-kontratuak sinatu eta abar. Guztiak egindako prestaketari ongi egokituak eta inbertsioaren etekin handiena ateratzeko modukoak.

Konparatzearen, Ertzaintzan, Polizian eta abarretan sartzeko urtebeteko espezializazioa nahikoa da, gero hilero 180.000 pezetako soldata jaso eta bizitzera.

Non dago aurrikuspena? Medikua (edo beste teknikari bat) prestatzeko behar den dirua eta denbora zaborretara botatzeko zilegi al da?

Arratoien iraultza

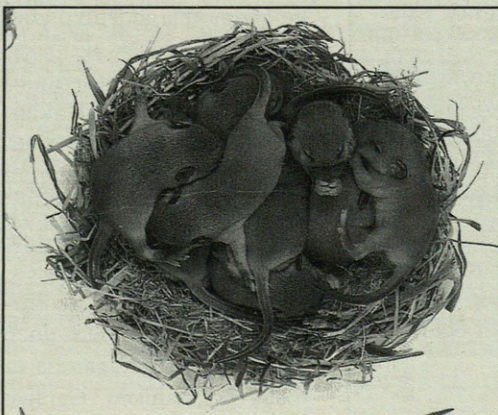
ANIMALIAK esperimentu zientifikoetan erabiltzearen aurkakoentzako moduko berria datorkigu aste hone-tan Errusiatik. Izan ere, Errusi- ar Iraultzaren bertsio berria egin dute Moskutik 250 kilometrorra dagoen Kireyevsk hiriko albaitari laboratoriorako arratoi eta saguek.

Abuztu amaieran jada, laboratoriorako albaitari- eriek bertako arratoi eta sagu kopuruaren beherakadaz ohartu ziren. Handik egun gutxira, «erabateko ihesa» gauzatu zen, eta animalia gehienek ospa egin zuten, Kireyevsketik 50 kilometro- rra dagoen Tula herrirantz eta inguruetan dauden meatze zahar batzuetara.

Berehala, bertako osasun agintari- eriek balizko mehatxua egiazko gaitza bilakatua zela onartu zuten. Pertsona bat- zuk hasiak ziren aldegin- dako marraskarien eraginez soilik har zitekeen gaitzaren, leptospirosisaren lehen sin- tomak erakusten.

Leptospirosisak heriotza ere eragin dezake. Hiruga-

ren Munduko herrialdeetan ohizkoa da, txerriak, zaku- rrak, azeriak eta marraska- riak dira kaltetuenak, eta txertaketa da ezagutzen den kontrako eraginkor bakarra. Gaitz kutsakor- ra da, eta bere lehen fasea, astebete iraun dezakeena, gripe baten ant- zekoa da. Gaixoe- k pixaren bitartez botatzen dituzte gaitzaren sortzaileak diren mikroorganismoak (leptos- pirak), eta kutsatzeko era asko ditu. Zuzenean izan daiteke, kutsatutako pixaren bitartez, adibidez, edota zeharka, ur kutsatu- en bitartez. Mintzetatik sartzen da gaitza, edota azaletik, odol- eraino heldu arte. Azaletik kutsatutako lagunek, Erru- sian gertatutakoak erakutsi- duenez, heriotza ere topa- dezakete, jada 4 lagun hil baitira. 70 gaixo larri daude oraingo- z, eta agintari- eriek segurtasun neurriak hartu di- tuzten arren, arratoi guztiak akabatzea litzateke izurri- tearekin bukatzeko era ba- karra. Baina kutsatutako hi- riek ez dute horretarako be- har adina diru, krisia dela eta murrizketa handiak egin di- relako, eta «marraskari- en mendekuak» geldi eta muga- ezina dirudi oraingo- z ■

4 dira jada errusiar arratoi eta saguen iraultzak eragin dituen heriotzak; kutsatuak jada ehundaka zenbatzen dira.

HAN
ETA
HEMEN
EUSKARAZ

æek eguna

TAFALLA 94

URRIAK 16, IGANDEA

Fanfarreak, Erramun Martikorena, Joteroak,
Mimoa, Artisauen erakusketa, Bittor Aiape,
Gaitariak, Konpartsak, Bertsolariak, Axuri
Haur parkea, Txistulariak, Herri bazkaria,
Euskal musika tresnen erakustaldia,
Jojo eta Ramuntxo, Zanpantzarrak,
Akelarre, Tapia eta Leturia...
ETA ZUK ZEUK EGINEN DUZUNA!!!

ARGIA

RADIO POPULAR
— HERRI IRRATIA —
BILBO LOKOLA DONOSTIA

egin

DEIA

Egunkaria

EUSKADI
IRRATIA

EUSKADI
Gaitariak

EL MUNDO
PAIS VASCO

ETB

ARGIA

ASTERO ETXEAN

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

ARGIA etxean hartzeak abantaila guztiak ditu.
Zenbaki guztiak jasoko dituzu, kalean baino %20 merkeago.
Euskal Kulturaren Urtekaria etxera iritsiko zaizu.
ARGIAzaleen elkarteko partaide izango zara.
ARGIAren eskaintza berezietan parte hartu ahal izango duzu.

ETA ARGIAREN 75. URTEURRENA OSPATZEKO
KONPAKTO EDO LIBURU BAT DOHAINIK ZURETZAKO
AUKERA EZAZU 6 OPARIOTAKO BAT

BITTOR AIAPE
Bittor Aiape

**LAJA eta
LANDAKANDA**
Gure Oroitgarri

**TXIRRI; MIRRI;
TXIRIBITON**
Jolasean, ze
arraio!

**JOXE
AZURMENDI**
Euskaldunak eta
espainolak

**BERNARDO
ATXAGA**
Gizona bere
bakardadean

ITXARO BORDA
Bakean utzi arte

ARGIAKO HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
marka ipini diodan oparia eskuratuz

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____

1. DEITURA _____

2. DEITURA _____

HELBIDEA _____

TFNOA _____

HERRIA _____

POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTSAL HELBIDEA _____

SUKURTSAL ZKIA _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA _____

Entitatea Sukurtsala K.D. Kontu zenbakia

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2

LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria

10.900 pzta

Ipar Euskal Herria

685 libera

Espainia 10.900 pzta

Beste Atzeriak

14.250 pzta

Airez 22.500 pzta

Jasone Aretxabaleta: «Ikusleek txantxarako beta ematen didate»

Gaur Egun» albistegia aurkezten zuela eza-gutu genuen, irratira joan zen ondoren, eta gure pantalaitan dugu berriro ere, «Goraintzi» magazinearen gidari legez. Erronka berria berarentzat, Anne Igartibururen irudia baitago oraindik askoren beginietan.

ARGIA. Irratia alde batera utzi gabe, telebistara itzuli zara berriro ere.

JASONE ARETXABA-LETA. Baina irratia ken-

tzen dizkit ordu gehienak, berez irratia ez dut inondik ere ahaztu. Oraindik ez diot neurria hartu bi lanen nahasketari, baina pisu han-

diagoa du oraingoz irratikoak.

A. Ekidin ezina da Anne Igartibururi buruz galdetzea. Zu zara orain ETB-1eko magazinearen aurkezlea.

J.A. Ez dago konparaziorik gu bion artean, bakoitzaren estiloak erabat desberdinak dira eta. Ez dakit saio hau hasiera batean Annerentzat ote zenentz, baina argi dago biok lana era desberdinean egiten dugula. Ibilbideak ere mutur desberdinetatik hasitakoak dira. Tele-5en edota galaren bat aurkezten ikusten dudanean, neure burua horrela ezin dut ikusi, eta saioa eskaini zidatenean esan nuen gainera.

A. Albistegietan izan zen zure aurreko esperientzia ETBn. Orain beste erregistro batzuk erabili beharko dituzu.

J.A. Kamera aurrean eta ikusleen aurrean egotea erabat desberdina da. Oso txantxazalea naiz berez, eta albistegietan hori ezin nuen erakutsi. Ikusleek horretarako beta ezin hobea eskaintzen dute.

A. Gonbidatuak kaleko jendea izango dira.

J.A. Gure asmoa, telebista kalera atera beharrean, kalea telebistara ekartzea da. Normala da. Euskal Herria oso txikia da eta bertako famosoak oso ikusiak daude jada. Freskoagoa da kaleko jendea.

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Urri urria

HAUR eta gazteentzako telebistako programazioa urri samarra gertatzen da. Programatzaileek, ikusle-go honentzako erizpide eta helburu ezean, hurrek telebista ikusten bide duten orduategia betetzeko beharretara mugatu dute hauenganako kezka astegunetan, arratsaldeko sei etatik gaueko informatiboa arte, asteburuan eta jaiegunetan goizeko orduak barne. Egungo joerak direla eta, telebista gehientsuek «kontenedore» motako programaz betetzen dute orduategi hori. Makroprograma hauen ezaugarria hitzak berak azaltzen du: era guztietako programak, jarraikortasuna -giroa edo itxura- eusten duten zenbait agerpen bidez lotuak (animatzaileak, fikziozko pertsonaiak edota «erretorika elektroniko» prozedimenduak. Hala ere, kontenedoreek erakusten dituzten programak, generoen aldetik ikusita, guztiz mugatuta geratzen dira: marrazki bizidunak, musika, telesailak, dokumentalen bat aldizka eta konkurtsoak nonbait. Non, berriz, haurrentzako eguneko informazioa, erreportaiak, proposamen kulturalako programak, kirolak eta haurren eguneroko bizitzan -eskolan, adiskide eta familia artean- interesa duten esperientzien tratuerak, ez ote dira haurren programaziorako gaiak?

ENEKO LORENTE

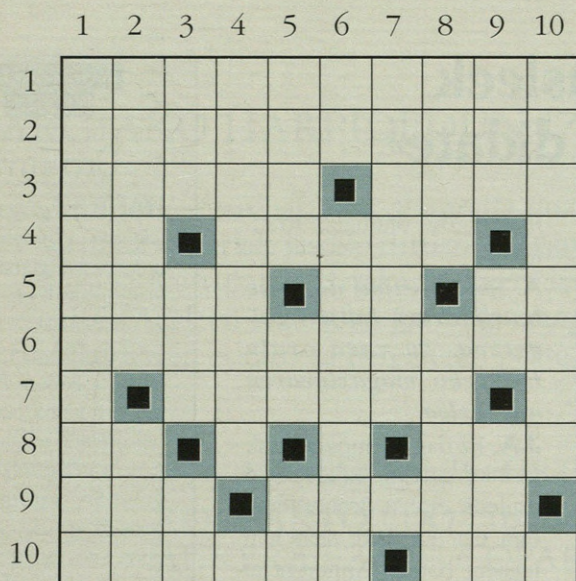

«Ez dago konparaziorik Anne Igartiburu eta bion artean; bion lan egiteko moduak erabat desberdinak baitira».

AMAGOIA IBAN

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Agerian ez dauden iharduera bihurriak. 2.- Beira saltzen den denda. 3.- Zoroak. Toka, nuen. 4.- Kontsonante bikoitza. ... larria, egoera edo une estua. Tona. 5.- Interjekzioa. Autonomia Elkarteak. Bokak bikoitza. 6.- Zauzkategu. 7.- Lehenengoa. Zapatak. Röntgenen sinbolo kimikoa. 8.- Musika nota. Bat. Zero. Intsektu mota. 9.- Gaiso. Maiz. 10.- Sailak. Garai.

GOITIK BEHERA: 1.- Aberriarekiko maitasuna duena. 2.- Urdea. Argi, hitz elkarketan. 3.- Gizon izena. ... de Janeiro, Brasilgo hiri ezaguna. Kasik. 4.- Ikastarazi. Berrogeita hamar. 5.- Elikagai. United Kingdom. Atzizki femeninoa. 6.- Ogi, hitz elkarketan. Aberriak. 7.- Aritmentika eragiketa. Kontsonantea. 8.- Garia. Arabako herria. 9.- Gipuzkoako herria. Zilarren sinbolo kimikoa. Nazioarteko garraio ibilgailuetan. 10.- Atlantiko Ozeanoko itsasoa. Oxigenoaren sinbolo kimikoa.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Alokañu
Andregai
Garapena
Goragale

7 letra

Emagina
Etorkin
Katilua
Okarana

4 letra

Alea
Anoa
Atea
Azak
Biko
Boga
Daki
Egon
Eper
Gazi
Idun
Iela

Inor
Irun
Izar
Noiz
Olak
Onar
Osoa
Zama
Zera
Zila
Ziur
Zoro

3 letra

Izu
Ola
Osk
Tar

2 letra

Ag
Ak
Ge
Nl
Ol
On
Ro
Zo

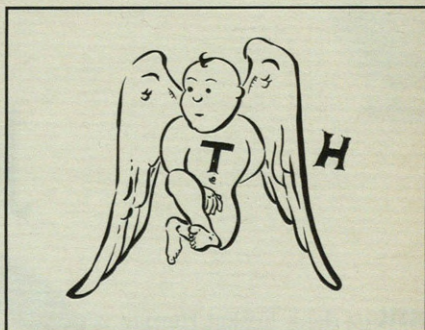
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, gipuzkoar arte kritikari baten izena ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13

1. sparrua		Nafar oihana	Begiradak		Sail
Etsaia		Etzan arazi	Ibiltzeko era		
					3
Urdariek	Alde jokatu	Zeharo			10
Informazioaren zientzia		Armaren erdian			
					8
Dago		Gazte ar		50	
Erretegi	12	Erranak		Euria egiteari utzi	
		Lehen eta azkenekoa	(Errep.) Gorotza		Europako aintzira handia
		Bokala	Eldari alkoholduna		
Dirua			Gela		
Egura			Kasik		4
		Norbaiten			
		Oxigenoa			1
Gizon txikia			Bare		
Eguna	11		Kontso-nante bikoitza		
		Ikas eta Ari		Bi kontso-nante	
2		Urania		Sufrea	5
Pl. Txori mota			Garra		
					7

—Hieroglifikoa—

... nengoen, ukitzen ahal nuela.

Aurreko asteko soluzioak

I	T	X	A	R	O
B	O	R	D	A	
A	A	Z	H		
O	R	D	E	K	A
T	X	A	P	E	L
K	E	T	A	K	
I	L	O	B	A	N
A	M	A	A	R	R
E	K	I	N	O	A
O	L	A	K	E	B
E	A	R	D	O	Z
E	T	O	R	E	T
A	P	A	R	R	A

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN 1. Hondamendi. 2. Arautegiak. 3. Ut Zezan. A. 4. Tutuak Dar. 5. A. 1. Kirola. 6. Kepa. 7. Elurra. NAN. 8. Talos. S. TI. 9. Aia. Isabel. 10. Kaka. Birao. GOITIK BEHERA: 1. Hautaketak. 2. Ortu. Elai. 3. Na. Tipulak. 4. Duzu. Aro. A. 5. Ateak. RAI. 6. Mezkit. SB. 7. Ega. Ru. Sai. 8. Nindoun. Br. 9. Da. Alkateta. 10. Ikara. Nilo.

Hieroglifikoa:

Argi eta garbi

Kate hitzak

E	Z	K	A	A	T	E	Z
E	K	I	A	A	S	I	A
B	I	L	U	Z	I	K	T
A	N	S	I	N	A	D	U
N	B	I	B	A	A	T	I
B	E	T	A	I	S	U	N
E	R	R	U	A	R	T	A
M	A	R	A	T	I	L	A
A	R	I	E	S	A	P	I
N	A	R	O	E	E	R	I
N	O	R	A	A	N	O	A

Bosteko ttipiak

- A 1. Sosegu. 2. Sagar. 3. Segura.
4. Garri. 5. Kurala.
B 1. Gatika. 2. Toreak. 3. Sinatu.
4. Katua. 5. Zakuak.

Bosteko ttipiak

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Arabako herria
2. Putzu
3. Higidurari dagokiona
4. Enea
5. Itsas ugaztun handiak

Zenbaki bakoitzeko hitz bat eta bera

	1		3		5
1		2		4	
	2				
3					
	4				
5					

1. Bizkaiko herria
2. Hesola
3. Bakezale
4. Etor bedi
5. Beti

Jaten ari dira

NIK ez dakit Euskal Herrian zenbaterik ezagutzen duten Bobby Sands. Zenbaterik irakurri duten haren leerro bakar bat ere: «Eta ilunbetako polizia sekretuek norbait/elektrokutatuko dute, populua esnatu orduko». Baina badakit botila urarekin lo-zakuaren gainean ikusi ahal izan ditudan guztiek izan dutela, behin bederen, haren itzala gogoan. (Long Kesh. Hirurogeita sei egun!). Zortziko goseak ez gaitu inolaz ere berdinduko. Neurri desberdinean borrokatzearen abantailak. Bereak muga duela jakinda daramanak ikusi egin dezake baina aurrean utziko duena. Hizkuntza berean mintzatzearenak. Eta hala ere, bada Irlanda urrunegi dagoela esaten jarraitzen duenik. Azken asteetako hango bilakaerak kantarena baieztatzerako datorren arren: Baionako barratik, itsasoa zatar egonik ere, egun bakar batean hel daiteke igerian.

ARMA gaiztoa baita borondatezko gosea. Harria ziegazain politikoen kopetan. Burujabetasunaren konfliktoari desobedientzia zibilaren gorpuzkera eman behar zaiola alatzten dutenek ez dute ukazioa beste biderik erakusteko: «Jaten ari dira!». Argazki zahar gehiegi. Ez al dira eurretako asko izan gosetu horietarik? «Jaten ari dira». Azaldu al diete itxialdietan bortxaz sartu diren ertzainei, poliziei, zein trasfondo politikotan fitxatu behar dituzten grebalariek?

IÑIGO ARANBARRI

Idazlea

Ezagutzen dute: «Ez duzue potrorik Bobby Sands izateko!».

Ez zituelako iraun zuen berrogeita bost besterik ez Saida Mnebhik Casablancako espetxe ederrean. Ez, ez filmean. Zorte txarra izan zuten. Poemak idazten zituen honek ere: «Nire eskuek dardar egiten zuten/ poxpolo itzalduz doa/ papera kontsumitzen ari da/ denbora». Idazten zuelako, ez, gezurra, hiltzerainoko gosea elikatu zuelako ezagutzen dute mila eta lauhun simulatzaileek egun. Grebalarien artean kultura bat da egunero janzen, ikasten, hedatzen ari dena. Berba gordea da gosea:

prentsa monarkikoan (Erresuma Batua, Marokko...) inoiz ezagutaraztekoan giltzurri galduaren eta Crespo Galenderen begiradaren arteko tarte estuan baino agertuko ez dena. Zail du gosearen orruak amnesia programatuaren aurrean. Telesail Iparmerikarretan ere ez da goseturik besteez ari naiz orain- agertzen.

ORDEA gosearen hitzak irabazia du hiztegia berritzera datorren bitartean. Munduan ez da preso bakarra hil bere askatasunaren alde borrokatzeagatik gose greba batean. «Jaten ari dira!». Komunikatzen jarraitzen dute telebistetako faxek duintasuna aipatzen duten aldiro. Eta ez norberarengatikoa, preso guztien eskubide minimoengatik goseak egiten ditu horren ikustezin. Azepzio hori desagertua da hiztegietatik. Begira ezazue estiloliburuetan. «Jaten ari dira!». Komunikatzen.

Arantzazuko esperientziak elementu berriak ekarri zituen analisi aberats baterako. Antropologoez badute non. Gatibu-kanjea. Seiehun seiehunen truke. Seiehun preso pribilegiatu. Jipoirik gabe. Biluztu beharrik gabe. Sakabanatu gabeak. Medikuekin. Aitortzeko garaia da: jan egin genuen. Eta idatzi. Presaka, zakar, Sands, Mnebhiren aldean. Zortzi egun baino ez idazteko. Ez panfletoak, poemak, maitasun poemak baino ez.

V
R
R
i
A
K

2

KILOMETROAK 94

L E G A Z P I

The logo for ETB 1, featuring the letters 'E', 'T', and 'B' stacked vertically in white inside a blue rectangle.A large, stylized number '1' in blue and yellow, with a small purple square at its base.The letters 'E', 'T', and 'B' stacked vertically in white inside a blue rectangle.A large, stylized number '2' in blue and yellow, with a purple swoosh above it.

Uhin Berria.
Irudi Berria.